

NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

Inhoud.....	1
Leeswijzer.....	4
Deel I – Rechtspraak.....	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	5
Asiel, migratie en Unieburgerschap.....	10
Belastingen.....	18
Belastingen, btw.....	18
Belastingen, douane en tariefindeling.....	21
Belastingen, vennootschapsbelasting.....	23
Brexit.....	23
Broeikasgasemissierechten.....	23
Consumenten.....	24
COVID-19.....	25
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek.....	26
Diensten, elektronische communicatiediensten.....	26
Digitale markt en social media.....	29
Discriminatie.....	29
EHRM – algemeen.....	29
Eigendomsrecht.....	29

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).

Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Stella van Gennip, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Energiemarkt	29
Familieleven en familierecht.....	31
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	34
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	35
Gewasbeschermingsmiddelen	35
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering	36
Godsdienstvrijheid	37
Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa	38
Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen.....	38
IE - Intellectuele eigendom	39
Insolventie.....	43
Institutioneel	43
Interstatelijke zaken.....	43
IPR.....	44
Landbouw en visserij.....	48
LHBTI-rechten	49
Luchtvaart.....	50
Manipulatiesoftware auto's	50
Mededinging	50
MH17	53
Milieu, natuur, duurzame energie	53
Ne bis in idem.....	55
Oekraïne	56
Onderwijs.....	56
Overlevering en uitlevering.....	56
Prejudiciële procedure HvJ.....	57
Privacy en persoonsgegevens	57
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	62
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	63
Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter.....	63
Rechtsstaat en rechterlijke macht	64
Recht op leven.....	65
Staatssteun.....	66
Strafrecht	66
Terrorisme en witwassen.....	69
Toegang tot documenten.....	69
Vennootschapsrecht.....	69
Verkiezingen en kiesrecht	69

Vervoer en reizen	69
Verzekeringen	71
Vrij verkeer.....	71
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid	72
Vrijheid van vereniging	72
Deel II – Algemeen	73
Algemeen.....	73
Cursus en opleiding	73
Nieuwsbrieven	75
NL zaken bij het HvJEU.....	76
NL prejudiciële verwijzingen	76
NL zaken bij het EHRM	77
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM.....	78

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 februari 2023 (ECER 11.4.2023) – [C-128/23 - Müller Reisen](#)

Leerlingenvervoer – Overheidsopdrachten - Aanbesteding – Onverwijlde spoed - Richtlijn 2014/24/EU

Verweerster is als gemeente verantwoordelijk voor een school voor speciaal onderwijs. De leerlingen met een beperking zijn aangewezen op vervoer door speciale schoolbussen met zowel rijdend als begeleidend personeel. Verweerster heeft via een openbare procedure een raamovereenkomst voor het vervoer van de gehandicapte leerlingen aanbesteed. Behalve verzoekster en medegegagvaarde hebben nog twee andere gegadigden hierop ingeschreven. Verzoekster kreeg te horen dat de opdracht voor alle drie percelen gegund zou worden aan medegegagde. Verzoekster heeft hiertegen beroep ingesteld. Om te voorkomen dat het vervoer van de leerlingen vanaf 1 februari 2022, hangende het beroep, niet zou zijn gewaarborgd, heeft verweerster voor het tweede semester van schooljaar 2021/22 via een onderhandelingsprocedure zonder oproep tot mededinging een zogenaamde voorlopige aanbesteding voor zes maanden (1 februari t/m 31 juli 2022) geplaatst.

De vraag is of artikel 32, lid 2, onder c), van richtlijn 2014/24/EU, gelet op artikel 14 VWEU, restrictief moet worden uitgelegd in die zin dat de gunning van een overheidsopdracht voor diensten van algemeen belang in gevallen van onverwijlde spoed ook via een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking kan geschieden, indien de gebeurtenis voor de aanbestedende dienst voorzienbaar was en de ter rechtvaardiging van de onverwijlde spoed aangevoerde omstandigheden aan deze dienst toegerekend kunnen worden.

OVERIG

Europese Commissie lanceert een nieuw aanbestedingsplatform ([ECER](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-650/21 – Landespolizeidirektion Niederösterreich en Finanzamt Österreich – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:300 – geen conclusie – [arrest](#)

Gelijke behandeling – Salarisanciënniteit - Ambtenaren – Dienstjaren voor 18 jaar - Richtlijn 2000/78/EG – Artikel 21 Handvest EU - Verordening (EU) nr. 492/2011

Verzoekers zijn ambtenaar. Zij hebben in 2010 verzocht om een herziening van hun peildatum voor bevordering en de daaruit voortvloeiende bezoldigingsrechtelijke positie waarbij rekening zou worden gehouden met vóór het bereiken van de leeftijd van 18 jaar vervulde, in aanmerking te nemen tijdvakken. De verzoeken zijn afgewezen.

De vraag is o.a. of richtlijn 2000/78 jo artikel 21 Handvest in de weg staan aan een nationale regeling waarbij een op grond van leeftijd discriminerende bezoldigingsregeling wordt vervangen door een bezoldigingsregeling in het kader waarvan de indeling van een ambtenaar nog steeds wordt bepaald op basis van de overeenkomstig de oude bezoldigingsregeling voor een bepaalde overgangsmaand op discriminerende wijze vastgestelde salarisanciënniteit, met dien verstande dat deze indeling met betrekking tot de oorspronkelijk vastgestelde eerdere diensttijdvakken wordt gecorrigeerd door de vaststelling van een referentiepeildatum.

Hof: De artikelen 1, 2 en 6 van richtlijn 2000/78/EG verzetten zich tegen een nationale regeling waarbij een ambtenaar wordt ingedeeld op basis van zijn salarisanciënniteit in een oud bezoldigingsstelsel dat als discriminerend is aangemerkt omdat in dit stelsel bij de bepaling van die anciënniteit enkel rekening kon worden gehouden met in aanmerking komende tijdvakken van

vóór de indienstneming van de ambtenaar die na de leeftijd van 18 jaar waren vervuld en niet met die welke vóór die leeftijd waren vervuld, wanneer die regeling bepaalt dat een correctie van de in aanmerking komende tijdvakken die de ambtenaar vóór zijn indienstneming heeft vervuld, zoals die tijdvakken aanvankelijk zijn berekend, wordt doorgevoerd door een referentiepeildatum vast te stellen, waarbij voortaan voor de vaststelling van voormelde anciënniteit rekening wordt gehouden met de in aanmerking komende tijdvakken van vóór de indienstneming die de ambtenaar vóór zijn 18e verjaardag heeft vervuld, met dien verstande dat, wat betreft de na de 18e verjaardag vervulde tijdvakken, enkel rekening wordt gehouden met de voor de helft in aanmerking te nemen „andere tijdvakken” en dat deze „andere tijdvakken” weliswaar van drie tot zeven jaar worden verhoogd maar enkel in aanmerking worden genomen voor zover zij langer duren dan vier jaar.

Het in artikel 20 Handvest EU neergelegde gelijkheidsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel verzetten zich tegen een nationale regeling die ten aanzien van ambtenaren voor wie een procedure voor het opnieuw vaststellen van hun positie in de salarisschaal hangende was op de datum van bekendmaking van een wetswijziging met betrekking tot het bezoldigingsstelsel dat die schaal bevatte, bepaalt dat de bezoldigingen worden herberekend overeenkomstig de nieuwe bepalingen inzake de referentiepeildatum, die nieuwe beperkingen stellen aan de maximumduur van de in aanmerking komende tijdvakken, zodat een met de artikelen 1, 2 en 6 van richtlijn 2000/78 juncto artikel 21 van het Handvest van de grondrechten strijdige discriminatie op grond van leeftijd niet wordt weggewerkt, terwijl een dergelijke berekening niet plaatsvindt voor ambtenaren ten aanzien van wie een eerder ingeleide procedure met hetzelfde voorwerp reeds is afgesloten met een onherroepelijke beslissing die berust op een peildatum die gunstiger is vastgesteld op grond van het oude bezoldigingsstelsel, waarvan de bepalingen door de nationale rechter als discriminerend zijn aangemerkt en bijgevolg buiten toepassing zijn gelaten met directe toepassing van het Unierechtelijke gelijkheidsbeginsel.

De artikelen 1, 2 en 6 van richtlijn 2000/78, gelezen in samenhang met artikel 21 Handvest EU, verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan tijdvakken die als leerling zijn vervuld bij een binnenlands territoriaal publiekrechtelijk lichaam, bij de vaststelling van de referentiepeildatum alleen volledig in aanmerking worden genomen indien de overheid de betrokken ambtenaar na een bepaalde datum in dienst heeft genomen, terwijl deze tijdvakken slechts voor de helft in aanmerking worden genomen – doordat er een forfaitaire aftrek op wordt toegepast – indien de overheid de betrokken ambtenaar vóór die datum in dienst heeft genomen.

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-52/22 – BVAEB – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:309 – geen conclusie – arrest

Pensioenregeling voor ambtenaren – Aanpassing aan algemene pensioenregeling – Ongelijke tijdstippen inflatieaanpassing - Richtlijn 2000/78/EG

Een nationale regeling bepaalt dat het ouderdomspensioen van de groep ambtenaren die uiterlijk met ingang van 1 december 2021 recht op een ouderdomspensioen had, pas voor het eerst moet worden aangepast met ingang van 1 januari van het tweede kalenderjaar volgend op het ontstaan van het recht op het ouderdomspensioen, terwijl het ouderdomspensioen van de groep ambtenaren die pas met ingang van 1 januari 2022 recht op een ouderdomspensioen had of zal hebben, reeds voor het eerst moet worden aangepast met ingang van 1 januari van het kalenderjaar volgend op het ontstaan van het recht op het ouderdomspensioen. Staan artikel 2, lid 1 en lid 2, onder a), en artikel 6, lid 1, van richtlijn 2000/78/EG in de weg aan deze nationale regeling?

Hof: Artikel 2, lid 1 en lid 2, onder a) en b), en artikel 6, lid 1, van richtlijn 2000/78/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling die, teneinde de pensioenregeling voor ambtenaren geleidelijk op de algemene pensioenregeling af te stemmen, bepaalt dat het bedrag van het ouderdomspensioen van een categorie ambtenaren voor het eerst wordt aangepast met ingang van het tweede kalenderjaar na het ontstaan van het recht op pensioen, terwijl die aanpassing voor een andere categorie ambtenaren plaatsvindt vanaf het eerste kalenderjaar na het ontstaan van dat recht.

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-681/21 – BVAEB – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:349 – geen conclusie – arrest

Gelijke behandeling - Ambtenaren – Pensioenuitkering - Aanpassing ten nadele van bevoordeelde groep - Richtlijn 2000/78/EG

De vraag is o.a. of richtlijn 2000/78 in de weg staat aan een nationale regeling, die inhoudt dat een voorheen bevoordeelde groep ambtenaren met terugwerkende kracht niet langer recht heeft op pensioenbedragen die verschuldigd waren op grond van de aanpassing van het pensioen, en die er op deze wijze toe leidt dat ook de voorheen benadeelde groep ambtenaren geen recht heeft op deze pensioenbedragen, terwijl laatstgenoemde groep op die bedragen recht zou hebben wegens reeds door de rechter vastgestelde discriminatie op grond van leeftijd en het ten gevolge daarvan buiten toepassing laten van een met het Unierecht strijdige nationale bepaling ten behoeve van de gelijkstelling met de voorheen bevoordeelde groep.

Hof: Artikel 2, lid 1 en lid 2, onder a), en artikel 6, lid 1, van richtlijn 2000/78/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich bij ontstentenis van een dwingende reden van algemeen belang verzetten tegen een nationale regeling die, om een einde te maken aan discriminatie op grond van leeftijd, voorziet in het met terugwerkende kracht gelijkstellen van de ouderdomspensioenregeling voor een groep ambtenaren die voorheen werd bevoordeeld door de nationale wettelijke regeling inzake rechten op ouderdomspensioenen, met de pensioenregeling voor de groep ambtenaren die voorheen werd benadeeld door diezelfde wettelijke regeling.

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-192/22 – Bayerische Motoren Werke – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:347 – geen conclusie – arrest

Arbeidstijd – Recht op vakantie – Niet volledig opgenomen vakantiedagen vanwege ziekte - Richtlijn 2003/88/EG - Artikel 31, lid 2 Handvest EU

F.I. was van 1986 tot en met 30 september 2019 in dienst bij BMW. In het kader van vervroegde uitdiensttreding zou hij van 1 februari 2013 tot en met 31 mei 2016 in deeltijd werken en van 1 juni 2016 tot en met 30 september 2019 worden vrijgesteld van de verplichting om arbeid te verrichten. Hij is sinds 1 oktober 2019 gepensioneerd. Om de hem resterende vakantiedagen voor 2016 volledig op te maken, heeft hij van 4 tot en met 25 mei 2016 vakantie opgenomen. Wegens ziekte in die periode heeft hij echter niet alle vakantiedagen vóór eind mei 2016 kunnen opnemen. In de loop van 2019 heeft hij bij de rechter een vordering tot vergoeding van de niet-opgenomen vakantiedagen ingesteld. De rechter heeft deze vordering afgewezen op grond dat, zoals door BMW Werke werd aangevoerd, het recht op vakantie over 2016 op 31 maart 2017 om middernacht was vervallen. Volgens die rechter is het irrelevant dat BMW niet zou hebben gewaarschuwd zijn vakantie volledig op te nemen aangezien zij dit onmogelijk kon doen in verband met de arbeidsvrijstelling van F.I. met ingang van 1 juni 2016.

De vraag is met name of het Unierecht zich tegen het verval verzet wanneer de werkgever zijn verplichtingen ten opzichte van de werknemer om hem te wijzen op zijn vakantie en hem uit te nodigen deze op te nemen, niet is nagekomen, maar de werkgever de werknemer de nog resterende vakantie overeenkomstig de aanvraag heeft toegekend en de werknemer het recht op vakantie alleen niet – volledig – heeft kunnen uitoefenen omdat hij na de toekenning van de vakantie vanwege ziekte arbeidsongeschikt is geworden.

Hof: Artikel 7 van richtlijn 2003/88/EG, gelezen in het licht van artikel 31, lid 2, Handvest EU verzet zich tegen een nationale regeling die bepaalt dat het recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon dat een werknemer uit hoofde van zijn arbeid in het kader van een stelsel van geleidelijke vervroegde uittreding heeft verworven, aan het einde van het referentiejaar voor de vakantie of op een later tijdstip vervalt wanneer de werknemer die vakantie wegens ziekte niet heeft kunnen opnemen vóór het begin van de fase van arbeidsvrijstelling, zelfs in het geval dat het niet om een langdurige afwezigheid gaat.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 27 april 2023 – zaak C-45/22 – Service fédéral des Pensions – België – ECLI:EU:C:2023:358 – [conclusie](#)

Samenloop van uitkeringen - Nationale anticumulatiebepalingen – Berekeningsmethode voor overlevingspensioenen - Verordening (EG) nr. 883/2004

De verordening heeft met name tot doel de draagwijdte te beperken van nationale anticumulatiebepalingen op het gebied van rust- en overlevingspensioenen die ertoe leiden dat de uitkering waarop een verzekerde in een lidstaat aanspraak kan maken, wordt vermindert omdat hij in een andere lidstaat een uitkering geniet. Zo bepaalt artikel 55, lid 1, onder a), van die verordening dat indien het voor het ontvangen van uitkeringen van verschillende aard of andere inkomsten vereist is dat de in de wetgeving van de betrokken lidstaten vastgelegde anticumulatiebepalingen worden toegepast op twee of meer onafhankelijke uitkeringen, de bevoegde organen de bedragen van de uitkering of uitkeringen of andere inkomsten delen, voor zover in aanmerking genomen, door het aantal uitkeringen dat aan die anticumulatiebepalingen is onderworpen.

Hoe moeten de in die bepaling bedoelde bewoordingen „bedragen voor zover in aanmerking genomen” worden uitgelegd? Moet meer bepaald het totale bedrag van de betrokken uitkeringen worden gedeeld of veeleer het gedeelte van de inkomsten dat een plafond voor cumulatie van de verschillende betrokken uitkeringen overschrijdt?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 55, lid 1, onder a), van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat indien voor de toekenning van uitkeringen van verschillende aard nationale anticumulatiebepalingen moeten worden toegepast ten aanzien van onafhankelijke uitkeringen, het niet in de weg staat aan een nationale regeling volgens welke de bevoegde organen, met het oog op de berekening van het bedrag van een overlevingspensioen, het gedeelte van de inkomsten dat een plafond voor cumulatie van de verschillende betrokken pensioenen overschrijdt, delen door het aantal onder die anticumulatiebepalingen vallende overlevingspensioenen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 23 februari 2023 (ECER 11.4.2023) – [C-116/23 - Sozialministeriumservice](#)

Zorgverlofuitkering – Prestatie bij ziekte – Recht op zorgverlof - Verordening (EG) nr. 883/2004

Verzoeker is Italiaan, maar woont en werkt sinds 2013 in Oostenrijk. Hij krijgt van zijn werkgever zorgverlof om voor zijn in Italië wonende vader te kunnen zorgen. Verzoeker heeft bij verweerder, de Oostenrijkse sociale dienst, een aanvraag ingediend voor een zorgverlofuitkering. Dat verzoek is afgewezen omdat verzoekers vader geen Oostenrijkse verzorgingsuitkering ontving.

De vraag is o.a. of de Oostenrijkse zorgverlofuitkering (Pflegekarenzgeld) een prestatie bij ziekte is in de zin van artikel 3 van verordening 883/2004 of eventueel een andere prestatie in de zin van artikel 3 van verordening 883/2004.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 24 februari 2023 (ECER 11.4.2023) – [C-125/23 - Unedic](#)

Werknemers – Beëindiging arbeidsovereenkomst – Insolventie werkgever - Richtlijn 2008/94/EG

Verzoekers zijn door de vennootschap K. aangesteld op verschillende werkplekken door middel van deeltijdovereenkomsten voor bepaalde tijd. Op 9 juli 2018 hebben verzoekers besloten hun arbeidsovereenkomsten te beëindigen. Op 24 juli 2018 heeft de handelsrechter het faillissement van de vennootschap K. uitgesproken

Laat richtlijn 2008/94/EG toe dat de vergoeding wegens beëindiging van de arbeidsverhouding van het waarborgfonds wordt uitgesloten, wanneer de werknemer akte neemt (prend acte) van de beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst na de opening van een insolventieprocedure?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 24 juni 2022 (ECER 26.4.23) - C-792/22 - Energotehnica

Arbeidsveiligheid - Bescherming werknemers - Richtlijn 89/391/EEG – Artikel 31, lid 1 Handvest EU

De Roemeense rechter vraagt zich af of de beginselen van de bescherming van werknemers en van de verantwoordelijkheid van de werkgever, zoals gedefinieerd in richtlijn 89/391/EEG gelezen in samenhang met artikel 31, lid 1, van het Handvest, zich verzetten tegen een nationale regeling op grond waarvan een bestuursrechter onherroepelijk kan beslissen dat een gebeurtenis niet als arbeidsongeval kan worden aangemerkt in de zin van de richtlijn, waardoor wordt verhinderd dat de strafrechter anders beslist over het aanmerken van dezelfde gebeurtenis als arbeidsongeval, omdat de strafrechter rekening moet houden met het gezag van gewijsde van de onherroepelijke uitspraak. Bij een bevestigend antwoord wil de verwijzende rechter weten hoe de voorrang van het Unierecht zich verhoudt tot de gebondenheid aan beslissingen van het nationale grondwettelijk hof die niet ambtshalve buiten toepassing kunnen worden gelaten zonder een tuchtrechtelijk vergrijp te plegen.

INBREUKPROCEDURE

Voortgang in drie inbreukprocedures tegen Nederland (ECER)

Tot slot besloot de Commissie half april om Nederland (INFR(2022)0243) en Portugal voor het EU-Hof te dagen omdat zij de regels inzake detachering van bestuurders in de wegvervoersector niet in nationale wetgeving hebben omgezet.

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Work-related rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – 11 april 2023 - Loukili t. Nederland - [persbericht](#) – [arrest](#) - [57766/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0411JUD005776619](#)

Intrekking verblijfsvergunning vanwege strafrechtelijke veroordelingen – Minderjarige kinderen - Geen schending artikel 8 EVRM

Klager is geboren in 1978 en heeft de Marokkaanse nationaliteit. In 1981 is hij met zijn familie naar Nederland geëmigreerd. Vanaf 1993 beschikte hij over een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd, die later werd omgezet naar een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Klager is verschillende keren strafrechtelijk veroordeeld, onder andere voor het in bezit hebben van een handshoeveelheid verdovende middelen, mishandeling en ook voor vernieling. In 2016 heeft klager voor het laatst een strafbaar feit gepleegd, waarvoor hij begin 2017 ook strafrechtelijk is veroordeeld. In juli 2017 heeft klager bericht ontvangen dat de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid klagers verblijfsvergunning wilde intrekken vanwege zijn strafrechtelijke veroordelingen. Klager heeft een zienswijze ingediend tegen het voornemen. Later in 2017 heeft de staatssecretaris het besluit genomen de verblijfsvergunning van klager met direct effect per oktober 2016 in te trekken en is klager tevens een inreisverbod voor Nederland voor de periode van tien jaar opgelegd. Het door klager ingediende bezwaar is ongegrond verklaard. Vervolgens heeft klager beroep ingesteld en heeft ook een beroep gedaan op artikel 8 EVRM, onder meer vanwege de band met zijn minderjarige kinderen. Het beroep is door de rechtbank ongegrond verklaard, waarna klager hoger beroep heeft ingesteld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Ook het hoger beroep is ongegrond verklaard.

Geen schending van artikel 8 EVRM. Allereerst wordt ingegaan op de vraag in hoeverre er sprake is van een gezinsleven tussen klager en zijn twee kinderen. Het Hof constateert dat klager niet bij zijn kinderen woont en zijn oudste kind ook niet heeft erkend. Zijn jongste kind heeft hij wel erkend, maar klager is gedurende het grootste deel van het leven van het kind gedetineerd geweest. Het Hof neemt aan dat er sprake is van een gezinsleven, omdat ook door de Nederlandse autoriteiten is aangenomen dat er sprake is van een gezinsleven, mede omdat de kinderen zijn geboren tijdens de relatie tussen klager en zijn ex-vriendin en omdat klager daadwerkelijk contact heeft met zijn kinderen.

Het Hof constateert dat de beperking op het grondrecht is voorzien bij wet. Het Hof accepteert dat de beperking van het grondrecht geschiedt in het belang van de legitieme doelen de bescherming van de nationale veiligheid en het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten. De vraag is in hoeverre de beperking noodzakelijk is in een democratische samenleving? Bij deze beoordeling komt staten een bepaalde beoordelingsruimte toe.

Het Hof constateert dat de staatssecretaris en de rechtsprekende instanties in deze zaak van oordeel waren dat klager ernstige misdrijven heeft gepleegd. Het drugsgerelateerde misdrijf waarvoor klager in 2017 is veroordeeld was zodanig ernstig dat er serieuze gevolgen waren voor de levens van anderen. De staatssecretaris erkent dat klager al zeer lang banden heeft met Nederland omdat klager daar al vanaf jonge leeftijd woont. De lengte van dat verblijf is volgens het Hof echter niet doorslaggevend en kan op zichzelf geen bescherming vormen tegen uitzetting. De staatssecretaris heeft dus redelijkerwijs tot de conclusie kunnen komen dat de lengte van klagers verblijf in Nederland minder zwaar weegt dan de aard, ernst en de totaliteit van de misdrijven die door hem zijn gepleegd. Als wordt gekeken naar het aantal misdrijven dat klager heeft gepleegd en het tijdsbestek waarin die zijn gepleegd en als daarbij in aanmerking wordt genomen dat klager een baan en kinderen had, kan niet worden gezegd dat de autoriteiten willekeurig of onredelijk hebben gehandeld toen zij tot het oordeel kwamen dat er een recidivegevaar is. Klager heeft weliswaar twee minderjarige kinderen met de Nederlandse nationaliteit, maar die wonen bij hun Nederlandse moeder (klagers ex-partner) en zij heeft het ouderlijk gezag. Het Hof is met de nationale autoriteiten van mening dat klagers belang niet zwaarder weegt dan het algemeen belang. Het Hof zou tot een ander oordeel kunnen komen als klager wel met zijn kinderen had gewoond. Het Hof constateert dat het mogelijk is dat de kinderen telefonisch en via e-mail contact hebben met hun vader en zij kunnen hem buiten Nederland bezoeken. Weliswaar heeft klager beperkte banden met Marokko, maar die banden zijn er wel,

omdat hij de Marokkaanse nationaliteit heeft, bekend is met de sociale en culturele gewoontes van het land en de taal beheerst.

Ten aanzien van het inreisverbod van 10 jaar, overweegt het Hof dat het inreisverbod niet definitief is maar een tijdslimiet kent. Alles afwegende komt het Hof tot de conclusies dat de bevoegde autoriteiten tot een voldoende evenwichtige belangenafweging zijn gekomen en dat de staat niet buiten de kaders van de beoordelingsruimte is getreden.

EHRM – ARREST – 18 april 2023 - N.M. t. België – persbericht – arrest – 43966/19 - ECLI:CE:ECHR:2023:0418JUD004396619 -

Asielaanvraag - Betrokkenheid terroristische organisatie - Detentie - Artikelen 3 en 5 EVRM – Geen schending

Nadat klager met de Algerijnse nationaliteit, in Algerije een gevangenisstraf van 30 maanden heeft uitgezeten voor 'het aanschaffen van materialen voor criminele doeleinden en geld inzamelen voor het Islamic Salvation Front', is hij naar Europa gevlucht. Daar heeft hij meermalen zonder succes een asielaanvraag gedaan. De Belgische autoriteiten hebben meerdere bevelen tot uitzetting gegeven, waaronder op 27 september 2017. Dit bevel werd vergezeld van een bevel gevangenneming, dat meermalen werd verlengd.

Het EHRM overweegt als volgt. De Belgische autoriteiten hebben klager gedetineerd om hem uit te zetten naar Algerije in verband met onrechtmatig verblijf in België. De autoriteiten hebben gedurende de detentie steeds getracht de uitzetting te bewerkstelligen. Daarbij is gekeken naar het risico dat klager zou lopen bij uitzetting. De detentie van klager viel binnen de reikwijdte van artikel 5, lid 1, onder f EVRM. Er was geen reden voor het vinden van een alternatief voor de detentie, nu klager niet bijzonder kwetsbaar was en toegang had tot medische en psychische zorg.

De detentie was wel van lange duur. De Belgische autoriteiten hebben echter met de nodige zorgvuldigheid gehandeld met betrekking tot het verloop van de uitzettingsprocedure. In dat verband is mede in aanmerking genomen de omstandigheid dat de derde asielaanvraag ingewikkeld was en onderzoek moest worden gedaan naar de risico's die klager in Algerije liep met betrekking tot de algemene situatie in het land en zijn persoonlijke omstandigheden. Ook het risico van 'proselitsme' (zendingsdrang) moest worden onderzocht. Het EHRM is van oordeel dat de beslissingen van de nationale autoriteiten niet willekeurig of kennelijk onredelijk waren. Ten slotte hebben de nationale rechters steeds geoordeeld dat de detentie rechtvaardig was, voornamelijk vanwege het gevaar dat klager vormde en om de openbare orde en nationale veiligheid te beschermen, hetgeen versterkt werd door de veroordeling voor het lidmaatschap van een terroristische groepering. De duur van de detentie heeft dus niet de redelijke termijn overschreden die nodig was om het doel van de Belgische autoriteiten te bereiken, namelijk de uitzetting naar Algerije. Art. 5 lid 1 EVRM is niet geschonden. Ook lid 4 (het recht op een spoedige beslissing) is gezien het voorgaande niet geschonden.

Klager heeft 5,5 maanden in een speciale vleugel van de gevangenis voor gevaarlijke personen verbleven, waar hij in gedeeltelijke isolatie verbleef. Daarna mocht hij wel weer met andere gedetineerden omgaan. Vanwege specifieke incidenten waarbij hij zich antisociaal gedroeg tegen medegedetineerden en hen trachtte te bekeren, werd hij weer in gedeeltelijke isolatie geplaatst. Daarna is hij weer in het normale gevangenisregime geplaatst. De autoriteiten hebben dus steeds hun beslissingen heroverwogen en de verschillende omstandigheden afgewogen. Uit niets blijkt dat klager fysiek of psychisch is geschaad door de gedeeltelijke isolatie. Klager is dus niet behandeld in strijd met artikel 3 EVRM.

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 6 april 2023 - Karangwa t. Nederland - [43250/22](#) - [statement of facts](#)

Intrekking Nederlandse nationaliteit – Vermeende betrokkenheid bij genocide Rwanda – Onderzoeksrapport – Effectief rechtsmiddel - Artikel 8 EVRM - Artikel 13 EVRM

Klager is geboren in Rwanda en in 1998 in Nederland aangekomen. Hij kreeg in 1999 een verblijfsvergunning en verwierf in 2002 de Nederlandse nationaliteit. In 2013 is de Nederlandse nationaliteit ingetrokken nadat er ernstige redenen waren om aan te nemen dat hij betrokken was bij de genocide in Rwanda en schuldig was aan of verantwoordelijk was voor handelingen in de zin van artikel 1F van het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (Genève, 1951). De intrekkinggrond was het achterhouden van feiten waarvan hij wist of had moeten weten dat deze essentieel waren voor zijn aanvraag. Klager ontkent elke betrokkenheid bij die handelingen en voert aan dat het besluit tot intrekking willekeurig is geweest, daarbij onder meer verwijzend naar het feit dat de procedure door de beperkte openbaarmaking van het onderzoeksrapport onvoldoende procedurele waarborgen bood. In haar uitspraak van 11 mei 2022 heeft de ABRvS erkend dat het in een situatie als deze moeilijk is voor betrokkene om bewijs te leveren. Het oordeelde dan ook dat de bestuursrechter met de nodige zorgvuldigheid kennis had moeten nemen van de onderliggende stukken. De ABRvS heeft het intrekkingbesluit gehandhaafd. Klager klaagt over schending van artikel 8 EVRM. Met een beroep op artikel 13 van het Verdrag betoogt hij voorts dat hij niet in de gelegenheid is gesteld om het besluit tot intrekking effectief aan te vechten.

Het EHRM vraagt partijen of er sprake is geweest van een inmenging in het recht van klager op eerbiediging van zijn privéleven, in de zin van artikel 8, lid 1 EVRM. Zo ja, was die inmenging in overeenstemming met de wet en noodzakelijk in de zin van artikel 8, lid 2 EVRM? Heeft klager de mogelijkheid gehad om die beslissing aan te vechten? Had klager een effectief rechtsmiddel tot zijn beschikking om de beslissing tot intrekking van zijn Nederlandse nationaliteit aan te vechten, zoals vereist door artikel 13 van het Verdrag?

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 12 april 2023 - Gutaale t. Nederland – [30638/22](#) [statement of facts](#)

Intrekking verblijfsvergunning vanwege strafrechtelijke veroordelingen – Familieleven – Artikel 8 EVRM

Klager is een Somalische onderdaan die in 1992 op 18-jarige leeftijd Nederland is binnengekomen en op humanitaire gronden een verblijfsvergunning heeft gekregen. Hij is in 2006 getrouwd met een Somalische vrouw die zich bij hem in Nederland heeft gevoegd. Dit huwelijk duurde tot 2014. Ze hebben vier kinderen, geboren tussen 2011 en 2016, die allen de Somalische nationaliteit hebben. Klager is veroordeeld voor onder meer afpersing, bedreiging met grove mishandeling, poging tot doodslag, winkeldiefstal en andere vormen van diefstal, en veroordeeld tot verschillende gevangenisstraffen waarvan het totale onvoorwaardelijke deel meer dan 14 maanden bedraagt. Vanwege dit strafblad is de verblijfsvergunning van klager ingetrokken.

Klager klaagt over een ongerechtvaardigde inmenging in zijn rechten op grond van artikel 8, waarbij hij in de eerste plaats aanvoert dat de intrekking niet te voorzien was en dus niet in overeenstemming met de wet. Hij verwijst in dit verband naar de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 1 juli 2020 over een andere zaak, waarin zij haar interpretatie van artikel 3.86 van het Vreemdelingenbesluit heeft aangepast. Volgens klager had deze nieuwe interpretatie tot de conclusie moeten leiden dat zijn verblijfsvergunning niet kon worden ingetrokken. Klager stelt voorts dat het intrekkingbesluit niet proportioneel was, onder meer gelet op het feit dat hij sinds 1992 in Nederland verblijft, na 1998 geen enkel ernstig strafbaar feit heeft gepleegd en vier jonge kinderen heeft die allen in Nederland wonen.

Het EHRM vraagt partijen of de intrekking van de verblijfsvergunning van klager een schending oplevert van het recht op eerbiediging van privé- en gezinsleven in strijd met artikel 8 EVRM? Was de intrekkingbeslissing in overeenstemming met de wet, zoals geïnterpreteerd door de nationale gerechten, en noodzakelijk in een democratische samenleving?

HvJ – ARREST – 18 april 2023 – zaak C-1/23 PPU – Afrin – België – ECLI:EU:C:2023:296 – persbericht – conclusie – arrest

Gezinshereniging – Verplichting de aanvraag in te dienen bij bevoegde diplomatieke post van die staat – Onmogelijkheid om naar genoemde diplomatieke post te gaan - Familieleven - Richtlijn 2003/86/EG - Artikelen 7 en 24, lid 2 Handvest EU

De zaak gaat over een Syrisch gezin. Aan de vader van het gezin wordt in België de vluchtelingenstatus toegekend. Zijn vrouw en twee kinderen willen zich bij hem voegen op grond van gezinshereniging. De Belgische overheid stelt de eis dat de vrouw en haar twee kinderen zich daarvoor persoonlijk bij een Belgische ambassade of Belgische diplomatieke post moeten melden.

Het Hof oordeelt dat het Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling die zonder uitzondering vereist dat een verzoek tot gezinshereniging in persoon wordt ingediend bij een bevoegde diplomatieke post. De regeling kan echter wel bepalen dat de betrokkene in een later stadium van de procedure voor gezinshereniging in persoon dient te verschijnen.

- B** EU-Hof: EU-recht verzet zich tegen nationale regeling die zonder uitzondering vereist dat een verzoek tot gezinshereniging in persoon wordt ingediend bij een bevoegde diplomatieke post (ECER)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-528/21 – M.D. – Hongarije – ECLI:EU:C:2023:341 – conclusie – arrest

Verblijfsrecht – Inreis- en verblijfsverbod – Minderjarige Unieburger – Nationale veiligheid – Schengen - Richtlijn 2008/115/EG – Artikel 20 VWEU – Artikel 47 Handvest EU

Beroepsprocedure over een inreis- en verblijfsverbod. Vraag is onder andere of het EU-recht, waaronder bepalingen uit richtlijn 2008/115/EG, in de weg staat aan een inreis- en verblijfsverbod dat om redenen van nationale veiligheid is opgelegd aan een langdurig rechtmatig in een lidstaat verblijvend, uit een derde land afkomstig minderjarig gezinslid van een Unieburger? In het kielzog van deze vraag doemen er twee problemen op, die betrekking hebben op:

- de toepasselijkheid van richtlijn 2008/115/EG wanneer de onderdaan van het derde land zich buiten het grondgebied van de lidstaat bevindt op het moment waarop de autoriteiten van deze laatste het inreisverbod uitvaardigen, en
- de evenredigheid die volgens verordening (EG) nr. 1987/2006 een voorwaarde is voor de opnemings van „signaleringen” in het Schengeninformatiesysteem van de tweede generatie (hierna: „SIS II”) met het oog op weigering van toegang en verblijf.

Hof: Artikel 20 VWEU verzet zich ertegen dat een lidstaat een onderdaan van een derde land die familielid is van een burger van de Europese Unie die onderdaan van deze lidstaat is en zijn recht op vrij verkeer nooit heeft uitgeoefend, een inreisverbod voor het grondgebied van de Unie oplegt zonder eerst na te gaan of er tussen deze personen een zodanige afhankelijkheidsverhouding bestaat dat die burger van de Unie feitelijk gedwongen zou zijn het grondgebied van de Unie als geheel te verlaten om zijn familielid te vergezellen en, zo ja, of de gronden waarop dit verbod berust van dien aard zijn dat mag worden afgeweken van het afgeleide verblijfsrecht van deze onderdaan van een derde land.

Artikel 5 van richtlijn 2008/115/EG verzet zich ertegen dat aan een onderdaan van een derde land tegen wie een terugkeerbesluit had moeten worden uitgevaardigd, in het onmiddellijke verlengde van het besluit waarbij zijn verblijfsrecht voor het grondgebied van de betreffende lidstaat is ingetrokken om redenen van nationale veiligheid, op dezelfde gronden een inreisverbod voor het grondgebied van de Europese Unie wordt opgelegd zonder dat vooraf rekening is gehouden met zijn gezondheidstoestand en, in voorkomend geval, met zijn gezinsleven en het belang van zijn minderjarige kind.

Artikel 5 van richtlijn 2008/115 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale rechter bij wie beroep is ingesteld tegen een inreisverbod dat is opgelegd krachtens een nationale regeling die

onverenigbaar is met dit artikel en niet in overeenstemming met het Unierecht kan worden uitgelegd, die regeling buiten toepassing moet laten voor zover ze dat artikel schendt, en dit laatste rechtstreeks moet toepassen op het voor hem aanhangige geding wanneer dat nodig blijkt om de volle werking ervan te verzekeren.

Artikel 13 van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met artikel 47 Handvest EU verzet zich tegen een nationale praktijk waarbij de bestuurlijke autoriteiten van een lidstaat weigeren een onherroepelijke rechterlijke beslissing die de opschorting van de uitvoering van een inreisverbod gelast, ten uitvoer te leggen op grond dat de signalering betreffende dat verbod reeds in het Schengeninformatiesysteem is geplaatst.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 20 april 2023 – gevoegde zaken C-228/21, C-254/21, C-297/21, C-315/21 en C-328/21 – Ministero dell’Interno – Italië – ECLI:EU:C:2023:316 – conclusie

Dublin III - Internationale bescherming – Terugnameprocedure - Overdrachtsbesluit – Informatieplicht - Brochure – Wederzijds vertrouwen - Verordening (EU) nr. 604/2013 - Artikel 47 EU Handvest

Asielzoekers dienen door middel van een door de Commissie opgestelde gemeenschappelijke brochure te worden geïnformeerd over het Dublinsysteem, de procedure tot bepaling van de verantwoordelijke lidstaat en de verantwoordelijkheidscriteria. De brochure moet, om de betrokkenen in staat te stellen gedurende de procedure de verantwoordelijke lidstaat te bepalen, de relevante gegevens verstrekken.

In casu is de vraag hoe hiermee moet worden omgegaan in een terugnameprocedure, dat wil zeggen in de situatie waarin een asielzoeker, na bij een eerste lidstaat een asielverzoek te hebben ingediend, deze lidstaat heeft verlaten en bij een tweede lidstaat een nieuw asielverzoek heeft ingediend of daar verblijft, naar aanleiding waarvan de tweede lidstaat de eerste lidstaat verzoekt de betrokkene terug te nemen. Moet de gemeenschappelijke brochure ook door de tweede lidstaat worden overhandigd, alhoewel enkel de eerste lidstaat moet vaststellen of reeds heeft vastgesteld welke lidstaat verantwoordelijk is? En indien de verplichting tot overhandiging van de brochure ook in de nieuwe procedure geldt, wat zijn dan de gevolgen van de niet-naleving van die verplichting voor de rechtmatigheid van het besluit van de tweede lidstaat om de betrokkene over te dragen aan de eerste lidstaat?

Die vragen, die door verschillende Italiaanse rechters op uiteenlopende wijze worden beantwoord, vormen de eerste reeks vragen in drie van de vijf onderhavige verzoeken om een prejudiciële beslissing. De tweede reeks vragen die in een van de voornoemde drie verzoeken om een prejudiciële beslissing en in de twee andere prejudiciële verzoeken aan de orde wordt gesteld, heeft betrekking op de problematiek van het wederzijds vertrouwen en dus op de kern van het Dublinsysteem. Hierbij gaat het om de vraag of de rechterlijke instanties van de verzoekende lidstaat in het kader van de toetsing van een overdrachtsbesluit mogen onderzoeken of in de aangezochte lidstaat het risico bestaat van schending van het beginsel van non-refoulement indien in die lidstaat geen sprake is van systeemfouten die twijfels omtrent de rechtmatigheid van het asiel- en rechtstelsel zouden rechtvaardigen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4 van de Dublin III-verordening moet aldus worden uitgelegd dat de verplichting om de daarin vermelde informatie te verstrekken zowel geldt in de situaties als bedoeld in artikel 20, lid 1, en artikel 18, lid 1, onder a), als in de situaties als bedoeld in artikel 20, lid 5, en artikel 18, lid 1, onder b) tot en met d), van de Dublin III-verordening, zodra bij een lidstaat een verzoek om internationale bescherming wordt ingediend in de zin van artikel 20, lid 2, van die verordening. Schendingen van artikel 4 van de Dublin III-verordening kunnen in het kader van een beroep tegen een overdrachtsbesluit in de terugnameprocedure worden ingeroepen. Dergelijke schendingen leiden echter slechts tot nietigverklaring van het overdrachtsbesluit indien wegens het verzuim om de in de voornoemde bepaling bedoelde informatie te verstrekken een element niet kon worden aangevoerd dat geschikt zou zijn om de overdracht aan de aangezochte lidstaat te beletten en indien die fout niet in het kader van een

gerechtelijke procedure overeenkomstig artikel 27 van de Dublin III-verordening kan worden hersteld.

2) *Artikel 29 junctis artikel 9, lid 1, en artikel 17, lid 1, van de Eurodac-verordening moet aldus worden uitgelegd dat de verplichting om de daarin vermelde informatie te verstrekken zowel geldt in de situaties als bedoeld in artikel 20, lid 1, en artikel 18, lid 1, onder a), als in de situaties als bedoeld in artikel 20, lid 5, en artikel 18, lid 1, onder b) tot en met d), van de Dublin III-verordening. Schendingen van artikel 29 van de Eurodac-verordening kunnen in het kader van een beroep tegen een overdrachtsbesluit overeenkomstig artikel 26 van deze verordening worden ingeroepen. Dergelijke schendingen leiden echter slechts tot nietigverklaring van het overdrachtsbesluit indien wegens het verzuim om de betrokken informatie te verstrekken een element niet kon worden aangevoerd dat geschikt zou zijn om de overdracht aan de aangezochte lidstaat te beletten en indien die fout niet kan worden hersteld in het kader van een gerechtelijke procedure.*

3) *Artikel 5 van de Dublin III-verordening, gelezen in samenhang met het Unierechtelijke beginsel van eerbiediging van de rechten van de verdediging, moet aldus worden uitgelegd dat het daarin vastgelegde persoonlijk onderhoud zowel moet worden gevoerd in de situaties als bedoeld in artikel 20, lid 1, en artikel 18, lid 1, onder a), als in de situaties als bedoeld in artikel 20, lid 5, en artikel 18, lid 1, onder b) tot en met d), van die verordening. Dit geldt ongeacht of bij de verzoekende lidstaat een verzoek om internationale bescherming is ingediend. Schendingen van artikel 5 kunnen in een beroep tegen een overdrachtsbesluit overeenkomstig artikel 26 worden ingeroepen. Dergelijke schendingen moeten tot gevolg hebben dat het overdrachtsbesluit nietig wordt verklaard indien het persoonlijk onderhoud niet met inachtneming van de nodige procedurele waarborgen alsnog kan plaatsvinden in de procedure tot rechterlijke toetsing van dat besluit overeenkomstig artikel 27 en in dat verband blijkt dat ondanks de in die context naar voren gebrachte argumenten geen andere beslissing ten gronde kan worden genomen. Indien geen rechtsmiddel tegen het overdrachtsbesluit wordt ingesteld, kan het daarentegen ook definitief worden wanneer geen persoonlijk onderhoud heeft plaatsgevonden, mits de betrokkene naar behoren over de beschikbare rechtsmiddelen is geïnformeerd.*

4) *De artikel 3, leden 1 en 2, artikel 17, lid 1, en artikel 27 van de Dublin III-verordening junctis de artikelen 4, 19 en 47 van het Handvest moeten aldus worden uitgelegd dat de rechter van de verzoekende lidstaat waarbij een beroep tegen een overdrachtsbesluit aanhangig is, het risico van een schending van het beginsel van non-refoulement door de aangezochte lidstaat niet mag onderzoeken wanneer er in die lidstaat geen sprake is van systeemfouten die rechtvaardigen dat wordt getwijfeld aan de doeltreffendheid van de rechterlijke toetsing van de maatregelen die de verwijdering van afgewezen asielzoekers mogelijk maken. Meningsverschillen tussen de autoriteiten en de rechterlijke instanties van, enerzijds de verzoekende lidstaat, en, anderzijds, de aangezochte lidstaat, over de uitlegging van de materiële voorwaarden voor internationale bescherming zijn geen systeemfouten.”*

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 20 april 2023 – zaak C-374/22 – Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides – België – ECLI:EU:C:2023:318 – conclusie

Internationale bescherming – Gezin niet gesticht in land van herkomst - Belang van het kind - Richtlijn 2011/95/EU – Artikelen 7, 18 en 24 Handvest EU

Verzoeker is in 2007 in België aangekomen. Na afwijzing van zijn eerdere verzoeken heeft verzoeker een vierde verzoek om internationale bescherming ingediend. Ter ondersteuning van dit verzoek heeft hij met name aangevoerd dat hij de vader is van twee kinderen die in België zijn geboren en die evenals hun moeder in België als vluchteling zijn erkend. Dat vierde verzoek is niet-ontvankelijk verklaard. Uit artikel 2, onder j, van deze richtlijn volgt dat deze richtlijn slechts op de gezinsleden van een persoon die internationale bescherming geniet van toepassing is voor zover het gezin reeds bestond in het land van herkomst, en uit de toelichting van verzoeker blijkt dat zijn gezin niet is gesticht in het land van herkomst, maar in België, waar zijn kinderen zijn geboren.

De vraag is o.a. of de artikelen 2, onder j), en 23 van richtlijn 2011/95/EU van toepassing zijn op deze vader van twee kinderen die in België zijn geboren en er als vluchteling zijn erkend.

A-G: [niet officiële vertaling] Artikel 23, lid 2, van Richtlijn 2011/95/EU, gelezen in samenhang met artikel 2, onder j), van die richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat het in principe veronderstelt het begrip "gezinsleden" dat dit gezin reeds in het land van herkomst is gevormd. Artikel 23, lid 2, van richtlijn 2011/95, voor zover het voorziet in de verplichting voor de lidstaten om de toegang tot de in de artikelen 24 tot en met 35 van die richtlijn bedoelde voordelen te organiseren, heeft rechtstreekse werking en kan door particulieren voor de nationale rechter worden ingeroepen tegen een lidstaat die de richtlijn onjuist heeft omgezet of niet heeft omgezet. Richtlijn 2011/95 voorziet niet in de afgeleide uitbreiding van de vluchtelingenstatus tot gezinsleden van een persoon die die status geniet wanneer die leden individueel niet voldoen aan de voorwaarden voor toekenning van die status. Krachtens artikel 23, lid 2, van richtlijn 2011/95 kunnen personen die onder de werkingssfeer ervan vallen, aanspraak maken op de voordelen waarin de artikelen 24 tot en met 35 van richtlijn 2011/95 voorzien. Artikel 23, lid 1, van richtlijn 2011/95, gelezen in samenhang met artikel 20, lid 5, van die richtlijn en in het licht van de artikelen 7, 18 en 24, leden 2 en 3, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moet zo worden geïnterpreteerd dat: de onderdaan van een derde land die vader is van vluchtelingenkinderen die op het grondgebied van het gastland zijn geboren in een gezin dat op dat grondgebied is gesticht en die zelf niet voldoet aan de voorwaarden om internationale bescherming te genieten, moet toegang kunnen krijgen tot de voordelen voorzien in Artikelen 24 tot en met 35 van Richtlijn 2011/95 indien dit nodig blijkt, rekening houdend met alle bijzondere omstandigheden die eigen zijn aan de situatie van het betrokken gezin, enerzijds, zodat de eerbiediging van het recht op gezinsleven van zijn gevluchte kinderen wordt gewaarborgd en anderzijds zodat zijn kinderen alle aan hun vluchtelingenstatus verbonden rechten kunnen blijven genieten, tenzij de vader valt onder de uitsluitingsclausules van de hoofdstukken III en V van deze richtlijn of een bedreiging vormt voor de openbare veiligheid of de openbare orde in de ontvangende lidstaat.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 20 april 2023 – zaak C-621/21 – Intervyuirasht organ na DAB pri MS – Bulgarije – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:314 – persbericht – conclusie

Verdrag van Istanbul - Geweld tegen vrouwen – Internationale bescherming - Richtlijn 2011/95/EU - Richtlijn 2013/32/EU

Samenvatting onder: Huiselijk geweld

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 27 april 2023 – zaak C-491/21 – Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:362 – conclusie

Identiteitskaart Unieburger – Weigering verstrekking omdat de onderdaan gevestigd is in andere lidstaat - Artikel 21 VWEU - Richtlijn 2004/38/EG - Artikelen 20, 21 en 45, lid 1 Handvest EU

Verzoeker in het hoofdgeding is een advocaat met de Roemeense nationaliteit, die zijn beroepswerkzaamheden zowel in Frankrijk als in Roemenië uitoefent en sinds 2014 zijn woonplaats in Frankrijk heeft. Staat het Unierecht in de weg aan een nationale regeling die niet toestaat dat een identiteitskaart die binnen de Europese Unie als reisdocument kan dienen, aan een onderdaan van een lidstaat wordt verstrekt omdat hij zijn woonplaats in een andere lidstaat heeft?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 21, lid 1, VWEU en artikel 4, lid 3, van richtlijn 2004/38/EG staan in de weg aan een regeling van een lidstaat op grond waarvan aan een Unieburger, een onderdaan van die lidstaat die zijn recht van vrij verkeer en verblijf in een andere lidstaat heeft uitgeoefend, de afgifte wordt geweigerd van een identiteitskaart die binnen de Unie als reisdocument kan dienen, louter omdat die onderdaan op het grondgebied van die andere lidstaat zijn woonplaats heeft gevestigd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland – 3 februari 2023 (ECER 12.4.2023) – [C-134/23](#) - [Elliniko Symvoulío gia tous Prosfyges](#)

Lijst veilige derde landen – Aanvragers internationale bescherming - Richtlijn 2011/95/EU - Richtlijn 2013/32/EU - Artikel 18 Handvest EU

In Griekenland is besloten een nationale lijst op te stellen van veilige derde landen, waaronder Turkije, voor aanvragers van internationale bescherming uit Syrië, Afghanistan, Pakistan, Bangladesh en Somalië. Verzoeksters hebben beroep tot vernietiging van dit besluit ingesteld. De vraag is o.a. af of artikel 38 van richtlijn 2013/32/EU, gelezen in samenhang met artikel 18 Handvest EU, zich verzet tegen een nationale (regelgevende) handeling waarin een derde land voor bepaalde categorieën personen die om internationale bescherming verzoeken als algemeen veilig wordt aangemerkt, wanneer dat land weliswaar een juridische verplichting is aangegaan om die categorieën aanvragers van internationale bescherming opnieuw tot zijn grondgebied toe te laten, maar die wedertoelating in feite reeds lange tijd (in casu meer dan 20 maanden) niet meer toestaat, terwijl niet is onderzocht of dat land die praktijk in de nabije toekomst zou kunnen wijzigen.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Foreign Child Marriages and Constitutional Law – German Constitutional Court Holds Parts of the German Act to Combat Child Marriages Unconstitutional ([Conflict of laws](#))

RECHTSPRAAK NL - Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Arnhem - 18 april 2023 - [ECLI:NL:RBDHA:2023:5458](#)

- 📌 Werkbeperking van 24 weken asielzoekers is in strijd met Europees recht ([NJB](#))

NOOT – bij [EHRM 30 maart 2023, J.A. e.a. t. Italië](#)

- J.A. and Others v. Italy – Is the European Court of Human Rights turning its focus to maritime migrants? ([EJILtalk](#))
- First assessment of the “hotspot approach”: a prefiguration of the co-respondent mechanism? Judgment of the ECtHR in the case of J.A. and Others v. Italy ([Johan Callewaert](#))

OVERIG

- EUAA report on Arab tribes and customary justice in Iraq ([EUAA](#))
- Recommendations on Dublin transfers ([EUAA](#))
- Exploring freedom of movement in the context of forced return to transit countries ([EU migration blog](#))
- Unbundling Long-Term Labour Migrants’ Access to Mobility and Socio-Economic Rights under the Long-Term Resident Directive ([European law blog](#))
- Lithuania's Legalisation of Pushbacks Is Incompatible With Democratic Principles ([liberties](#))
- Dublinclaimanten mogen nu niet teruggestuurd worden naar Italië ([NJB](#))
- Flexible Responsibility or the End of Asylum Law as We Know It? ([Verfassungsblog](#))

EHRM factsheets en case-law guides

- 🔗 [Accompanied migrant minors in detention](#)
- 🔗 [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- 🔗 [Migrants in detention](#) nieuw maart 2023
- 🔗 [Dublin” cases](#)
- 🔗 [Collective expulsions of aliens](#) nieuw maart 2023

- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 27 februari 2023 (ECER 14.4.2023) – [C-133/23 - Omya CZ](#)

Belasting op elektriciteit – Verzoek tot vrijstelling – Mineralogische procedés - Richtlijn 2003/96/EG

Beroep tegen de afwijzing van de aanvraag voor een vergunning voor de verwerving van elektriciteit die is vrijgesteld van belastingheffing voor gebruik in mineralogische procedés. De vraag is onder andere of uit artikel 2, lid 4, onder b), vijfde streepje, van richtlijn 2003/96 volgt dat elektriciteit die wordt gebruikt voor de aandrijving van machines voor het bewerken van gewonnen kalksteen, waarbij deze kalksteen zowel in de steengroeve waar de winning plaatsvindt als in nabijgelegen verwerkingsinstallaties in verschillende stadia wordt vermalen en vergruisd tot korrels van een bepaalde grootte, moet worden aangemerkt als elektriciteit die wordt gebruikt voor mineralogische procedés?

OVERIG

En attendant l'unanimité; ([NJBblog](#))

Het zit de Europese Commissie niet mee bij haar strijd tegen staatssteun door fiscale rulings buiten de normale fiscale winstbepaling, maar waarvan nog niet zo eenvoudig te bewijzen is dat zij selectief voordelig zijn.

Bij het EU-Gerecht verloor zij haar zaken tegen de Nederlandse Starbucks-ruling, de Luxemburgse Amazon-rulings en het Belgische excess profits scheme, en eind vorig jaar verloor zij het hogere beroep (zaak C-885/19 P) over de Luxemburgse ruling voor Fiat finance and trade (FFT) waar zij bij het Gerecht nog wél succes had.

EHRM factsheet

- [Taxation](#) nieuw maart 2023

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-282/22 – Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej – Polen – ECLI:EU:C:2023:312 – geen conclusie – [arrest](#)

Oplaadpunten voor elektrische auto's – Levering van diensten of van goederen? - Enkele belastbare werkzaamheid? - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoekster heeft de belastingdienst gemeld dat hij een activiteit wil gaan uitoefenen die bestaat in de installatie en exploitatie van publiek toegankelijke laadstations voor elektrische voertuigen. Deze laadstations zijn uitgerust met zogenaamde „multistandaard-laders”, die zowel van snelle laadconnectoren op gelijkstroom als van trage laadconnectoren op wisselstroom voorzien zijn.

De aan de gebruikers in rekening gebrachte prijs hangt met name af van de duur van het opladen, uitgedrukt in uren voor trage laadconnectoren of in minuten voor snelle laadconnectoren, en van

het door de betrokken gebruiker gekozen model van connector. Betalingen kunnen worden verricht na elke laadsessie of aan het einde van een overeengekomen factureringsperiode, zonder dat de mogelijkheid wordt uitgesloten om een systeem op te zetten voor de aankoop van credits die in een digitale portefeuille worden opgeslagen en die kunnen worden gebruikt bij het opladen van het betrokken elektrische voertuig.

Volgens verzoekster worden de activiteiten geacht een enkele belastbare werkzaamheid te vormen. De belastingdienst is het daarmee oneens.

Vormen de samengestelde prestaties die bij oplaadpunten ten behoeve van gebruikers van elektrische voertuigen worden verricht leveringen van goederen in de zin van artikel 14, lid 1, van de richtlijn of diensten in de zin van artikel 24, lid 1, van deze richtlijn?

Hof: Richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat één enkele samengestelde prestatie een „levering van goederen” vormt in de zin van artikel 14, lid 1, van richtlijn 2006/112 indien die prestatie bestaat uit:

- het beschikbaar stellen van laadapparatuur voor elektrische voertuigen (met inbegrip van het integreren van de gebruikte oplader met het besturingssysteem van het betreffende voertuig);
- het toeleveren van elektriciteit met de voor de accu van het elektrische voertuig vereiste parameters;
- het verlenen van de noodzakelijke technische ondersteuning aan de betrokken gebruikers, en
- het beschikbaar stellen van een applicatie waarmee de betrokken gebruiker een connector kan reserveren, het overzicht van eerdere transacties en betalingen kan raadplegen alsook credits kan aankopen die in een digitale portefeuille worden opgeslagen om de voor de laadsessies verschuldigde bedragen te voldoen.

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-677/21 – Fluvius Antwerpen – België – ECLI:EU:C:2023:348 – conclusie – arrest

Btw – Onrechtmatige afname energie – Economische activiteit – Btw-belastingplichtig - Richtlijn 2006/112/EG

Verweerder verbruikt energie zonder dat hij een contract heeft afgesloten met een commerciële energieleverancier. De distributienetbeheerder vordert nu betaling van verweerder voor het verbruik van elektriciteit op het adres waar hij woont. De fundamentele vraag is of een onrechtmatig handelende consument – net als een rechtmatig handelende consument – btw verschuldigd is over de desbetreffende verbruikte hoeveelheid elektriciteit dan wel of hij zich de btw kan „besparen”. Het antwoord op die vraag hangt er uiteindelijk alleen van af of ook een „onbedoelde” levering aan de consument door een belastingplichtige een belastbare en niet-vrijgestelde handeling vormt voor de toepassing van de btw.

Hof: Artikel 2, lid 1, onder a), van richtlijn 2006/112/EG gelezen in samenhang met artikel 14, lid 1, van deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat de levering van elektriciteit door een distributienetbeheerder, zelfs indien dit onvrijwillig is en het gevolg is van het onrechtmatig handelen van een derde, een levering van goederen onder bezwarende titel is waarbij de macht om over een lichamelijke zaak te beschikken overgaat of wordt overgedragen.

Artikel 9, lid 1, van richtlijn 2006/112, zoals gewijzigd bij richtlijn 2009/162, moet aldus worden uitgelegd dat de levering van elektriciteit door een distributienetbeheerder, zelfs indien dit onvrijwillig is en het gevolg is van het onrechtmatig handelen van een derde, een economische activiteit van deze beheerder vormt, aangezien zij een risico weerspiegelt dat inherent is aan zijn activiteit als beheerder van een elektriciteitsdistributienet. Ervan uitgaande dat deze economische activiteit wordt verricht door een publiekrechtelijk lichaam dat handelt als overheid, kan een dergelijke activiteit, die in bijlage I bij deze richtlijn wordt genoemd, slechts als onbeduidend in de zin van artikel 13, lid 1, derde alinea, van deze richtlijn worden beschouwd indien zij miniem is, qua volume dan wel qua tijd, en bijgevolg dermate geringe economische gevolgen heeft dat de

concurrentieverstoreningen die eruit kunnen voortvloeien zo niet onbestaand, dan toch verwaarloosbaar zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 25 januari 2023 (ECER 3.4.2023) – [C-89/23](#) - [Companhia União de Crédito Popular](#)

Btw – Naheffingsaanslagen – Leningen – Verkoop van in onderpand gegeven goederen - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoekster, een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, heeft cassatieberoep ingesteld tegen een vonnis tot verwerping van het door haar ingestelde beroep tegen de naheffingsaanslagen in de btw en de daarmee verband houdende rente die haar door de Portugese belastingdienst zijn opgelegd voor de boekjaren 2010 en 2011.

Kan de in Portugal geldende commissie die bij wet aan de leninggever wordt toegekend voor de verkoop van in onderpand gegeven goederen onder de Btw-belastingplicht vallen en kan de verkoop van in onderpand gegeven goederen bij het in gebreke blijven van betalingen door de leningnemer worden aangemerkt als een bijkomende prestatie van door de leninggever verrichte diensten (verstrekken van leningen op onderpand)?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 3 november 2022 (ECER 31.3.2023) – [C-83/23](#) - [H GmbH](#)

Btw - Sale-and-lease-back transacties – Insolventie - Terugvordering - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoekster vordert bij de rechter aanpassing van de door haar verschuldigde btw. De vraag is o.a. of een in een lidstaat gevestigde ontvanger van een prestatie een zogenoemd rechtstreeks vorderingsrecht jegens de belastingdienst van die lidstaat heeft of dat slechts een factuur verstrekt moet worden waarop de btw is aangegeven die de ontvanger van de prestatie betaalt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland – 14 februari 2023 (ECER 5.4.2023) – [C-87/23](#) - [Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija](#)

Btw – Belastingplichtige die een economische activiteit verricht – Non-profitorganisatie - Richtlijn 2006/112/EG

De Letse belastingdienst heeft een naheffing voor btw opgelegd aan verzoeker (die het beheren van de uitvoering van ICT-projecten toegewezen heeft gekregen voor de opleiding van werknemers) terwijl de verzoeker als vereniging geen winstoogmerk heeft en slechts de beheerder, en niet de uitvoerder, van het project was. Verzoeker komt hiertegen op.

De vraag is o.a. of een non-profitorganisatie die zich bezighoudt met de uitvoering van staatssteunprogramma's, op grond van art 9, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG is aan te merken als een belastingplichtige die een economische activiteit verricht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 25 januari 2023 (ECER 19.4.23) - [C-122/23](#) - [Legafact](#)

Uitreiken facturen voordat bedrijf geregistreerd is - Naheffingsaanslag - Richtlijn 2006/112/EG

Verweerster is een bedrijf dat reeds facturen uitgereikt heeft voordat zij geregistreerd was op basis van de nationale belastingwet. Volgens de belastingautoriteiten (verzoeker) had verweerster het verzoek tot registratie moeten indienen binnen 7 dagen na het overschrijden van de omzeldrempel van 50.000 BGN. Verweerster heeft dit niet gedaan. Zij is daarom belasting

verschuldigd via een naheffingsaanslag over de belastbare leveringen vanaf de dag waarop die drempel is overschreden tot de dag waarop de verweerster is geregistreerd. De nationale rechter heeft geoordeeld dat deze naheffingsaanslag in strijd is met het toepasselijke materiële recht, in het bijzonder met het Unierecht op het gebied van de indirecte belastingheffing van de btw, zoals uitgelegd in de rechtspraak van het Hof.

De vraag is o.a. o.a. of een nationale regeling die belastingplichtigen, in geval van belastingvrijstelling op grond van titel XII, hoofdstuk 1, van richtlijn 2006/112/EG, ongelijk behandelt naargelang de snelheid waarmee zij de omzetsdrempel voor de verplichte btw-registratie bereiken, in strijd is met de beginselen van het gemeenschappelijke btw-stelsel van de Europese Unie.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 29 november 2022 (ECER 17.4.2023) – C-69/23 - Streaming Services

Btw – Belastingplichtige – Intracommunautaire verrichting van diensten – Uitzending erotische content via internet - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoeker, in staat van faillissement, heeft beroep tot nietigverklaring van een aantal btw-aanslagen ingesteld. De vraag is o.a. of de levering van digitale inhoud bestaande in interactieve erotische sessies die worden gefilmd en rechtstreeks worden uitgezonden langs elektronische weg/via internet, door een belastingplichtige in een Unielidstaat aan een andere belastingplichtige in een andere Unielidstaat worden aangemerkt als een intracommunautaire verrichting van diensten waarop de algemene regels van richtlijn 2006/112 van toepassing zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 3 februari 2023 (ECER 26.4.23) - C-60/23 - Digital Charging Solutions

Elektrische voertuigen - Levering van elektriciteit of dienstverlening – Oplaadpunten - Richtlijn 2006/112/EG

De Zweedse rechter vraagt zich af of een levering aan de gebruiker van een elektrisch voertuig, bestaande in het opladen van het voertuig aan een oplaadpunt, een levering van goederen overeenkomstig artikel 14, lid 1, en artikel 15, lid 1, van de btw-richtlijn is.

Belastingen, douane en tariefindeling

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-107/22 – X en Inspecteur van de Belastingdienst Douane – Nederland – Gerechtshof Amsterdam – ECLI:EU:C:2023:346 – geen conclusie – arrest

Tariefindeling satellietontvangtoestel - Verordening (EEG) nr. 2658/87 - Verordening (EG) nr. 1549/2006.

In hoger beroep is in geschil of de ingevoerde goederen met toepassing van algemene indelingsregel 1 moeten worden ingedeeld onder de GN-posten waaronder belanghebbende ze heeft aangegeven, of met toepassing van algemene indelingsregel 2a moeten worden ingedeeld als satellietontvangtoestellen onder GN-post 8528 7119, zoals de inspecteur voorstaat. De douanekamer van het Hof Amsterdam had prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie over de uitlegging van indelingsregel 2a, meer in het bijzonder van het criterium dat de goederen tegelijkertijd moeten worden aangeboden.

Hof: Algemene regel 2, onder a), van de algemene regels voor de interpretatie van de gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat onderdelen van een satellietontvangtoestel die bestemd zijn om, na in het vrije verkeer te zijn gebracht, tot een compleet toestel te worden geassembleerd, die in één container worden vervoerd en door dezelfde aangever, op eigen naam en voor eigen rekening, op dezelfde dag bij hetzelfde douanekantoor voor het vrije verkeer worden aangegeven door middel van twee afzonderlijke aangiften voor het vrije verkeer, en die bij het in het vrije

verkeer brengen eigendom zijn van twee verbonden ondernemingen, moeten worden aangemerkt als een satellietontvangtoestel dat wordt aangeboden in gedemonteerde of niet-gemonteerde staat in de zin van voornoemde regel, en dus vallen onder een en dezelfde tariefpost, voor zover uit objectieve factoren blijkt dat deze onderdelen een geheel vormen en alle bestanddelen van dat toestel omvatten.

Algemene regel 2, onder a), van de algemene regels voor de interpretatie van de gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening nr. 2658/87, moet aldus worden uitgelegd dat hij ook van toepassing is wanneer sommige van de betrokken goederen worden aangegeven voor het vrije verkeer, terwijl de overige onder de douaneregeling extern communautair douanevervoer worden geplaatst.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 20 april 2023 – zaak C-770/21 – OGL-Food Trade Lebensmittelvertrieb – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:323 – [conclusie](#)

Douanewetboek – Transactiewaarde – Douaneaangifte – Invoer groenten - Verordening (EU) nr. 2017/891 - Verordening (EU) nr. 952/2013

Beroep tegen een beschikking van de douaneautoriteit over de aangegeven transactiewaarde van uit Turkije ingevoerde verse courgettes. Onder welke voorwaarden kan een beschikking van de douaneautoriteiten tot niet-aanvaarding van een transactiewaarde worden aangevochten voor de rechter. Kan de motivering van die beschikking worden gewijzigd in de gerechtelijke fase van het daartegen ingestelde beroep? Welke elementen zijn van belang voor de beoordeling van de in artikel 70, lid 3, onder d), van het douanewetboek geformuleerde voorwaarde dat „de koper en de verkoper niet verbonden zijn”?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 75, leden 2, 5 en 6, van gedelegeerde verordening (EU) 2017/891, gelezen in het licht van artikel 5, punten 1 en 3, artikel 22, lid 6, artikel 29 en artikel 44, lid 2, van verordening (EU) nr. 952/2013 moet aldus worden uitgelegd dat de termijnen en de sanctie bij niet-inachtneming van die termijnen die daarin zijn vastgelegd, zich ertegen verzetten dat de motivering van de douanebeschikking tijdens de gerechtelijke fase van het beroep tegen die beschikking wordt gewijzigd, ook met betrekking tot de gekozen methode van berekening van de douanewaarde of het begrip ‚verbonden personen’ in de zin van artikel 70, lid 3, onder d), van verordening nr. 952/2013, zoals gewijzigd bij verordening 2016/2339.

De eerste prejudiciële vraag is niet-ontvankelijk, maar dient subsidiair te worden beantwoord als volgt:

Artikel 70, lid 3, onder d), van verordening nr. 952/2013, en artikel 127, lid 1, onder b), van uitvoeringsverordening (EU) 2015/2447 moeten aldus worden uitgelegd dat de koper en de verkoper niet kunnen worden geacht door de wettelijke bepalingen te zijn erkend als in zaken verbonden indien zij niet aantonen dat is voldaan aan de voorwaarden van de nationaalrechtelijke bepalingen met betrekking tot in zaken verbonden personen, hetgeen zakelijke verbondenheid zonder juridisch karakter uitsluit.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 19 januari 2023 (ECER 11.4.2023) – [C-129/23 - BG Technik](#)

Tariefindeling elektrische mobiliteitsscooters – Verordening (EG) nr. 718/2009.

Het geding betreft de tariefindeling van een elektrische mobiliteitsscooter onder post 8703 10 18 dan wel post 8713 10 00 van de gecombineerde nomenclatuur.

De vraag is o.a. of een elektrische mobiliteitsscooter met een maximumsnelheid van meer dan 10 km/h en een afzonderlijke, verstelbare stuurkolom in strijd met de toelichtingen op de gecombineerde nomenclatuur van 6 mei 2011 (2011/C 137/01) en 4 maart 2015 (2015/C 076/01) kan worden ingedeeld onder post 8713 van de gecombineerde nomenclatuur.

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-537/20 – L Fund – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:339 – geen conclusie – [arrest](#)

Vastgoedbeleggingen – Vrij verkeer van kapitaal – Vennootschapsbelasting - Artikel 63 VWEU

Verzoeker is een instelling voor collectieve beleggingen en staat onder beleggingstoezicht van de commissie voor toezicht op de financiële sector in Luxemburg. De zetel noch het centrum van het bestuur van verzoeker is in Duitsland gevestigd en datzelfde geldt voor de twee institutionele beleggers die verzoeker bedient. Het fonds wordt beheerd door een beheervenootschap. De beheervenootschap heeft op eigen naam maar voor rekening van verzoeker een vastgoedportefeuille verworven van vastgoedobjecten in Duitsland en verzoeker heeft inkomsten gegenereerd uit de verhuur en verkoop van de vastgoedobjecten. In 2013 heeft verzoeker aangifte voor de vennootschapsbelasting gedaan, maar vond dat hij niet belastingplichtig is in Duitsland. Verweerder ging uit van een beperkte vennootschapsbelastingplicht en heeft een aanslag voor de vennootschapsbelasting opgelegd. Nadat het beroep bij de belastingrechter in eerste aanleg, is verworpen, heeft verzoeker hoger beroep ingesteld.

Het Duitse belastingrecht maakt voor de belastingheffing onderscheid tussen buitenlandse en binnenlandse fondsen en tussen openbare fondsen en gespecialiseerde fondsen. Een buitenlands gespecialiseerd vastgoedfonds is niet vrijgesteld van vennootschapsbelasting. De vraag is of de uitsluiting van verzoeker van de belastingvrijstelling verenigbaar is met het Unierecht, met name met het vrije verkeer van kapitaal (artikel 63 VWEU).

Staat artikel 63 van het VWEU in de weg aan een regeling van een lidstaat op grond waarvan binnenlandse gespecialiseerde vastgoedfondsen met uitsluitend buitenlandse beleggers zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting, terwijl voor buitenlandse gespecialiseerde vastgoedfondsen met uitsluitend buitenlandse beleggers een beperkte belastingplicht voor de vennootschapsbelasting geldt met betrekking tot de door hen in het binnenland gegenereerde inkomsten uit verhuur?

Hof: Artikel 63 VWEU verzet zich tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die niet-ingezeten gespecialiseerde vastgoedfondsen voor de onroerende inkomsten die zij op het grondgebied van die lidstaat ontvangen, beperkt aan vennootschapsbelasting onderwerpt, terwijl ingezeten gespecialiseerde vastgoedfondsen van die belasting zijn vrijgesteld.

Brexit

OVERIG

Imposing Brexit onto Northern Ireland's Post-Conflict Governance Order ([Verfassungsblog](#))

Wiki

[Wiki Brexit](#)

Broeikasgasemissierechten

REGELGEVING

Verordening landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw (LULUCF) gewijzigd ([ECER](#))

Consumenten

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-263/22 – Occidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida – Portugal – ECLI:EU:C:2023:311 – geen conclusie – arrest

Verzekeringsovereenkomst – Oneerlijke bedingen - Uitsluiting dekking - Kennisneming bedingen – Gevolgen nietigheid - Richtlijn 93/13/EEG

De verzekerde heeft geld geleend van de bank en heeft daarbij een verzekeringsovereenkomst, gesloten op grond waarvan de verzekeraar verplicht is de aflossingen van die leningsovereenkomst te betalen indien de verzekerde blijvend arbeidsongeschikt zou worden. De verzekerde is blijvend invalide geworden en vordert nu dat de verzekeringsmaatschappij de aflossingen van de leningsovereenkomst betaalt. De verzekeraar weigert dat wegens onjuiste en/of onvolledige verklaringen over de gezondheidstoestand van de verzekerde ten tijde van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst. De verzekeraar heeft zich ook beroepen op de toepassing van de contractuele bedingen die de dekking van het risico van blijvende arbeidsongeschiktheid van de verzekerde uitsluiten wanneer die ongeschiktheid het gevolg is van ziekten die dateren van vóór de sluiting van de verzekeringsovereenkomst. De bank is toegelaten tot interventie aan de zijde van de verzekerde. De verzekerde geeft aan dat zij geen enkele vragenlijst over haar gezondheidstoestand had ingevuld en dat geen enkel beding tot uitsluiting van de dekking van het verzekerde risico aan haar was voorgelezen of uitgelegd. De uitsluitingsbedingen moesten dan ook als niet geschreven worden beschouwd en konden geen rechtsgevolgen teweegbrengen.

Vraag is of de consument steeds de mogelijkheid moet hebben om kennis te nemen van alle bedingen op grond van artikel 5 van richtlijn 93/13/EEG, in het licht van de twintigste overweging van deze richtlijn.

Hof: Artikel 4, lid 2, en artikel 5 van richtlijn 93/13/EEG gelezen tegen de achtergrond van de twintigste overweging van deze richtlijn, moeten aldus worden uitgelegd dat een consument steeds vóór de sluiting van een overeenkomst kennis moet kunnen nemen van alle bedingen van deze overeenkomst.

Artikel 3, lid 1, en de artikelen 4 tot en met 6 van richtlijn 93/13 moeten aldus worden uitgelegd dat de nationale rechter die een beding in een verzekeringsovereenkomst dat de dekking van het verzekerde risico uitsluit of beperkt en waarvan de betrokken consument geen kennis heeft kunnen nemen vóór de sluiting van deze overeenkomst, als oneerlijk aanmerkt, dat beding buiten toepassing dient te laten opdat het geen bindende gevolgen teweegbrengt voor de consument.

- B** Going in blind - Consequences of no opportunity to read insurance terms: CJEU in Occidental (C-263/22) (ECLB)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-705/21 – AxFina Hungary – Hongarije – ECLI:EU:C:2023:352 – geen conclusie – arrest

Consumentenkrediet - Oneerlijk beding – Vreemde valuta – Wisselkoersrisico – Gevolgen nietigheid beding - Richtlijn 93/13/EEG

De consument heeft geld geleend voor de aankoop van een motorvoertuig. Hij heeft de lening in Hongaarse valuta ontvangen en diende deze in dezelfde valuta terug te betalen, hoewel de lening in de overeenkomst in Zwitserse Franken was opgesteld. Hieruit volgt dat de koersschommelingen van de Hongaarse forint en de Zwitserse frank van invloed waren op de terugbetalingsverplichting van verzoeker. Het wisselkoersrisico ligt daarmee bij de consument. De rechter vraagt zich o.a. af of de nationale rechter een leningsovereenkomst met daarin een oneerlijk beding dat het wisselkoersrisico bij de consument legt, geldig kan verklaren en dat oneerlijke beding kan vervangen door de bepalingen van het burgerlijk wetboek betreffende de valuta van de terugbetaling van een lening, de betaling van rente in contractuele betrekkingen en de vaststelling van de rentevoet.

Hof: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG moeten aldus worden uitgelegd dat deze bepalingen zich ertegen verzetten dat – wanneer een beding dat het wisselkoersrisico bij de consument legt, wegens het oneerlijke karakter ervan leidt tot ongeldigheid van de overeenkomst inzake een in een vreemde valuta luidende maar in nationale valuta terug te betalen lening, waarin dat beding is opgenomen – die overeenkomst geldig wordt verklaard en de inhoud van de uit dat beding voortvloeiende verplichtingen van de consument wordt aangepast door de valuta van die overeenkomst en de daarin vastgestelde rentevoet te wijzigen of de wisselkoers van die valuta te plafonneren.

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 verzet zich ertegen dat – wanneer een beding dat het wisselkoersrisico bij de consument legt, wegens het oneerlijke karakter ervan leidt tot ongeldigheid van de overeenkomst inzake een in een vreemde valuta luidende maar in nationale valuta terug te betalen lening, waarin dat beding is opgenomen – die overeenkomst voor de periode tussen de datum van sluiting ervan en de datum van inwerkingtreding van de nationale wetgeving die voorziet in de omzetting van in vreemde valuta luidende leningsovereenkomsten in nationale valuta, in stand wordt gehouden met vervanging van dat beding door nationale normen van algemene aard, aangezien dergelijke nationale normen dat beding niet op nuttige wijze kunnen vervangen bij wege van een eenvoudige door de nationale rechter door te voeren wijziging die van de rechter geen tussenkomst vereist die zou neerkomen op een herziening van de inhoud van een in de overeenkomst opgenomen oneerlijk beding.

- 🇪🇺 No colouring outside the lines for national courts (exchange rate risk in consumer loan contracts) - CJEU in AxFina Hungary (C-705/21) ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 5 februari 2023 (ECER 5.4.2023) – [C-76/23](#) - [Santander Bank Polska](#)

Kredietovereenkomst – Vervroegde aflossing – Einddatum - Consument - Richtlijn 2014/17/EU - Richtlijn 2008/48/EG

Vordering tot betaling van de kredietkosten in de vorm van het commissieloon voor het verstrekken van dat hypothecaire krediet, in geval van volledige aflossing van een hypothecair krediet vóór de in de hypothecaire kredietovereenkomst vastgestelde einddatum,

De vraag is o.a. of artikel 25, lid 1, van richtlijn 2014/17/EU op dezelfde wijze moet worden uitgelegd als artikel 16, lid 1, van richtlijn 2008/48/EG, dat wil zeggen dat het recht van de consument op vermindering van de totale kredietkosten in geval van een vervroegde aflossing van het krediet zich uitstrekt tot alle aan de consument in rekening gebrachte kosten, daaronder begrepen het commissieloon voor het verstrekken van het krediet.

OVERIG

J.J.A. Braspenning, No Pay, No Cure: over de implicaties van HvJ EU 12 januari 2023, C-395/21 voor de relatie tussen advocaten en consumenten in Nederland, [TvC 2023/2](#)

COVID-19

WIKI

- 🔗 [Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM - factsheet

- 🔗 [COVID-19 health crisis](#)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – 4 april 2023 - Radonjić en Romić t. Servië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [43674/16](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0404JUD004367416

Ongerechtvaardigd voorarrest van twee voormalige agenten van de geheime politie – Artikel 5, lid 4 EVRM - Schending

De zaak betrof de bijna drie en een half jaar durende voorlopige hechtenis van twee voormalige agenten van de geheime politie die verdacht werden van de moord op een bekende Servische journalist en krantenuitgever. De zaak betrof ook de duur van de procedure omtrent de gevangenhouding. De strafprocessen lopen nog.

Het hof is met het nationale hof van oordeel dat de detentie onder meer gedurende een jaar en twee maanden gerechtvaardigd was, gelet op de noodzaak van die detentie in het belang van de openbare orde. Echter, na verloop van tijd, en gedurende de resterende twee jaar en drie maanden van hun detentie, was die noodzaak er niet meer. Hoewel de nationale rechtbanken een schending van de rechten van klagers hadden vastgesteld, zijn zij op geen enkele wijze gecompenseerd. Dienovereenkomstig oordeelt het hof unaniem dat sprake is van een schending van artikel 5 lid 3 EVRM (recht op vrijheid en veiligheid).

Ten slotte oordeelt het Hof dat het nationale hof er meer dan twee jaar over heeft gedaan om uitspraak te doen over de rechtmatigheid van de detentie van de klagers en dat dit niet als "spoedig" kan worden beschouwd in de zin van artikel 5 lid 4 EVRM (recht op een spoedige beslissing door een rechtbank over de rechtmatigheid van detentie). Het hof oordeelt unaniem dat er sprake is van een schending van artikel 5 lid 4 EVRM.

EHRM - factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#) nieuw maart 2023
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-329/21 – DIGI Communications – Hongarije – [ECLI:EU:C:2023:303](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bevoegdheid tot instellen beroep – Mediadiensten – Begrip 'getroffen ondernemingen' Richtlijn 2002/21/EG - Richtlijn 2002/20/EG – Artikel 47 Handvest EU

In dit geding is het twistpunt met name of verzoekster (een in Nederland geregistreerde houdstermaatschappij) als een getroffen onderneming in de zin van art. 4, lid 1, van richtlijn 2001/21/EG kan worden aangemerkt en bevoegd is om in rechte tegen een besluit van de Hongaarse nationale autoriteit voor media en communicatie op te komen.

Hof: Artikel 7 van richtlijn 2002/20/EG moet aldus worden uitgelegd dat:

– een selectieprocedure voor de toewijzing van gebruiksrechten voor frequenties en het toewijzingsbesluit waartoe deze procedure leidt, tot doel hebben een daadwerkelijke en onverstoorde mededinging te bevorderen en te ontwikkelen onder eerbiediging van het beginsel van gelijke behandeling en het evenredigheidsbeginsel;

– het feit dat een dergelijke procedure een fase omvat waarin wordt onderzocht of eventuele aanvragen tot deelname stroken met het desbetreffende bestek, niet in strijd is met dit doel, mits die procedure in haar geheel beschouwd in overeenstemming is met de vereisten en voorwaarden van dat artikel 7.

Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2002/21/EG, gelezen in samenhang met artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat het een recht van beroep verleent aan een onderneming:

– die een aanvraag tot deelname aan een veilingprocedure in de sector elektronische communicatie heeft ingediend, welke procedure wordt gevoerd door de nationale regelgevende instantie van een andere lidstaat dan die waar deze onderneming is gevestigd en haar activiteiten uitvoert;

– die zelf geen elektronischecomunicatiediensten aanbiedt op de markt van de lidstaat waarop deze procedure betrekking heeft, maar voldoet aan de objectieve voorwaarden die in die lidstaat gelden voor de algemene machtiging als bedoeld in artikel 3, lid 2, van richtlijn 2002/20, zoals gewijzigd bij richtlijn 2009/140, ongeacht of zij in voorkomend geval zeggenschap uitoefent over een andere onderneming die op die markt aanwezig is, en

– ten aanzien waarvan de nationale regelgevende instantie bij besluit heeft geweigerd haar aanvraag tot deelname aan die procedure te registreren op grond dat zij niet voldoet aan de gestelde voorwaarden, welk besluit definitief is geworden na een rechterlijke beslissing houdende verwerping van het beroep tegen dat besluit,

teneinde op te komen tegen het latere besluit van die nationale regelgevende instantie tot gunning aan derden van de opdracht waarop de veilingprocedure betrekking had, mits het door deze onderneming ingestelde beroep geen afbreuk doet aan het gezag van gewijsde van die rechterlijke beslissing.

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-348/22 – Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Italië – ECLI:EU:C:2023:301 – persbericht – geen conclusie – arrest

Verlenging concessie – Dienstenrichtlijn – Rechtstreekse werking - Exploitatie van Italiaanse stranden - Richtlijn 2006/123/EU - Artikelen 49, 56 en 288 VWEU - Richtlijn 2014/24/EU - Richtlijn 2014/23/EU

Een Italiaanse gemeente heeft concessies voor de exploitatie van kustgebieden (domeingoederen) verlengd zonder aanbesteding. De Italiaanse autoriteit is tegen de betrokken besluiten opgekomen omdat zij van mening is dat artikel 12 van richtlijn 2006/123 rechtstreekse werking heeft en dat derhalve de bepalingen van de Italiaanse wet buiten toepassing moeten worden gelaten. De gemeente en de andere partijen in het hoofdgeding stellen dat richtlijn 2006/123 geen rechtstreekse werking heeft, zodat voor de waarborging van het rechtszekerheidsbeginsel de Italiaanse wet moet worden toegepast. Bovendien is in het kustgebied van deze gemeente niet voldaan aan de voornaamste toepassingsvoorwaarden van deze richtlijn, die verband houden met de schaarste van de betrokken natuurlijke hulpbron en bijgevolg het beperkte aantal mogelijke vergunningen, omdat er naast de gebieden waarvoor reeds concessies zijn verleend vele andere gebieden beschikbaar zijn. Evenmin is een grensoverschrijdend belang bewezen.

Nederland, Finland, de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

De vraag is o.a. of de Dienstenrichtlijn objectief en in abstracto voldoende gedetailleerde regels vaststelt en zij bijgevolg elke beoordelingsmarge van de nationale wetgever uitsluit, hetgeen een minimumvereiste is om deze richtlijn als een richtlijn met rechtstreekse werking en als onmiddellijk toepasselijk aan te merken.

Het Hof oordeelt dat concessies die toestemming geven voor de exploitatie van Italiaanse stranden niet automatisch kunnen worden verlengd, maar onderworpen moeten zijn aan een onpartijdige en transparante selectieprocedure. De nationale rechtbanken en de administratieve

autoriteiten zijn verplicht de relevante regels van het EU-recht toe te passen en daarmee strijdige bepalingen van nationaal recht buiten toepassing te laten.

Hof: Artikel 12, leden 1 en 2, van richtlijn 2006/123/EG is niet uitsluitend van toepassing op concessies voor het gebruik van het openbaar zeegebied die een duidelijk grensoverschrijdend belang hebben.

Artikel 12, lid 1, van richtlijn 2006/123 verzet zich er niet tegen dat de schaarste aan natuurlijke hulpbronnen en beschikbare concessies wordt beoordeeld aan de hand van zowel een abstracte en algemene benadering op nationale schaal als een casuïstische benadering op grond van een analyse van het kustgebied van de betrokken gemeente.

Bij het onderzoek van de eerste vraag is niet gebleken dat de geldigheid van richtlijn 2006/123 wordt aangetast door artikel 94 EG.

Artikel 12, lid 1 en 2, van richtlijn 2006/123 moet aldus worden uitgelegd dat de verplichting van de lidstaten om op basis van een onpartijdige en transparante procedure een selectie te maken uit de gegadigden en het verbod om een vergunning voor een bepaalde activiteit automatisch te verlengen, onvoorwaardelijk zijn opgelegd en voldoende nauwkeurig zijn om rechtstreeks te kunnen werken.

Artikel 288, derde alinea, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat zowel de nationale rechterlijke instanties als de overheidsinstanties – daaronder begrepen de gemeentelijke instanties – de rechtstreekse werking van de verplichting en het verbod in artikel 12, leden 1 en 2, van richtlijn 2006/123 moeten beoordelen en de daarmee strijdige nationale bepalingen buiten toepassing moeten laten.

- E** EU-Hof: de verplichting om een onpartijdige selectieprocedure voor de vergunningverlening toe te passen bij schaarste van natuurlijke hulpbronnen en het verbod op automatische vergunningverlening hebben rechtstreekse werking (ECER)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-70/22 – Viagogo – Italië – ECLI:EU:C:2023:350 – geen conclusie – arrest

Online kaartverkoop evenementen - Hogere prijs - Hostingprovider - Vrij verkeer – Mededinging – Artikelen 56, 102 en 106 VWEU - Artikel 16 Handvest - Richtlijn 2000/31/EG

Aan verzoeker is een bestuurlijke geldboete opgelegd wegens het te koop aanbieden op de website Viagogo.it van toegangsbewijzen voor evenementen tegen een hogere prijs dan de nominale prijs op de geautoriseerde primaire markt.

Vraag is onder andere of richtlijn 2000/31/EG gelezen in samenhang met artikel 56 VWEU, in de weg staat aan de toepassing van een regeling van een lidstaat inzake de verkoop van tickets voor evenementen op de secundaire markt, op grond waarvan een exploitant van een hostingplatform die in de EU actief is, zoals in casu de verzoekende partij, aan derde gebruikers geen advertentiediensten mag verstrekken voor de verkoop van tickets voor evenementen op de secundaire markt, aangezien deze activiteit is voorbehouden aan verkopers, organisatoren van evenementen of andere entiteiten die van een overheid een vergunning hebben verkregen voor de afgifte van tickets met gecertificeerde systemen op de primaire markt?

Het hof overweegt dat niet in geschil is dat Viagogo in Zwitserland is gevestigd, daar haar maatschappelijke zetel heeft en van daaruit haar economische activiteiten uitvoert, niettegenstaande de omstandigheid dat zij haar internetsites beschikbaar stelt in versies die in verschillende lidstaten van de Unie toegankelijk zijn. De diensten waar het om gaat worden dus vanuit een derde staat verleend door een vennootschap die onder het recht van die derde staat valt. Hieruit volgt dat verzoekster in het hoofdgeding zich niet kan beroepen op richtlijn 2000/31.

Hof: Het ingediende verzoek om een prejudiciële beslissing is niet ontvankelijk.

Digitale markt en social media

REGELGEVING

Commissie neemt uitvoeringsverordening aan met betrekking tot de Digitalemarktenverordening (DMA) ([ECER](#))

OVERIG

- The Data Act: a (slippery) third way beyond personal/non-personal data dualism? ([European law blog](#))
- De European Centre for Algorithmic Transparency (ECAT) is een feit ([IT&recht](#))
- Europese Commissie plaatst 19 bedrijven onder de Digital Services Act (DSA) ([NJB](#))
- What Could Artificial Intelligence Mean For Human Rights? ([eachother](#))
- Europa verscherpt online toezicht met Digital Services Act ([Privacyweb](#))
- Eerste platforms onder DSA bekend: worden echt álle schadelijke online praktijken beteugeld? ([Privacyweb](#))

Discriminatie

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

EHRM – algemeen

Wiki

- [Europees Hof voor de rechten van de mens](#)

Eigendomsrecht

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)

Energiemarkt

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-580/21 – EEW Energy from Waste – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:304 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Energie uit hernieuwbare bronnen – Voorrang - Deel energie uit biomassa - Richtlijn 2009/28/EG

De vragen gaan o.a. over het begrip „elektriciteitsopwekkingsinstallaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen” in de zin van artikel 16, lid 2, onder c), van richtlijn 2009/28, alsmede op de strekking van de voorrang die dergelijke installaties genieten bij de levering aan het elektriciteitsnet. De verwijzende rechter wil weten of en in welke mate de voorrang bij de toegang moet worden verleend aan opwekkingsinstallaties waarin elektriciteit wordt opgewekt door de thermische verwerking van gemengd afval, waarbij het afval een biologisch afbreekbare fractie van industrieel en huishoudelijk afval bevat.

Het betreft een geding tussen EEW die een thermische afvalverwerkingsinstallatie exploiteert, en een beheerder van een elektriciteitstransmissiesysteem, over de aanspraak van EEW op schadevergoeding wegens vermindering van de levering aan het net door knelpunten in het systeem.

In geschil is of de verbranding van afval dat voor maximaal 50% bestaat uit biomassa als "hernieuwbare energiebron" en/of als energie opgewekt uit "biomassa" kwalificeert in de zin van artikel 2, onder a), resp. onder e), van de richtlijn. Daarnaast is onduidelijk of, indien dit het geval is, de grootte van het aandeel van de hernieuwbaar-opgewekte energie van belang is, waarbij de verwijzende rechter oordeelt dat de hardheidsregeling ook geldt voor installaties die niet uitsluitend gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen. Tenslotte is de status van het aandeel energie dat niet opgewekt is uit hernieuwbare bronnen onduidelijk ten aanzien van de berekening van het bruto-eindverbruik in de zin van artikel 5, lid 3, tweede alinea, van de richtlijn.

Hof: Artikel 16, lid 2, onder c), van richtlijn 2009/28/EG moet aldus worden uitgelegd dat de voorrang bij de toegang tot het elektriciteitsnet die wordt verleend aan elektriciteitsopwekkingsinstallaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, niet alleen moet worden verleend aan installaties die elektriciteit uitsluitend uit hernieuwbare energiebronnen opwekken maar ook aan installaties die elektriciteit uit zowel hernieuwbare als conventionele energiebronnen opwekken.

Artikel 16, lid 2, onder c), van richtlijn 2009/28 moet aldus worden uitgelegd dat een installatie die elektriciteit opwekt uit zowel hernieuwbare als conventionele energiebronnen, enkel voor het aandeel elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen voorrang geniet bij de toegang tot het net. Het is aan de lidstaten om de voorwaarden voor de toepassing van deze voorrang bij de toegang vast te stellen door transparante en niet-discriminerende criteria vast te stellen die het mogelijk maken om een rangorde te bepalen naargelang van de omvang van het aandeel hernieuwbare energiebronnen waarvan elke elektriciteitsopwekkingsinstallatie gebruikmaakt, rekening houdend met de voorschriften inzake de instandhouding van de betrouwbaarheid en veiligheid van het net.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 27 februari 2023 (ECER 14.4.2023) – [C-133/23 - Omya CZ](#)

Belasting op elektriciteit – Verzoek tot vrijstelling – Mineralogische procedés - Richtlijn 2003/96/EG

Samenvatting onder: [Belastingen](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 27 februari 2023 (ECER 21.4.2023) – [C-148/23 - Gestore dei Servizi Energetici](#)

Groenestroomcertificaten – Energiediensten – Hernieuwbare energie - Richtlijn 2009/28/EG

Verweersters, die eigenaren zijn van installaties voor de productie van hernieuwbare energie en reeds in aanmerking kwamen voor de stimuleringsregeling door middel van afgifte van zogeheten groenestroomcertificaten, hebben bij de rechter in eerste aanleg beroep ingesteld tot nietigverklaring van de standaardovereenkomst die de verzoeker, een vennootschap die energiediensten beheert, heeft opgesteld om de overgang van het stelsel van groenestroomcertificaten naar dat van stimuleringsstarieven te regelen. Volgens die rechter voert de nationale wet een criterium in dat uitsluitend geldt voor installaties die gebruik maken van hernieuwbare bronnen die na 31 december 2012 in gebruik zijn genomen, en dus niet voor installaties die vóór die datum in gebruik zijn genomen en waarop reeds het mechanisme van groenestroomcertificaten van toepassing was. Hiertegen heeft de verzoeker hoger beroep ingesteld, verweersters betogen echter dat de uitleg van de verzoeker onverenigbaar is met het Unierecht.

Verzetten richtlijn 2009/28/EG, alsmede artikel 16 Handvest EU, gelezen in het licht van het rechtszekerheidsbeginsel en het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen, zich

tegen een nationale regeling die aan de toekenning van stimulansen bepaalde voorwaarden verbindt?

INBREUKPROCEDURE

Voortgang in drie inbreukprocedures tegen Nederland (ECER)

EU-regels inzake de interne markt voor elektriciteit - De Europese Commissie besloot medio april 2023 ook om een met redenen omkleed advies (mroa) te sturen aan Nederland (INFR(2021)0079) omdat zij de in Richtlijn (EU) 2019/944 tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU vastgestelde EU-regels voor de interne elektriciteitsmarkt niet volledig heeft omgezet. Ook Luxemburg, Oostenrijk en Finland ontvingen over hun onvolledige omzetting van deze richtlijn een mroa.

Familieleven en familierecht

EHRM – ADVISORY OPINION – 13 april 2023 – verzoek Hoge Raad Finland – P16-2022-001 - persbericht – advisory opinion

Adoptie volwassen zoon door tante – Rechten van biologische moeder - Artikel 8 EVRM

C. is op driejarige leeftijd bij zijn tante gaan wonen. De tante heeft een aanvraag ingediend om C. te adopteren op het moment dat hij 25 jaar oud was en inmiddels zelfstandig was gaan wonen. De moeder heeft bezwaar gemaakt, maar de adoptie is door de rechter goedgekeurd. De vragen van de Finse Hoge Raad gaan over de procedurele rechten en status van de biologische moeder in de adoptieprocedure van haar volwassen zoon.

De vragen zijn: Moet de biologische ouder van een meerderjarig kind worden gehoord in de gerechtelijke procedure met betrekking tot de goedkeuring van de adoptie? Moet de biologische ouder van een meerderjarig kind de status van partij krijgen in de procedure en moet hij het recht hebben om de beslissing tot goedkeuring van de adoptie te laten herzien door een hogere rechtbank?

Het EHRM oordeelt dat juridische procedures met betrekking tot de adoptie van een meerderjarig kind kunnen worden geacht het privéleven van de biologische ouder te raken in de zin van artikel 8 EVRM. Deze ouder moet in de gelegenheid worden gesteld te worden gehoord en zijn argumenten moeten voor de beslissing worden meegewogen, voor zover relevant. Gezien echter de ruime beoordelingsmarge waarover de staat beschikt in het kader van de procedure voor de adoptie van een volwassene, vereist de naleving van artikel 8 EVRM niet dat de biologische ouder de status van partij heeft of het recht heeft om in beroep te gaan tegen het besluit waarbij de adoptie wordt toegestaan. Indien de nationale rechter vaststelt dat niet kan worden aangevoerd, dat het door de biologische moeder opgeëiste recht wordt erkend in het nationale recht, volgt daaruit dat artikel 6 EVRM niet van toepassing is.

Dit is een relatief nieuwe procedure op grond van het 16^e protocol bij het EHRM. Het gaat daarbij niet om klachten van individuen maar om een vraag van uitleg van het EVRM door een nationale rechter, vergelijkbaar met de prejudiciële procedure bij het HvJ. Sinds 2018 zijn er zeven van dit soort verzoeken ingediend. Een overzicht van alle verzoeken op grond het 16e Protocol staat in deel II van de nieuwsbrief.

EHRM – ARREST – 4 april 2023 - Gashi en Gina t. Albanië - [persbericht](#) – [arrest](#) - [29943/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0404JUD002994318](#)

Onnodig lange onzekerheid kan worden aangemerkt als inbreuk op het privéleven - Artikel 8 EVRM

Klagers zijn openbaar aanklagers in Albanië en met elkaar getrouwd. Zij werden ervan verdacht dat zij hun bezittingen niet goed hadden opgegeven. Conform nationale regelgeving zijn zij in 2016 geschorst op het moment dat er een onderzoek jegens hen werd ingesteld. De vrouw, Gashi, is na 2 maanden ontslagen wegens het doen van onjuiste opgave. Haar ontslag bleef bij de rechter in stand. Tegen de man, Gina, werd een (kortstondig) strafrechtelijk onderzoek opgestart, maar dit heeft niet geresulteerd in een aanklacht. Gina bleef wel 20 maanden geschorst, ondanks dat er geen onderzoek meer tegen hem liep.

Klagers klagen (onder meer) dat de schorsing in strijd was met het recht op respect voor hun privéleven. Het EHRM overweegt dat ten aanzien van Gashi niet is aangetoond dat de twee maanden schorsing verdergaande gevolgen hebben gehad voor haar privéleven. Dit is anders in het geval van Gina. De 20-maanden durende schorsing moet de nodige onzekerheid tot gevolg hebben gehad en dit kan worden aangemerkt als een inbreuk op zijn privéleven. In dit geval te meer omdat er geen rechtsbasis meer bestond voor het voortduren van de schorsing omdat het strafrechtelijk onderzoek jegens hem al beëindigd was. Dat hij zijn salaris gedurende die tijd gewoon betaald kreeg, doet hieraan niet af. EHRM: schending artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 4 april 2023 - A.H. e.a. t. Duitsland – [persbericht](#) – [arrest \(level 1\)](#) – [7246/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0404JUD000724620](#)

Weigering transgenderouder als moeder te vermelden in geboorteakte kind - Artikel 8 EVRM

Samenvatting onder: [LHBTI](#)

EHRM – ARREST – 13 april 2023 - E.K. t. Letland - [persbericht](#) – [arrest](#) - [25942/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0413JUD002594220](#)

Omgangsrecht – Tijdige rechtspraak – Artikel 8 EVRM - Schending

Kind was drie jaar toen de ouders uit elkaar gingen. Twee jaar later is de echtscheiding uitgesproken. Vader kreeg omgangsrecht maar klaagt dat dit door de moeder is tegengewerkt, en dat de autoriteiten hem niet hebben geholpen om dit af te dwingen. Hij zou een uitstekende relatie hebben gehad met zijn dochter, maar onder invloed van haar moeder is zij in de loop van de tijd anders over hem gaan denken.

Voor het EHRM is de kernvraag of de autoriteiten alle noodzakelijke actie hebben ondernomen die redelijkerwijs kon worden gevraagd in de bijzondere omstandigheden van het geval, om het contact te bewerkstelligen. In zaken waarin kinderen betrokken zijn is de factor tijd van bijzonder belang, omdat altijd het risico bestaat dat uitstel in een gerechtelijke procedure ertoe leidt dat de kwestie al tot een feitelijke uitkomst heeft geleid. Hoewel dwangmaatregelen tegen kinderen niet wenselijk zijn in deze gevoelige kwesties, moet het toepassen van sancties niet worden uitgesloten bij onrechtmatig gedrag van een ouder.

De nationale autoriteiten en gerechten zijn in deze zaak zonder meer geconfronteerd met een complexe situatie die serieuze aandacht behoeft. De vraag was welke beslissingen enerzijds het belang van het kind zouden dienen, en anderzijds klager in staat zouden stellen een relatie met zijn kind te onderhouden. Het Hof is niet overtuigd dat alle beschikbare middelen zijn ingezet om het behoud van de banden tussen klager en zijn dochter te faciliteren, door daarbij sociale diensten of specialisten te betrekken, of op andere manieren. Daarbij hebben de besluitvormingsprocedure en de aanpak van de zaak geleden onder vertragingen. Jarenlang is geen speciale aandacht besteed aan de klachten van vader, en in een periode van vier jaar is de relatie tussen vader en kind ernstig verslechterd. Ondanks de beoordelingsruimte die de nationale

autoriteiten hebben concludeert het EHRM in deze zaak unaniem dat artikel 8 EVRM is geschonden.

EHRM – ARREST – 11 april 2023 - Loukili t. Nederland - [persbericht](#) – [arrest](#) - [57766/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0411JUD005776619](#)

Intrekking verblijfsvergunning vanwege strafrechtelijke veroordelingen – Minderjarige kinderen - Geen schending artikel 8 EVRM

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

EHRM – ARREST – 13 april 2023 – Mayboroda t. Oekraïne - [persbericht](#) – [arrest](#) – [14709/07](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0413JUD001470907](#)

Medische nalatigheid – Geïnformeerde toestemming - Positieve verplichting - Artikel 8 EVRM

Samenvatting onder: [Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering](#)

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 12 april 2023 - Gutaale t. Nederland – [30638/22](#) [statement of facts](#)

Intrekking verblijfsvergunning vanwege strafrechtelijke veroordelingen – Familieleven – Artikel 8 EVRM

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-372/22 – C.M. – Luxemburg – [ECLI:EU:C:2023:364](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Omgangsrecht – Vervolgzaak binnen drie maanden na verhuizing naar andere lidstaat - Gewone verblijfplaats - Verordening (EG) nr. 2201/2003

Samenvatting onder: [IPR](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Foreign Child Marriages and Constitutional Law – German Constitutional Court Holds Parts of the German Act to Combat Child Marriages Unconstitutional ([Conflict of laws](#))

NOOT – bij EHRM 9 maart 2023, [Cupial t Polen](#)

Cupiał v Poland: What Could This Case Offer on Religious Upbringing? ([Strasbourg observers](#))

EHRM - factsheets en case-law guide

- [Children's rights](#) nieuw maart 2023
- [Gestational surrogacy](#)
- [International child abductions](#)
- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#)
- [Reproductive rights](#)

- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-772/21 – Brink's Lithuania – Litouwen – ECLI:EU:C:2023:305 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Eurobankbiljetten – Minimumnormen – Geautomatiseerde controle – Tolerantieniveau - Verordening (EG) nr. 1338/2001 - Besluit ECB/2010/14

Verzoekster wordt door de Litouwse bank gelast ervoor te zorgen dat het tolerantieniveau voor geschiktheid bij geautomatiseerde controle van eurobankbiljetten die met behulp van de door verzoekster gebruikte bankbiljettensorteermachines opnieuw in omloop moeten worden gebracht, het door de ECB vastgestelde tolerantieniveau van 5 % niet overschrijdt.

De vraag is onder andere of de in artikel 6, lid 2, van besluit ECB/2010/14 genoemde minimumnormen in acht moeten worden genomen door een geldverwerker die geautomatiseerde geschiktheidscontroles van eurobankbiljetten uitvoert.

Hof: Artikel 6, lid 2, van besluit ECB/2010/14 moet aldus worden uitgelegd dat de in die bepaling bedoelde minimumnormen niet van toepassing zijn op geldverwerkers wanneer zij geautomatiseerde geschiktheidscontroles van eurobankbiljetten uitvoeren.

Artikel 3, lid 1, en artikel 10, lid 1, van besluit ECB/2010/14, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 1, van verordening (EG) nr. 1338/2001 moeten echter aldus worden uitgelegd dat geldverwerkers de nodige maatregelen moeten nemen om een situatie te verhelpen waarin bij een inspectie door een nationale centrale bank van een lidstaat waarvan de euro de munteenheid is, wordt vastgesteld dat hun bankbiljettensorteermachines niet in staat zijn om de ongeschiktheid van eurobankbiljetten te detecteren zonder het tolerantieniveau van 5 % te overschrijden.

Artikel 6, lid 2, van besluit ECB/2010/14, gelezen in samenhang met artikel 3, lid 5, van besluit ECB 2010/14, moet aldus worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat een lidstaat geldverwerkers verplicht om de in dat artikel 6, lid 2, bedoelde minimumnormen van de Europese Centrale Bank in acht te nemen wanneer zij geautomatiseerde geschiktheidscontroles van eurobankbiljetten uitvoeren.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen - 26 januari 2023 (ECER 26.4.23) - [C-118/23](#) - [Getin Holding e.a.](#)

Gedwongen herstructurering – Recht op effectieve rechtsbescherming – Onafhankelijkheid Poolse afwikkelingsautoriteit - Richtlijn 2014/59/EU - Richtlijn 2014/59/EU - Artikel 47 Handvest EU

Deze zaak gaat over de afwikkeling van een Poolse bank. Tegen de gedwongen herstructurering van de bank zijn maar liefst 7000 beroepen ingesteld, terwijl de Poolse bestuursrechter enkel een declaratoir vonnis kan wijzen. De Poolse rechter vraagt zich af of dit in overeenstemming is met effectieve rechterlijke bescherming. Verder stelt de Poolse rechter vragen over de onafhankelijkheid van de Poolse afwikkelingsautoriteit.

CONSULTATIE

Bankenunie: verduidelijking van de daisychainaftrekkingen, Feedback mogelijk van 20 April 2023 - 2 Juli 2023 ([EC](#))

EUROPESE COMMISSIE

- Europese Commissie stelt voor om het kader voor bankencrisisbeheer en depositoverzekering te hervormen ([ECER](#))
- Commissie stelt nieuwe, toekomstbestendige regels voor economische governance voor ([ECER](#))

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-413/21 P – Raad / El-Qaddafi – ECLI:EU:C:2023:306 – geen conclusie – [arrest](#)

Beperkende maatregelen tegen mevrouw El-Qaddafi

De Raad heeft hoger beroep ingesteld tegen het arrest van het Gerecht waarin was geoordeeld dat de informatie in de litigieuze handelingen het niet mogelijk maakte om de individuele, specifieke en concrete redenen te begrijpen waarom de naam van mevrouw El-Qaddafi op de betrokken lijsten was gehandhaafd. Het Hof verwerpt het beroep.

Gewasbeschermingsmiddelen

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 20 april 2023 – zaak C-830/21 – Syngenta Agro – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:319 – [conclusie](#)

Gewasbeschermingsmiddelen – Parallelimport – Etikettering – Informatie - Verordening (EU) nr. 547/2011 - Verordening (EG) nr. 1107/2009

Verweerster distribueert parallel ingevoerde gewasbeschermingsmiddelen, waaronder ook gewasbeschermingsmiddelen geproduceerd door verzoekster. Verweerster distribueert deze gewasbeschermingsmiddelen in Duitsland in de ongeopende oorspronkelijke jerrycans van verzoekster, waarbij zij het originele etiket vervangt door een eigen sticker met informatie over verweerster in haar hoedanigheid van importeur en distributeur. Op het etiket staat geen informatie over de houder van de toelating van het gewasbeschermingsmiddel in de lidstaat van oorsprong.

Het Hof wordt verzocht te bepalen in hoeverre de etiketteringsvoorschriften die van toepassing zijn op de verlening van een toelating voor het op de markt brengen van een gewasbeschermingsmiddel in een lidstaat, krachtens artikel 28, lid 1, van verordening nr. 1107/2009 ook van toepassing zijn op gevallen van parallelhandel in dat middel zoals bedoeld in artikel 52 van verordening nr. 1107/2009.

De vraag is o.a. of bij parallelimport van een gewasbeschermingsmiddel de naam en het adres van de houder van de toelating uit de lidstaat van oorsprong waaruit het gewasbeschermingsmiddel is geïmporteerd, op de verpakking moeten worden vermeld wanneer het gewasbeschermingsmiddel in een andere lidstaat wordt gedistribueerd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1 van verordening (EU) nr. 547/2011, gelezen in samenhang met punt 1, onder b), van bijlage I bij deze verordening, moet aldus worden uitgelegd dat een importeur die op basis van een vergunning voor parallelhandel een gewasbeschermingsmiddel in een lidstaat introduceert, op het etiket van dat middel de naam en het adres van de houder van de toelating in de lidstaat van oorsprong mag vervangen door zijn eigen naam en adres.

Artikel 1 van verordening nr. 547/2011, gelezen in samenhang met punt 1, onder f), van bijlage I bij deze verordening, moet aldus worden uitgelegd dat een importeur die op basis van een vergunning voor parallelhandel een gewasbeschermingsmiddel in een lidstaat introduceert, verplicht is het oorspronkelijk door de fabrikant toegekende partijnummer van de formulering op het etiket van dat middel te vermelden en dit niet door zijn eigen kenmerk mag vervangen, ook

niet als die importeur een register bijhoudt waaruit blijkt dat beide partijnummers met elkaar overeenkomen. Nationale bepalingen die een dergelijke vervanging mogelijk maken, zijn onverenigbaar met het Unierecht.

CONSULTATIE

Genees- en gewasbeschermingsmiddelen – één enkele procedure voor de afgifte van ABC's, Feedback mogelijk van 27 April 2023 - 02 Juli 2023 ([EC](#))

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

EHRM – ARREST – 13 april 2023 – Mayboroda t. Oekraïne - [persbericht](#) – [arrest](#) – [14709/07](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0413JUD001470907](#)

Medische nalatigheid – Geïnformeerde toestemming - Positieve verplichting - Artikel 8 EVRM

Klaagster is in maart 2000 geopereerd aan haar bijniere. Na de operatie is een interne bloeding geconstateerd, waardoor zij nog een keer geopereerd moest worden. Bij die tweede operatie is heimelijk een van haar – als gezond gediagnosticeerde – niere verwijderd. Die informatie is klaagster pas later dat jaar bekend geworden door een anoniem telefoontje. Uit het ontslagformulier van het ziekenhuis bleek niet dat haar nier verwijderd was. Zij klaagt voor het Hof dat in strijd met haar recht op respect voor privéleven (art. 8 EVRM) is gehandeld, omdat aan haar geen geïnformeerde toestemming is gevraagd voor het verwijderen van haar nier.

De Oekraïense autoriteiten hebben geen verder onderzoek verricht, omdat zij zich alleen hebben gericht op de aanname dat het orgaan was verwijderd als levensreddende maatregel. Het ziekenhuis – dat alleen mondelinge toestemming voor de behandeling vroeg, zonder het risico te benoemen van het verwijderen van een nier – had verder geen toereikende protocollen voor gegevensbewaring of een beleid om familieleden te consulteren in dit soort situaties, noch was er een wettelijk kader waarin het recht op geïnformeerde toestemming werd beschermd.

De voorliggende vraag is in hoeverre de Staat is tekortgeschoten in het beschermen van 'klaagsters recht op geïnformeerde toestemming. Het Hof komt eerst tot de conclusie dat op de Staten een positieve verplichting rust om regels in te voeren die zowel openbare als particuliere ziekenhuizen dwingen om passende maatregelen te nemen voor de bescherming van de fysieke integriteit van hun patiënten en, ten tweede, om slachtoffers van medische nalatigheid toegang te geven tot procedures waarin zij, in voorkomend geval, vergoeding van schade kunnen verkrijgen.

In het geval van klaagster zouden dergelijke maatregelen noodzakelijk zijn geweest om haar artsen te begeleiden in hun dagelijkse werk, om de toezichthoudende autoriteiten in staat te stellen onmiddellijk tussenbeide komen in geval van verzuim, en om zowel klaagster te beschermen tegen wanpraktijken als haar medisch team tegen mogelijk ongegronde beschuldigingen. Nu deze richtlijnen en procedures hebben ontbroken, komt het Hof tot de conclusie dat er een schending van art. 8 EVRM heeft plaatsgevonden.

REGELGEVING

Europese Commissie doet voorstellen voor hervorming geneesmiddelenwetgeving ([NJB](#))

CONSULTATIE

Herziening van de algemene geneesmiddelenwetgeving van de EU, 26 April 2023 - 2 Juli 2023 ([EC](#)) ([ECER](#))

OVERIG

If the EU Picks Baby Genes ([Verfassungsblog](#))

Godsdienstvrijheid

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 29 maart 2023 – [Jneid t. Nederland – 27124/22](#) - [statement of facts](#)

Godsdienstvrijheid – Vrijheid van verplaatsing - Gebiedsverbod imam – Verlenging – Terrorismebestrijding - Artikelen 9, 10, 11 en 13 EVRM. Artikel 2, Vierde Protocol bij EVRM

Klager is een imam die sinds begin jaren 2000 religieuze lezingen houdt. In 2017 is aan klager op grond van de Tijdelijke wet terrorismebestrijding een gebiedsverbod van zes maanden opgelegd. De klacht gaat over de tweede, derde en vierde keer dat het gebiedsverbod is verlengd met zes maanden. In 2022 heeft de ABRvS de tweede en derde verlenging in stand gelaten, maar het besluit tot oplegging van de vierde verlenging vernietigd. Klager beroept zich op de artikelen 9, 10, 11 en 13 van het Verdrag en artikel 2 van Protocol nr. 4 bij het Verdrag.

Vragen aan partijen:

1. Kan klager, nu de ABRvS het besluit tot oplegging van de vierde verlenging van het gebiedsverbod heeft vernietigd, zich nog steeds beroepen op “slachtoffer” in de zin van artikel 34 EVRM met betrekking tot die verlenging?
2. Was de beperking van de vrijheid van verplaatsing, zoals gewaarborgd in artikel 2, lid 1 Vierde Protocol a) in overeenstemming met de wet; (b) noodzakelijk in de zin van artikel 2, lid 3 Vierde Protocol en/of (c) gerechtvaardigd door het algemeen belang, in de zin van artikel 2, lid 4 Vierde Protocol?
3. Is er sprake van een inmenging in de rechten van de klager op vrijheid van godsdienst, vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vergadering en vereniging, in de zin van artikel 9, lid 1, artikel 10, lid 1 en artikel 11, lid 1 EVRM? Zo ja, waren die ingrepen wettelijk voorgeschreven, dienden ze een legitiem doel en waren ze noodzakelijk in de zin van artikel 9, lid 2, artikel 10, lid 2 en artikel 11, lid 2 EVRM?
4. Beschikte de klager over een doeltreffend nationaal rechtsmiddel voor zijn klachten op grond van de artikelen 9, 10 en 11 van het Verdrag en artikel 2, Vierde Protocol bij het Verdrag, zoals vereist door artikel 13 EVRM?

NOOT – bij EHRM 9 maart 2023, [Cupiał t Polen](#)

Cupiał v Poland: What Could This Case Offer on Religious Upbringing? ([Strasbourg observers](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#) nieuw maart 2023
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

OVERIG

- It Takes More than Two to Execute ECHR judgments ([ECHRblog](#))
- Wishes for Reykjavic, What can the Fourth Council of Europe Summit Have in Store for the Court? ([ECHR blog](#))
- What Could Artificial Intelligence Mean For Human Rights? ([eachother](#))
- The UK vs the ECtHR ([Verfassungsblog](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments](#)

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 20 april 2023 – zaak C-621/21 – Intervyuirasht organ na DAB pri MS – Bulgarije – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:314 – persbericht – conclusie

Verdrag van Istanbul - Geweld tegen vrouwen – Internationale bescherming - Richtlijn 2011/95/EU - Richtlijn 2013/32/EU

Verzoekster is onderdaan van Turkije en heeft de Koerdische etniciteit. Zij heeft Turkije verlaten via Bulgarije. In Duitsland heeft zij een verzoek om internationale bescherming ingediend dat later door Bulgarije wordt overgenomen. Verzoekster verklaart dat zij Turkije problemen heeft gehad met haar echtgenoot. Na verschillende gevallen van geweld, heeft zij herhaaldelijk in opvanghuizen voor vrouwelijke slachtoffers van geweld gezeten. Zij verklaart voor haar leven te vrezen en legt bewijzen over waaruit blijkt dat zij is bedreigd door haar ex-echtgenoot, zijn familie en haar biologische familie. De Bulgaarse autoriteit acht de redenen die zijn opgegeven voor het verlaten van Turkije, irrelevant voor de gevraagde internationale bescherming.

De vraag is o.a. of de definities en omschrijvingen van het Verdrag tegen discriminatie van vrouwen en het Verdrag van Istanbul gelden als grond voor de verlening van internationale bescherming op grond van richtlijn 2011/95, of heeft gendergerelateerd geweld tegen vrouwen als grond voor de verlening van internationale bescherming een autonome betekenis die verschilt van die in de voornoemde instrumenten van internationaal recht?

De A-G verduidelijkt onder welke voorwaarden derdelanders in aanmerking kunnen komen voor internationale bescherming. Een vrouw die bij terugkeer naar haar land van herkomst het risico loopt het slachtoffer van gendergerelateerd geweld te worden, kan de vluchtelingenstatus krijgen op grond van haar lidmaatschap van 'een bepaalde sociale groep'.

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – gevoegde zaken C-775/21 en C-826/21 – Blue Air Aviation en UPFR – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:307 – [persbericht](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Auteursrecht - Geluidsinstallaties in treinen en vliegtuigen – Mededeling aan het publiek - Richtlijn 2001/29/EG - Richtlijn 2006/115/EG.

In beide gedingen is de vraag aan de orde of het uitrusten van vervoersmiddelen (respectievelijk de trein en het vliegtuig) met apparaten waarmee muzikale werken als achtergrondmuziek kunnen worden meegedeeld aan het publiek een eenvoudig vermoeden van gebruik doet ontstaan, zodat moet worden geconcludeerd dat elk vliegtuig of elke trein met een geluidsinstallatie gebruik maakt van het aangegeven apparaat voor mededeling aan het publiek van die muziek.

Is sprake van een mededeling aan het publiek in de zin van artikel 3 van richtlijn 2001/29/EG indien een spoorvervoerder treinwagons gebruikt waarin geluidsinstallaties zijn geïnstalleerd met het oog op de mededeling van informatie aan reizigers? En staat de bepaling in de weg aan een nationale regeling waarin een weerlegbaar vermoeden van mededeling aan het publiek is neergelegd dat is gebaseerd op de aanwezigheid van geluidsinstallaties indien die installaties verplicht zijn uit hoofde van andere wettelijke bepalingen inzake de activiteit van de vervoerder?

Het Hof oordeelt dat de uitzending van een muziekwerk als achtergrondmuziek in een personenvervoermiddel een mededeling aan het publiek is. Dat is echter niet het geval bij het enkel installeren van geluidsapparatuur terwijl er ook geen plaats is voor nationaal recht die daaruit een weerlegbaar vermoeden van een mededeling aan het publiek afleidt.

Hof: Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat de uitzending van een muziekwerk als achtergrondmuziek in een vervoermiddel voor passagiers een mededeling aan het publiek in de zin van deze bepaling is.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29 en artikel 8, lid 2, van richtlijn 2006/115/EG moeten aldus worden uitgelegd dat het plaatsen aan boord van een vervoermiddel van een geluidsinstallatie en in voorkomend geval software waarmee achtergrondmuziek kan worden uitgezonden, geen mededeling aan het publiek vormt in de zin van deze bepalingen.

Artikel 8, lid 2, van richtlijn 2006/115 verzet zich tegen een nationale regeling als uitgelegd door de nationale rechterlijke instanties, die een weerlegbaar vermoeden instelt dat er muziekwerken aan het publiek worden meegedeeld indien er in een vervoermiddel een geluidsinstallatie aanwezig is.

- 📌 CJEU rules that broadcasting music on a plane or train is a communication to the public, but installing relevant equipment isn't ([IPKat](#))

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-291/21 – Starkinvest – België – ECLI:EU:C:2023:299 – [conclusie](#) – [arrest](#)

IE – IPR – Invordering dwangsom wegens inbreuk - Begrip "rechterlijke beslissing" - Conservatoir beslag - Verordening nr. 655/2014 - Verordening nr. 1215/2012 - Verordening nr. 1393/2007

Samenvatting onder: [IPR](#)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-628/21 – Castorama Polska en Knor – Polen – ECLI:EU:C:2023:342 – conclusie – arrest

Handhaving van intellectuele-eigendomsrechten - Reproducties van afbeeldingen – Bewijs houderschap recht - Richtlijn 2004/48/EG

T.B. verkoopt machinaal door haar vervaardigde reproducties met een grafische vormgeving, bestaande uit een beperkt aantal kleuren, geometrische figuren en korte zinnen. T.B. beroept zich erop dat zij de ontwerper is van de door haar gereproduceerde afbeeldingen en dat het werken in de zin van de auteursrechtwetgeving zijn.

Getrouwe kopieën van de afbeeldingen worden zonder toestemming van T.B. verkocht in de fysieke winkels en de webwinkel van Castorama die deze krijgt aangeleverd door Knor. Noch de reproducties van T.B. noch de door Castorama aangeboden reproducties vermelden de auteur of herkomst van deze afbeeldingen. T.B. heeft Castorama gemaand de inbreuken op de aan het auteursrecht verbonden exploitatie- en persoonlijkheidsrechten op de door haar ontworpen werken, die die vennootschap zonder haar toestemming verkocht, te staken.

Dient deze persoon aan te tonen, of enkel aannemelijk te maken dat zij de houder van het betrokken intellectuele-eigendomsrecht is?

Hof: Artikel 8, lid 1, van richtlijn 2004/48/ moet aldus worden uitgelegd dat de eiser in een gerechtelijke procedure wegens inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht als bedoeld in die bepaling, wat een verzoek om informatie krachtens dat artikel 8 betreft, alle redelijkerwijs beschikbaar bewijsmateriaal moet overleggen waarmee de rechter bij wie het verzoek wordt gedaan voldoende zekerheid kan verkrijgen dat hij de houder van dat recht is; het overgelegde bewijsmateriaal moet aansluiten bij de aard van dat recht en bij de bijzondere formaliteiten die eventueel van toepassing zijn.

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-686/21 – Legea – Italië – ECLI:EU:C:2023:357 – conclusie – arrest

Merkenrecht – Meerderheidsbeslissing of unanieme beslissing merkhouders – Licentie aan derden - Medehouderschap van een merk - Eerste richtlijn (89/104/EEG) - Verordening (EG) nr. 40/94

Cassatieberoep tegen het arrest waarbij de rechter heeft geoordeeld dat het gebruik van een merk door een vennootschap waaraan dat merk, bij unaniem besluit van de gezamenlijke merkhouders, voor uitsluitend gebruik, om niet en voor onbepaalde tijd in licentie was gegeven, ook rechtmatig is nadat een van de medehouders van het merk te kennen heeft gegeven die licentie niet te willen laten voortduren.

Brengen richtlijn 2015/2436 en verordening 2017/1001 met zich dat de meerderheid van de gezamenlijke merkhouders kan beslissen over de verlening van een licentie aan derden voor het exclusieve gebruik van het gemeenschappelijke merk, of is daarvoor een unanieme beslissing vereist?

Hof: De Eerste richtlijn (89/104/EEG) en verordening (EG) nr. 40/94 moeten aldus worden uitgelegd dat de vraag of de beslissing tot verlening of beëindiging van een gebruikslicentie voor een in medehouderschap gehouden nationaal merk of Uniemerk, unanimititeit tussen de medehouders dan wel meerderheid van de stemmen vereist, wordt bepaald door het toepasselijke nationale recht.

- B** CJEU rules out that EU trade mark law governs regime applicable to jointly owned trade mark (IPKat)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-104/22 – Lännen MCE – Finland – ECLI:EU:C:2023:343 – geen conclusie – arrest

Uniemerkt – Bevoegdheid rechter – Reclame – Topleveldomein van lidstaat - Verordening (EU) 2017/1001

De zaak gaat over een vermeende inbreuk op het Uniemerkt WATERMASTER, waarvan Lännen houder is. Lännen heeft een vordering wegens inbreuk ingesteld tegen Berky en Senwater, twee in Duitsland gevestigde vennootschappen die tot hetzelfde concern behoren. Aan Senwater verwijt Lännen een inbreuk te hebben gepleegd in Finland door gebruik te maken van een betaalde vermelding in een internetzoekmachine die via het nationale topleveldomein voor deze lidstaat opereert, waardoor er na een zoekopdracht naar de term „Watermaster” een reclameboodschap voor haar waren verschijnt op de website van die zoekmachine. De vraag is o.a. of van reclame die langs elektronische weg wordt weergegeven door de in lidstaat X gevestigde onderneming A, kan worden aangenomen dat zij gericht is tot consumenten en handelaren in lidstaat Y, wanneer A een aan een Uniemerkt identiek teken gebruikt in reclame of als trefwoord op de website van een zoekmachine die via het topleveldomein van lidstaat Y opereert. Daarnaast is de vraag of de rechter in lidstaat Y bevoegd is om kennis te nemen van de vordering wegens inbreuk op een Uniemerkt.

Hof: Artikel 125, lid 5, van verordening (EU) 2017/1001 moet aldus worden uitgelegd dat de houder van een Uniemerkt die zich benadeeld acht doordat een derde zonder zijn toestemming een teken dat identiek is aan dit merk heeft gebruikt in onlineadvertenties en onlineverkoopaanbiedingen voor dezelfde of soortgelijke waren als waarvoor dat merk is ingeschreven, tegen deze derde een vordering wegens inbreuk kan instellen bij een rechtbank voor het Uniemerkt van de lidstaat waar de consumenten en handelaren zich bevinden tot wie deze advertenties of verkoopaanbiedingen waren gericht, ook al vermeldt die derde deze lidstaat niet uitdrukkelijk en ondubbelzinnig als een van de gebieden waar de betrokken waren mogelijk worden geleverd, wanneer die derde dat teken heeft gebruikt voor een betaalde verwijzing op de website van een zoekmachine die het topleveldomein van die lidstaat gebruikt. Dat is echter niet het geval op grond van het enkele feit dat de betrokken derde de techniek van de natuurlijke verwijzing heeft toegepast om afbeeldingen van zijn waren te plaatsen op een dienst voor het online delen van foto's die onder een generiek topleveldomein valt, en daarbij gebruik heeft gemaakt van metatags met het betrokken merk als trefwoord.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 27 april 2023 – zaak C-655/21 – G. ST. T. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:356 – conclusie

Onrechtmatige uitoefening IE-rechten – Strafrechtelijke sancties in geval van namaak van een merkkleding – Legaliteitsbeginsel - Richtlijn 2004/48/EG - Artikel 49 Handvest EU

Verdachte verkoopt kleding van geregistreerde merken. Hij wordt ervan beschuldigd in 2016 meerdere inbreuken op ingeschreven merken te hebben gepleegd door zonder toestemming van de rechthebbende deze kledingstukken te verkopen.

De verwijzende rechter merkt op dat het in het Bulgaarse wetboek bedoelde strafbare feit verlangt dat de omvang van de door de rechthebbende geleden schade wordt vastgesteld. In de nationale rechtspraak wordt daartoe gebruikgemaakt van een vermoeden – waarin richtlijn 2004/48 niet voorziet – dat de door dat strafbare feit veroorzaakte schade overeenkomt met de waarde van de detailhandelsprijzen van de rechtmatig vervaardigde goederen die gelijk zijn aan of overeenkomen met de namaakproducten. Daarbij zijn zowel winstderving als immateriële schade van deze schade uitgesloten. In die omstandigheden vraagt de verwijzende rechter zich af of de Bulgaarse regeling verenigbaar is met richtlijn 2004/48.

In de tweede plaats vraagt de verwijzende rechter zich af of de Bulgaarse regeling volgens welke dezelfde handeling als een strafbaar feit maar ook als een bestuursrechtelijke overtreding kan worden gekwalificeerd, zonder te voorzien in een duidelijk en nauwkeurig onderscheidingscriterium, verenigbaar is met artikel 49, lid 1, van het Handvest.

Tot slot wenst die rechter te vernemen of de in de Bulgaarse wet bedoelde vrijheidsstraf, waarvan de ondergrens van de strafmaat bijzonder hoog is terwijl de maximumstraf evenmin als gematigd kan worden beschouwd, in overeenstemming is met het in artikel 49, lid 3, Handvest EU bedoelde evenredigheidsbeginsel, ook gezien het feit dat de concrete mogelijkheden tot strafverkorting zeer beperkt zijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 49, lid 1, van het Handvest moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de wetgeving van een lidstaat een inbreuk op een ingeschreven merk bestraft met bestuursrechtelijke en strafrechtelijke sancties, het in die bepaling neergelegde legaliteitsbeginsel inzake delicten en straffen vereist dat de grenzen van de strafrechtelijke aansprakelijkheid duidelijk zijn bepaald. Dit beginsel verzet zich er niet tegen dat de precieze omvang van de bestanddelen van het strafbare feit van namaak die dit strafbare feit onderscheiden van de bestuursrechtelijke overtreding, nader wordt bepaald door middel van een rechterlijke uitlegging, mits die uitlegging de betrokkenen in staat stelt om op het tijdstip waarop het strafbare feit wordt gepleegd, precies te weten voor welk handelen of nalaten zij strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld.

Artikel 49, lid 3, van het Handvest verzet zich tegen een nationale regeling die met het oog op de bestrijding van inbreuken op ingeschreven merken voorziet in strafrechtelijke sancties van zowel vrijheidsbenemende als geldelijke aard, voor zover de zwaarte van deze sancties, zowel afzonderlijk als cumulatief beschouwd, niet in verhouding staat tot de ernst van de gepleegde inbreuken. Het staat aan de verwijzende rechter om deze evenredigheid in concreto te onderzoeken in het licht van met name de door deze regeling geboden mogelijkheid om deze straffen aan te passen aan de ernst van de inbreuk, en van het geheel van omstandigheden die op grond van het nationale recht in aanmerking kunnen worden genomen, teneinde een afweging te maken tussen enerzijds de ernst van het betrokken strafbare feit en anderzijds de belasting die de cumulatie van deze straffen daadwerkelijk voor de betrokkene meebrengt.

GERECHT EU – ARREST – 26 april 2023 – zaak T-757/21 – Activa - Grillküche GmbH / EUIPO - Targa – ECLI:EU:T:2023:216 – arrest

Gemeenschapsmodel – Nietigheidsprocedure – Ingeschreven gemeenschapsmodel dat een grillapparaat weergeeft – Openbaarmaking van het oudere model – Verordening (EG) nr. 6/2002

Interveniënte, Targa GmbH, heeft op 5 april 2016 bij het EUIPO een aanvraag tot inschrijving van een gemeenschapsmodel ingediend krachtens verordening (EG) nr. 6/2002. Het litigieuze model is door het EUIPO onder nummer 3056449-0001 ingeschreven voor „Grillapparaten”. Op 14 november 2018 heeft verzoekster een vordering tot nietigverklaring van het litigieuze model ingediend op grond dat dit model niet nieuw is en geen eigen karakter heeft. Ter ondersteuning van haar betoog heeft verzoekster zich beroepen op drie oudere modellen. EUIPO heeft het beroep verworpen. Verzoekster, Activa – Grillküche GmbH, vordert vernietiging van deze beslissing van het EUIPO.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

NOOT – bij prejudiciële verwijzing Hoge Raad – ECLI:NL:HR:2023:508

How a chair makes the Berne Convention wobble: CJEU to answer questions on principle of reciprocity for works of applied art (IPKat)

REGELGEVING EN CONSULTATIE

- Genees- en gewasbeschermingsmiddelen – één enkele procedure voor de afgifte van ABC's, Feedback mogelijk van 27 April 2023 - 02 Juli 2023 (EC)
- Intellectuele eigendom – nieuw kader voor standaard-essentiële octrooien, Feedback mogelijk van 27 April 2023 - 02 Juli 2023 (EC) (ECER)

- Voorstel van de Commissie voor een verordening inzake standaard-essentiële octrooien (ECER)

Insolventie

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 24 februari 2023 (ECER 11.4.2023) – [C-125/23](#) - [Unedic](#)

Werknemers – Beëindiging arbeidsovereenkomst – Insolventie werkgever - Richtlijn 2008/94/EG

Samenvatting onder: [arbeid en sociale zekerheid](#)

Institutioneel

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – 9 februari 2023 (ECER 5.4.2023) – [C-119/23](#) - [Valančius](#)

Gerecht van de Europese Unie – Selectieprocedure – Rechter – Voordracht kandidaat - Artikel 253, 354 en 255 VWEU - Artikel 19 VEU

Verzoeker is de zittende Litouwse rechter in het Gerecht van de Europese Unie. Vanwege het verstrijken van zijn ambtstermijn is in maart 2021 een nationale procedure voor de selectie van kandidaten voor het ambt van rechter in het Gerecht bekend gemaakt. In het kader van deze procedure is verzoeker door een werkgroep van onafhankelijke deskundigen als meest geschikte kandidaat aangemerkt. Uiteindelijk werd evenwel op 4 mei 2022 een andere kandidaat door de regering van Litouwen voorgedragen. Met zijn vordering wenst verzoeker onder meer een dwangbevel te verkrijgen waarin verweester wordt gelast om de procedures voor de onderhandeling over en de voordracht van kandidaten voor het ambt van rechter bij het Gerecht van de Europese Unie volgens de wettelijk voorgeschreven procedure te heropenen en de kandidaat die door de onafhankelijke evaluatiegroep als hoogste is gerangschikt, voor onderhandeling en voordracht voor te dragen.

De rechter vraagt welke eisen het Unierecht (m.n. artikel 254 VWEU en artikel 19, lid 2 VEU) stelt aan de nationale procedure voor de selectie van kandidaten voor het ambt van rechter bij het Gerecht.

Interstatelijke zaken

EHRM – ARREST – just satisfaction - 28 april 2023 - Georgië t. Rusland (II) – [Grote Kamer](#) - [persbericht](#) – arrest

De zaak gaat over schendingen van het Verdrag door Rusland in verband met het gewapend conflict tussen Georgië en Rusland in augustus 2008. Het Hof veroordeelt Rusland tot het betalen van een schadevergoeding variërend van 640.000 euro tot ruim 8 miljoen Euro.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING - Interstatelijke klacht – 28 maart 2023 – Georgië t. Rusland (IV) – [persbericht 20.4.23](#) – beslissing - [39611/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0328DEC003961118](#)

Ontvankelijkheid klacht Georgië – Mensenrechtensituatie Abchazië en Zuid-Ossetië

Na een gewapend conflict tussen Georgië en Rusland in augustus 2008 erkende Rusland Abchazië en Zuid-Ossetië als onafhankelijke staten. Het vestigde militaire bases in elk van de twee regio's en stationeerde er Russische soldaten. De zaak gaat over de vermeende

verslechtering van de mensenrechtensituatie langs de grens van door Georgië gecontroleerd gebied en Abchazië en Zuid-Ossetië. Sinds 2009 zijn er geleidelijk fysieke barrières en andere maatregelen ingevoerd om te voorkomen dat mensen vrijelijk de grens kunnen passeren. Dit proces wordt in het Engels 'borderisation' genoemd. Georgië en de overgrote meerderheid van de internationale gemeenschap beschouwen het proces van "borderisering" als illegaal en in strijd met internationaal recht. De Georgische autoriteiten beschouwen de grens als een administratieve grenslijn of bezettingslijn. Daarentegen zien de Russische en de de facto Abchazische en Zuid-Ossetische autoriteiten de administratieve grenslijn als een internationale grens. De klacht is ingediend door de regering van Georgië op 22 augustus 2018. Het is de vierde interstatelijke klacht tussen Georgië en Rusland.

[🔗 Rapport Raad van Europa, 3 april 2023](#)

IPR

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-291/21 – Starkinvest – België – ECLI:EU:C:2023:299 – conclusie – arrest

IE – IPR – Invordering dwangsom wegens inbreuk - Begrip "rechterlijke beslissing" - Conservatoir beslag - Verordening nr. 655/2014 - Verordening nr. 1215/2012 - Verordening nr. 1393/2007

Twee vennootschappen zijn door de Belgische rechter ertoe veroordeeld het in de handel brengen van de producten en diensten van Stark invest op het grondgebied van de Benelux onder het woordmerk SOFT PARIS te staken. De Belgische vennootschap Starkinvest verzoekt om een Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen ter zake van bedragen die mogelijk op de Franse bankrekening van een vennootschap naar lers recht staan.

Met deze procedure beoogt verzoekster een vordering van dwangsommen veilig te stellen die deze vennootschap naar lers recht verschuldigd zou zijn op grond van een in België gegeven rechterlijke beslissing waarbij deze vennootschap wordt verplicht, op straffe van een dwangsom van 2 500 EUR bij elke inbreuk, om bepaalde gedragingen te staken.

In de onderhavige zaak rijst de vraag of de schuldeiser, die een rechterlijke beslissing heeft verkregen waarbij de schuldenaar wordt veroordeeld tot betaling van een dwangsom bij niet-naleving van een bevel tot staking, een titel heeft die voldoet aan de voorwaarden van verordening nr. 655/2014 en of hij dus is vrijgesteld van de verplichting die in dit tweede geval vereist is.

Hof: Artikel 7, lid 2, van verordening (EU) nr. 655/2014 moet aldus worden uitgelegd dat een rechterlijke beslissing waarbij een schuldenaar wordt veroordeeld tot betaling van een dwangsom bij niet-naleving in de toekomst van een bevel tot staking en waarin het bedrag van die dwangsom dus niet definitief wordt vastgesteld, geen rechterlijke beslissing is op grond waarvan de schuldenaar de vordering moet voldoen in de zin van die bepaling, zodat de schuldeiser die om een Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen verzoekt, niet is vrijgesteld van de verplichting om voldoende bewijs over te leggen teneinde de rechter bij wie het verzoek om dat bevel is ingediend ervan te overtuigen dat zijn vordering tegen de schuldenaar waarschijnlijk gegrond wordt verklaard.

B What is a Judgment (in the context of Reg 655/2014)? – CJEU Case C-291/21 Starkinvest ([conflict of laws](#))

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-352/21 – A1 en A2 – Denemarken – ECLI:EU:C:2023:344 – geen conclusie – arrest

Forumkeuzebeding – Cascoverzekering voor zeilboot - Verordening (EU) 1215/2012 (Brussel I) - Richtlijn 2009/138/EG (solvabiliteit II)

Het betreft een geding tussen twee in Denemarken woonachtige natuurlijke personen en anderzijds een in Nederland gevestigde verzekeringsmaatschappij over een forumkeuzebeding in een cascoverzekeringsovereenkomst voor een tweedehandszeilboot die zij voor 315 000 EUR van een handelaar in IJmuiden hebben gekocht. In Finland hebben zij schade opgelopen aan de boot. De verzekeringsmaatschappij weigert die schade te vergoeden.

Volgens de verzekeringsmaatschappij zijn A1 en A2 weliswaar consumenten, maar hebben zij een verzekeringsovereenkomst gesloten die een bindend forumkeuzebeding bevat op grond waarvan een Nederlandse rechter bevoegd is. Een dergelijk beding is volgens haar toegestaan krachtens artikel 15, punt 5, van verordening nr. 1215/2012 omdat een cascoverzekering voor een schip zoals die welke in het hoofdgeding aan de orde is, onder het begrip „grote risico's” in de zin van artikel 16, punt 5, van die verordening, gelezen in samenhang met artikel 13, punt 27, van richtlijn 2009/138, valt.

Moet artikel 15, punt 5, van verordening nr. 1215/2012, gelezen in samenhang met artikel 16, punt 5, ervan, aldus worden uitgelegd dat een cascoverzekering voor pleziervaartuigen die niet voor handelsdoeleinden worden gebruikt, onder de uitzondering van artikel 16, punt 5, van deze verordening valt, en is bijgevolg een verzekeringsovereenkomst met een forumkeuzebeding dat afwijkt van het in artikel 11 van die verordening neergelegde beginsel, geldig op grond van artikel 15, punt 5, van diezelfde verordening?

Hof: Artikel 15, punt 5, van verordening (EU) nr. 1215/2012, gelezen in samenhang met artikel 16, punt 5, van deze verordening, is niet van toepassing op een cascoverzekeringsovereenkomst voor een pleziervaartuig dat niet wordt gebruikt voor handelsdoeleinden.

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-372/22 – C.M. – Luxemburg – ECLI:EU:C:2023:364 – geen conclusie – arrest

Omgangsrecht – Vervolgzaak binnen drie maanden na verhuizing naar andere lidstaat - Gewone verblijfplaats - Verordening (EG) nr. 2201/2003

De Luxemburgse rechter heeft ten aanzien van het omgangs- en verblijfsrecht met de minderjarige kinderen uitspraak gedaan op 12 juni 2020. De kinderen zijn op 31 augustus 2020 van Luxemburg naar Frankrijk verhuisd. Bij een vervolgzaak omtrent het omgangs- en verblijfsrecht die binnen drie maanden na de verhuizing naar Frankrijk plaatsvond, is de zaak aanhangig gemaakt in Frankrijk i.p.v. Luxemburg. De Franse rechter oordeelde echter dat zij niet territoriaal bevoegd is door litispendentie. De Luxemburgse rechter stelt het EU-Hof de vraag of de Franse rechter inderdaad niet bevoegd is om uitspraak te doen over deze zaak.

De vragen gaan over de verhouding van artikel 9 van de verordening tot de artikelen 8 en 15 van diezelfde verordening.

Hof: Artikel 9, lid 1, van verordening (EG) nr. 2201/2003 moet aldus worden uitgelegd dat de periode van drie maanden waarin de gerechten van de lidstaat waar het kind vroeger zijn gewone verblijfplaats had, in afwijking van artikel 8, lid 1, van verordening nr. 2201/2003 bevoegd blijven om kennis te nemen van een verzoek tot wijziging van een definitieve beslissing over het omgangsrecht, aanvangt op de dag na die waarop het kind daadwerkelijk naar de lidstaat van zijn nieuwe gewone verblijfplaats is verhuisd.

Verordening nr. 2201/2003 moet aldus worden uitgelegd dat het gerecht van de lidstaat waar het kind vroeger zijn gewone verblijfplaats had en dat krachtens artikel 9 van deze verordening bevoegd is om de zaak ten gronde af te doen, kan gebruikmaken van de door artikel 15 van deze verordening geboden mogelijkheid om de zaak te verwijzen naar het gerecht van de lidstaat waar

het kind zijn nieuwe gewone verblijfplaats heeft, voor zover de bij dit artikel 15 gestelde voorwaarden zijn vervuld.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 februari 2023 (ECER 7.4.2023) – C-108/23 - SmartSport Reizen

Reisovereenkomst – Rechterlijke bevoegdheid in civiele zaken – Reisorganisator - Verordening (EU) nr. 1215/2012

Verzoekster vordert van verweerster verlaging van de door haar te betalen reissom omdat het verblijf in een hotel in het buitenland niet overeenkwam met hetgeen in de overeenkomst was afgesproken.

Regelt artikel 18, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012, niet alleen de internationale bevoegdheid, maar voorziet de bepaling daarnaast in een door de feitenrechter verplicht toe te passen regeling inzake de territoriale bevoegdheid van nationale rechters voor geschillen over reisovereenkomsten, wanneer zowel de consument in de hoedanigheid van reiziger als de wederpartij in de hoedanigheid van reisorganisator in dezelfde lidstaat gevestigd zijn, maar de reisbestemming niet in deze lidstaat doch in het buitenland gelegen is, met als gevolg dat de consument in aanvulling op de nationale bevoegdheidsregels een vordering uit overeenkomst tegen de reisorganisator kan instellen bij de rechter van zijn woonplaats?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 15 december 2022 (ECER 18.4.2023) – C-81/23 - FCA Italy et FPT Industrial

Onrechtmatige daad – Voertuig – Dieselmotor met verboden manipulatie-instrument – Plaats waar de schade is ingetreden

Verordening (EU) Nr. 1215/2012. Eiser heeft een voertuig gekocht met een manipulatie-instrument en vordert van de fabrikanten schadevergoeding uit onrechtmatige daad alsmede vaststelling van aansprakelijkheid voor schade die eiser zal lijden in de toekomst als gevolg van de aankoop van het voertuig.

De vraag is o.a. of, in het geval van een vordering tot schadevergoeding uit onrechtmatige daad tegen een in lidstaat A gevestigde ontwikkelaar van een dieselmotor met een verboden manipulatie-instrument, waarbij het voertuig door een in lidstaat B woonachtige eiser is gekocht van een in lidstaat C gevestigde derde, onder de plaats waar de schade is ingetreden in de zin van artikel 7, punt 2 van Verordening (EU) nr. 1215/2012 moet worden verstaan:

- a) de plaats waar de overeenkomst is gesloten,
- b) de plaats waar de overdracht van het voertuig heeft plaatsgevonden of,
- c) de plaats waar het materiële gebrek dat tot de schade heeft geleid is ingetreden, dat wil zeggen de plaats van het beoogde gebruik van het voertuig.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Agora v SPA Italiana Lastre. French Supreme Court refers to CJEU on lex fori prorogati in hybrid choice of court. (GAVL)

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam - 25 april 2023 - [ECLI:NL:GHAMS:2023:957](#)

Bevoegde rechter – Beschikking Italiaanse mededingingsautoriteit - Kartels in kartonplaten - Verordening (EU) Nr. 1215/2012 - Artikel 101 VWEU

Unilever heeft schadevorderingen ingesteld naar aanleiding van een beschikking van de Italiaanse mededingingsautoriteit AGCM waarin twee afzonderlijke inbreuken op artikel 101 VWEU (en artikelen 15 en 31 van de Italiaanse Mededingingswet) zijn vastgesteld met betrekking tot kartels in kartonplaten en in kartonverpakkingen. Unilever houdt DS. en SK aansprakelijk voor de gevorderde schade als entiteiten behorende tot ondernemingen in mededingingsrechtelijke zin ten aanzien waarvan de AGCM heeft vastgesteld dat zij het Unierechtelijk kartelverbod hebben overtreden (grondslag 1) en, los van het mededingingsrechtelijke ondernemingsbegrip, vanwege eigen, jegens Unilever onrechtmatige individuele betrokkenheid van SK en DS bij de door de AGCM vastgestelde kartels (grondslag 2). Rechtsmacht ten aanzien van de vorderingen op grondslag 1 brengt naar Nederlands recht geen rechtsmacht met zich voor de vorderingen op grondslag 2 (en omgekeerd). De vraag naar de rechtsmacht om kennis te nemen van de vorderingen op grondslag 2 vergt een op die vorderingen toegespitste beoordeling, die in een later stadium van de procedure zal plaatsvinden en geen onderwerp is van de voorgenomen vragen, omdat daarbij geen vragen van uitleg van Unierechtelijke bepalingen spelen.

Het Hof heeft het voornemen om prejudiciële vragen te stellen aan het HvJEU over de uitleg van art. 8, lid 1 Verordening Brussel I bis. De voorgenomen vragen luiden als volgt:

1a. Bestaat een nauwe band in de zin van artikel 8, lid 1 Verordening Brussel I-bis tussen:

- i. enerzijds een vordering tegen een hoofdverweerder (ook wel: ankergedaagde) die geen geadresseerde is van een kartelbeschikking van de Commissie of een nationale mededingingsautoriteit, niet feitelijk heeft deelgenomen aan het daarin beoordeelde kartel, die in de kartelperiode louter aandelen hield en beheerde maar wel als entiteit van de mededingingsrechtelijke onderneming (opwaarts en/of neerwaarts) aansprakelijk wordt gehouden voor de vastgestelde inbreuk op het Unierechtelijk kartelverbod en
- ii. anderzijds vorderingen tegen geadresseerden van die beschikking?

Maakt het daarbij uit of: (a) de ankergedaagde en de medeverweerders al dan niet behoren tot dezelfde mededingingsrechtelijke onderneming, (b) of de andere verweerders feitelijk karteldeelner zijn dan wel niet bij de overtreding betrokken aansprakelijk gehouden entiteiten van de mededingingsrechtelijke onderneming, (c) of de eisende partijen direct of indirect producten hebben gekocht of geleverd hebben gekregen van een medeverweerder?

1b. Is voor de beantwoording van vraag 1a van belang of het al dan niet voorzienbaar is dat de desbetreffende medeverweerder wordt opgeroepen voor het gerecht van deze ankergedaagde? Is deze voorzienbaarheid in beginsel gegeven gelet op het arrest Sumal van 6 oktober 2021, C 882/19, [ECLI:EU:C:2021:800](#)?

RECHTSPRAAK NL – VOORNEMEN PREJUDICIËLE VERWIJZING - Hoge Raad - 21 april 2023 – [ECLI:NL:HR:2023:660](#)

IPR – Mededinging – Misbruik machtspositie op Griekse biermarkt - Vermoeden van beslissende invloed - Verordening (EU) nr. 1215/2012 - Artikel 102 VWEU

MTB is een Griekse bierbrouwerij die actief is op de Griekse biermarkt. AB is een Griekse bierbrouwerij. Zij verkoopt ook bier onder het merk Heineken. AB maakt als operating company deel uit van het Heineken-concern, een wereldwijd opererend concern dat uit honderden verschillende juridische entiteiten bestaat in meer dan zeventig landen. Heineken is een beursgenoteerde, in Nederland gevestigde (houdster)vennootschap die de strategie en doelstellingen van het Heineken-concern vaststelt. Zij heeft en had zelf geen operationele activiteiten in Griekenland. Heineken hield gedurende de in deze procedure relevante periode indirect – als (over)grootmoedervenootschap – circa 98,8% van de aandelen in het kapitaal van AB.

De Griekse mededingingsautoriteit heeft geoordeeld dat AB haar economische machtspositie op de Griekse biermarkt heeft misbruikt door een beleid te voeren dat erop was gericht om concurrenten van de Griekse biermarkt uit te sluiten, en dat dit kwalificeert als één enkele voortdurende inbreuk op art. 102 VWEU en art. 2 van de Griekse mededingingswet.

MTB vordert dat Heineken en AB hoofdelijk aansprakelijk zijn voor een schending op de Griekse biermarkt van artikel 102 VWEU dan wel artikel 2 van de Griekse mededingingswet en hoofdelijk gehouden zijn tot vergoeding van de gehele als gevolg van die schending door MTB geleden schade. Heineken en AB hebben incidenteel gevorderd dat de rechtbank zich onbevoegd zal verklaren om van de vorderingen tegen AB kennis te nemen.

Voorgenomen vragen:

1. Moet in een geval als aan de orde in dit geding, de rechter van de woonplaats van de moedervernootschap, bij de beoordeling van zijn bevoegdheid op de voet van art. 8, punt 1, Verordening Brussel I-bis ten aanzien van de in een andere lidstaat gevestigde dochtervernootschap, in het kader van het vereiste van de nauwe band als in die bepaling bedoeld, uitgaan van het voor het materiële mededingingsrecht aanvaarde vermoeden van beslissende invloed van de moedervernootschap ten aanzien van de economische activiteit van de dochtervernootschap die onderwerp is van het geding?

2. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, hoe moet in dit verband dan invulling worden gegeven aan de maatstaf geformuleerd in de arresten Kolassa en Universal Music? Is in dat geval, bij betwisting van beslissende invloed van de moedervernootschap ten aanzien van de economische activiteit van de dochtervernootschap, voor het aannemen van bevoegdheid op de voet van art. 8, punt 1, Verordening Brussel I-bis ten aanzien van de betrokken dochtervernootschap voldoende dat niet op voorhand uitgesloten kan worden geacht dat van die beslissende invloed sprake is geweest?

NOOT – bij HvJ 23 maart 2023, C-832/21 Beverage city

Richard de La Tour AG on trademarks and anchor jurisdiction in Beverage City & Lifestyle. ([GAVL](#))

OVERIG

- Standard (and burden) of proof for jurisdiction agreements ([Conflict of laws](#))
- International commercial courts for Germany? ([conflict of laws](#))

Landbouw en visserij

CONSULTATIE

Landbouwproducten – herziening van de EU-handelsnormen, Feedback mogelijk van 21 April 2023 - 16 Juni 2023 ([EC](#))

BURGERINITIATIEF

Mededeling van de Commissie over het Europees burgerinitiatief (EBI) "Red de bijen en de boeren! Naar een bijvriendelijke landbouw voor een gezond milieu" 2023/C 148/01, [PB C 148 van 28.4.2023](#)

OVERIG

- Europese Commissie keurt uitkoop grote stikstofuitstoters goed ([Europa-nu](#))
- Analyse Europese Rekenkamer over dierenvervoer toont niet gelijkmatige handhaving van EU-regels door lidstaten ([ECER](#))

LHBTI-rechten

EHRM – ARREST – 4 april 2023 - A.H. e.a. t. Duitsland – [persbericht](#) – [arrest \(level 1\)](#) – [7246/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0404JUD000724620](#)

Weigering transgenderouder als moeder te vermelden in geboorteakte kind - Artikel 8 EVRM

De zaak betreft de drie klagers “A.H.”, “G.H.” en “L.D.H.” en hun klacht dat de burgerlijke stand heeft geweigerd om de eerste klager (transgenderouder A.H.) in het geboorteregister te erkennen als moeder van de derde klager (L.D.H.) op grond van het feit dat niet de eerste klager (A.H.) maar de tweede klager (G.H.) was bevallen van de derde klager (L.D.H.), terwijl de derde klager (L.D.H.) juist was verwekt met het sperma van de eerste klager (A.H.). De klagers doen een beroep op artikel 8 EVRM.

Het Hof oordeelt dat, in overeenstemming met de bedoeling van de Duitse wetgever, het voormalige geslacht en de voormalige voornaam van een transgenderouder niet alleen moeten worden vermeld indien de geboorte heeft plaatsgevonden vóór de geslachtsverandering van de ouder, maar ook wanneer, zoals in het onderhavige geval, het kind is verwekt of geboren ná de geslachtsverandering.

Gezien het feit dat er niet aan werd getwijfeld dat de eerste klager (A.H.) de ouder is van de derde klager (L.D.H.) en er weinig scenario's waren waarin de transgenderidentiteit van de eerste klager (A.H.) kon worden onthuld op vertoon van de geboorteakte van het kind (waarop zij als vader is geregistreerd), oordeelt het Hof, mede rekening houdend met de discretionaire bevoegdheid van de staat, dat de Duitse rechtbanken een juiste afweging hebben gemaakt tussen de rechten van de eerste en tweede klagers (A.H. en G.H.) en de belangen van de derde klager (L.D.H.), met inachtneming van het welzijn van het kind evenals de publieke belangen. Het Hof concludeert dat er geen sprake is van een schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST 4 april 2023 - O.H. en G.H. t. Duitsland – [persbericht](#) – [arrest \(level 1\)](#) – [53568/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0404JUD005356818](#)

Weigering transgenderouder als vader te vermelden in geboorteakte kind - Artikel 8 EVRM

De zaak betreft de twee klagers O.H. en G.H. en hun klacht dat de burgerlijke stand heeft geweigerd om de eerste klager (transgenderouder O.H.) in het geboorteregister te erkennen als vader van de tweede klager (G.H.) op grond van het feit dat de eerste klager (O.H.) was bevallen van de tweede klager (G.H.). De klagers doen een beroep op artikel 8 EVRM.

Het Hof oordeelt dat, in overeenstemming met de bedoeling van de Duitse wetgever, het voormalige geslacht en de voormalige voornaam van een transgenderouder niet alleen moeten worden vermeld indien de geboorte heeft plaatsgevonden vóór de geslachtsverandering van de ouder, maar ook wanneer, zoals in het onderhavige geval, het kind is verwekt of geboren ná de geslachtsverandering.

Gezien het feit dat er niet aan werd getwijfeld dat de eerste klager (O.H.) de ouder is van de tweede klager (G.H.) en er weinig scenario's waren waarin de transgenderidentiteit van de eerste klager (O.H.) kon worden onthuld op vertoon van de geboorteakte van het kind (waarop hij als moeder is geregistreerd), oordeelt het Hof, mede rekening houdend met de discretionaire bevoegdheid van de staat, dat de Duitse rechtbanken een juiste afweging hebben gemaakt tussen de rechten van de eerste klager (O.H.) en de belangen van de tweede klager (G.H.), met

inachtneming van het welzijn van het kind evenals de publieke belangen. Het Hof concludeert dat er geen sprake is van een schending van artikel 8 EVRM.

 CEDH : le transgenre à transformations ([Libertés chéries](#))

NOOT – bij EHRM 17 januari 2023, [Fedotova e.a. t. Rusland](#)

“Until social norms say I do’: How the Grand Chamber taketh and giveth away in Fedotova and Others v. Russia ([Strasbourg observers](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Homosexuality: criminal aspects](#)
- [Sexual orientation issues](#)

Luchtvaart

OVERIG

Airlines versus the State’s Schiphol Agenda ([Leiden law blog](#))

WIKI

- [Wiki luchtvaartclaims](#)

Manipulatiesoftware auto’s

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 15 december 2022 (ECER 18.4.2023) – [C-81/23 - FCA Italy et FPT Industrial](#)

Onrechtmatige daad – Voertuig – Dieselmotor met verboden manipulatie-instrument – Plaats waar de schade is ingetreden

Samenvatting onder: [IPR](#)

Mededinging

EHRM – ARREST – 4 april 2023 - UAB Kesko Senukai Lithuania t. Litouwen – [persbericht](#) – [arrest](#) - [19162/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0404JUD001916219](#)

Prijsafspraken - Inval door mededingingsautoriteit - Artikel 8 EVRM - Schending

In juni 2018 deed de Litouwse toezichthouder op het mededingingsrecht (hierna: de Competition Council) een inval bij het kantoor van UAB Kesko Senukai Lithuania (hierna: Kesko). Het bedrijf werd onderzocht op verdenking van het maken van prijsafspraken. De nationale rechters oordeelden dat zij de bezwaren van Kesko niet gingen behandelen omdat er geen juridische gevolgen aan de inval van de Competition Council waren verbonden. Er is op basis van het onderzoek namelijk geen procedure tegen Kesko gestart.

Het Hof benadrukt dat de relevante vraag in deze zaak is of de Litouwse gerechten de behandeling van de klachten van Kesko mochten weigeren. De legaliteit van de inval zelf blijft buiten beschouwing.

Het Hof komt tot de conclusie dat de nationale rechters de zaak hadden moeten behandelen. Daartoe overweegt het Hof dat Kesko een gerechtvaardigd belang bij behandeling van de zaak had, omdat zij klaagde dat de Competition Council zijn bevoegdheid had overschreden door een buitensporige hoeveelheid informatie te verzamelen en de rechten van het personeel te beperken.

De waarborgen waarmee een inval in het kader van het mededingingsrecht is omgeven bestaan in deze zaak onder meer uit een rechterlijke machtiging die voorafgaand aan de inval is afgegeven en een wettelijke bepaling die limiteert welk(e) type en hoeveelheid informatie verzameld mag worden tijdens een inspectie.

Het Hof hecht er belang aan dat zes vergelijkbare zaken wél zijn behandeld door de nationale rechters. Daarnaast stelt het Hof vast dat het – gezien de grote hoeveelheid gegevens – disproportioneel was van Kesko te verwachten dat uitsluitend zij zou bepalen welke gegevens relevant zouden zijn voor het onderzoek. Daarnaast acht het Hof van belang dat behandeling van de klachten van Kesko geen negatieve gevolgen voor het onderzoek zou hebben.

Tenslotte is voor het Hof doorslaggevend dat het onderzoek naar Kesko uiteindelijk geseponeerd is, waardoor er geen procedure tegen Kesko is aangespannen waarin zij haar bezwaren met betrekking tot de schending van haar rechten haar voren kon brengen. Als gevolg daarvan is niet onderzocht door een onpartijdige en onafhankelijke autoriteit of alle documenten die bij de inspectie zijn verzameld daadwerkelijk relevant waren voor het onderzoek en of de beperkingen van de rechten van Kesko en haar medewerkers wettig en proportioneel zijn geweest.

Als gevolg van het voorgaande oordeelt het Hof dat de afwezigheid van een rechterlijke toetsing met zich meebrengt dat er geen effectieve bescherming tegen misbruik en willekeur was. Daarom is de inbreuk op artikel 8 EVRM niet proportioneel en noodzakelijk in een democratische samenleving, waardoor er sprake is van een schending van artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-25/21 – Repsol Comercial de Productos Petrolíferos – Spanje – ECLI:EU:C:2023:298 – conclusie – arrest

Schadevordering wegens inbreuk op mededingingsrecht – Verticale prijsbinding tankstations - Besluit nationale mededingingsautoriteit als bewijs mededingingsverstoring - Artikel 101, leden 1 en 2, VWEU - Verordening (EG) nr. 1/2003 - Richtlijn 2014/104/EU

In 2001 heeft de Spaanse mededingingsrechter vastgesteld dat Repsol zich sinds 1993 rechtstreeks schuldig heeft gemaakt aan verticale prijsbinding van detailhandelsprijzen voor brandstof onder het mom van vermeende commissie- of agentuurovereenkomsten en Repsol gelast een einde te maken aan deze inbreuk op het mededingingsrecht. Vervolgens heeft de Spaanse mededingingsautoriteit Repsol een boete opgelegd vanwege het beperken van de mededinging tussen de tankstations in haar netwerk en tussen de overige tankstations, en haar gelast deze praktijken te beëindigen. Verzoeksters hebben een vordering tot nietigverklaring van de tussen partijen gesloten overeenkomsten en tot vergoeding van de geleden schade ingesteld, omdat REPSOL direct of indirect de detailhandelsprijs heeft vastgesteld voor brandstoffen die exclusief worden afgenomen door het tankstation waarvan zij de houder zijn, met andere woorden, wegens schending van artikel 101, lid 1 VWEU.

Civiele vorderingen wegens inbreuken op het mededingingsrecht vergen een complexe feitelijke en economische analyse en worden gekenmerkt door een sterke informatieasymmetrie. Deze factoren kunnen ervoor zorgen dat personen die dergelijke civiele vorderingen instellen, worden belemmerd in de mogelijkheid om hun rechten daadwerkelijk uit te oefenen.

Tegen die achtergrond is de kwestie van de bewijskracht van besluiten van de nationale mededingingsautoriteit voor nationale civiele rechters die moeten beslissen op schadevorderingen die wegens inbreuken op het mededingingsrecht bij hen zijn ingediend, thans geregeld in artikel 9, lid 1, van richtlijn 2014/104/EU. De vraag is o.a. wat de bewijskracht is van besluiten van de nationale mededingingsautoriteit in het kader van vorderingen tot nietigverklaring op grond van artikel 101, lid 2, VWEU. Wat is bovendien de aard van artikel 9,

lid 1, van richtlijn 2014/104, waarin de temporele werkingssfeer ervan is bepaald? Indien deze bepaling niet van toepassing is, welke bewijskracht moet dan aan die besluiten worden toegekend in het kader van schadevorderingen wegens inbreuken op het mededingingsrecht van de Unie?

Hof: Artikel 101 VWEU, zoals uitgewerkt in artikel 2 van verordening (EG) nr. 1/2003 en gelezen in samenhang met het doeltreffendheidsbeginsel, moet aldus worden uitgelegd dat de inbreuk op het mededingingsrecht die is vastgesteld in een besluit van een nationale mededingingsautoriteit waartegen bij de bevoegde nationale rechterlijke instanties beroep tot nietigverklaring is ingesteld, maar dat definitief is geworden na door deze rechterlijke instanties te zijn bevestigd, zowel in het kader van een vordering tot nietigverklaring uit hoofde van artikel 101, lid 2, VWEU als in het kader van een schadevordering wegens een inbreuk op artikel 101 VWEU, moet worden geacht door de verzoekende partij te zijn aangetoond tot bewijs van het tegendeel, waardoor de in dat artikel 2 omschreven bewijslast bij de verwerende partij wordt gelegd, mits de aard van de vermeende inbreuk waarop die vorderingen betrekking hebben en de materiële, persoonlijke, temporele en territoriale werkingssfeer ervan, samenvallen met die van de in dat besluit vastgestelde inbreuk.

Artikel 101 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat voor zover een verzoekende partij erin slaagt het bestaan aan te tonen van een inbreuk op dat artikel die het voorwerp is van haar uit hoofde van artikel 101, lid 2, VWEU ingestelde vordering tot nietigverklaring en van haar schadevordering wegens die inbreuk, de nationale rechter daaruit alle consequenties moet trekken en hieruit met name, uit hoofde van artikel 101, lid 2, VWEU, de nietigheid van rechtswege van de met artikel 101, lid 1, VWEU onverenigbare bedingen van de overeenkomst moet afleiden, waarbij de betreffende overeenkomst slechts in haar geheel nietig is wanneer die onderdelen niet van de overeenkomst zelf kunnen worden losgemaakt.

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-815/21 P – Amazon.com e.a. / Commissie – ECLI:EU:C:2023:308 – geen conclusie – arrest

Misbruik van machtspositie – Onlineverkoop — Territoriale reikwijdte van onderzoek Europese Commissie – Verdeling bevoegdheden tussen Commissie en nationale mededingingsautoriteiten – Artikel 102 VWEU – Verordening (EG) nr. 1/2003 - Verordening (EG) nr. 773/2004

Amazon verzoekt om vernietiging van de beschikking van het Gerecht waarbij hun beroep tot gedeeltelijke nietigverklaring van besluit C(2020) 7692 final van de Commissie van 10 november 2020 houdende inleiding van een procedure op grond van artikel 102 VWEU in zaak AT.40703 Amazon – Buy Box niet-ontvankelijk is verklaard.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 27 april 2023 – zaak C-746/21 P – Altice Group Lux / Commissie – ECLI:EU:C:2023:361 – conclusie

Mededinging – Concentraties - Verplichting tot voorafgaande aanmelding – Standstillverplichting - Verordening (EG) nr. 139/2004

Deze hogere voorziening betreft „gun-jumping”, oftewel niet-nakoming van de aanmeldingsplicht en de standstillverplichting waarin is voorzien in verordening (EG) nr. 139/2004. Deze verordening verplicht fuserende partijen ertoe een concentratie die onder het verplichte registratiestelsel valt, aan te melden bij de Europese Commissie. Daarnaast verbiedt zij deze partijen om een concentratie tot stand te brengen voordat de Commissie deze heeft goedgekeurd. Verordening nr. 139/2004 verleent de Commissie de bevoegdheid om geldboeten op te leggen aan partijen die deze beide verplichtingen niet nakomen. De uitoefening van deze bevoegdheid heeft tot de onderhavige hogere voorziening geleid.

A-G: adviseert de hogere voorziening af te wijzen.

RECHTSPRAAK NL – VOORNEMEN PREJUDICIËLE VERWIJZING - Hoge Raad - 21 april 2023 – [ECLI:NL:HR:2023:660](#)

IPR – Mededinging – Misbruik machtspositie op Griekse biermarkt - Vermoeden van beslissende invloed - Verordening (EU) nr. 1215/2012 - Artikel 102 VWEU

Samenvatting onder: [IPR](#)

CONSULTATIE

EU-mededingingsregels met betrekking tot overeenkomsten voor technologieoverdracht – evaluatie, Raadplegingsperiode 17 April 2023 - 24 Juli 2023 ([EC](#))

OVERIG

Richtsnoeren betreffende de handhavingsprioriteiten van de Commissie bij de toepassing van het verbod op misbruik van een machtspositie gewijzigd ([ECER](#))

MH17

OVERIG

Amicus Curiae Brief in Ukraine and the Netherlands v. Russia ([EJILtalk](#))

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-144/21 – Parlement / Commissie – [ECLI:EU:C:2023:302](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

REACH - Chroomtrioxide - Sociaaleconomische autorisatieprocedure - Verordening (EG) nr. 1907/2006

De onderhavige zaak biedt het Hof de gelegenheid duidelijkheid te verschaffen over de analyse die de Europese Commissie moet verrichten in het kader van het systeem dat bij verordening (EG) nr. 1907/2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen is ingevoerd. Deze analyse heeft betrekking op de voorwaarden waaronder de Commissie een autorisatie kan verlenen voor een zeer zorgwekkende stof, zoals in casu chroomtrioxide.

Hof: Artikel 1, leden 1 en 5, alsmede de artikelen 2 tot en met 5, 7, 9 en 10 van uitvoeringsbesluit C(2020) 8797 van de Commissie van 18 december 2020 tot gedeeltelijke verlening van een autorisatie voor bepaalde vormen van gebruik van chroomtrioxide krachtens verordening (EG) nr. 1907/2006 worden nietig verklaard voor zover deze artikelen betrekking hebben op de autorisaties voor de gebruikscategorieën 2, 4 en 5 en voor gebruikscategorie 1 in verband met de formulering van mengsels voor de toepassingen 2, 4 en 5.

De gevolgen van uitvoeringsbesluit C(2020) 8797 worden gehandhaafd gedurende een periode van ten hoogste één jaar na de datum van uitspraak van dit arrest.

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-602/21 – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2023:310 – geen conclusie – [arrest](#)

Omgevingslawaai – Preventie van geluidsoverlast – Hoofdwegen en grote spoorwegassen – Niet-conforme of niet-bestaande actieplannen – Richtlijn 2002/49/EG

Samenvatting onder: [Vervoer](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G ĆAPETA – 20 april 2023 – zaak C-116/22 – Commissie/Duitsland – ECLI:EU:C:2023:317 – [conclusie](#)

Instandhouding natuurlijke habitats en wilde flora en fauna – Speciale beschermingszones – Richtlijn 92/43/EEG

Na de beroepen die aanleiding hebben gegeven tot de arresten Commissie/Portugal, Commissie/Griekenland, en de aanhangige zaak C-444/21, Commissie/Ierland is dit het vierde beroep wegens niet-nakoming op dit gebied dat bij het Hof is ingesteld. Bovendien is bij het Hof nog een soortgelijk beroep aanhangig en lopen er niet-nakomingsprocedures tegen verscheidene andere lidstaten.

A-G geeft het Hof in overweging: vast te stellen dat Duitsland de verplichtingen uit hoofde van artikel 4, lid 4, van richtlijn 92/43/EEG niet is nagekomen omdat het voor 88 van de 4 606 betrokken gebieden geen instandhoudingsdoelstellingen heeft vastgesteld; De tweede grief van de Commissie voor het overige te verwerpen.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 20 april 2023 – zaak C-558/21 P – Global Silicones Council e.a. / Commissie e.a. – ECLI:EU:C:2023:320 – [conclusie](#)

REACH - Wijziging van bijlage XVII - Zeer persistente en zeer bioaccumulerende stoffen – Onaanvaardbare risico's – D4 en D5 - Verordening (EG) nr. 1907/2006

Bij de litigieuze verordening verbiedt de Commissie het gebruik van octamethylcyclotetrasiloxaan („D4”) en decamethylcyclopentasiloxaan („D5”) in afwasbare cosmetische producten, omdat D4 een PBT-/zPzB-stof en D5 een zPzB-stof is.

Nu het Gerecht het beroep tegen de litigieuze verordening heeft verworpen, werpt de onderhavige hogere voorziening met name de vraag op of de Commissie zelf het bestaan van onaanvaardbare risico's in verband met de betrokken stoffen had moeten vaststellen, hoe het begrip onaanvaardbare risico's moet worden toegepast en of het verbod voldoende gemotiveerd is. Bovendien staat de indeling van de betrokken stoffen als PBT-/zPzB- of zPzB-stoffen ter discussie, maar dat behandelde de A-G alleen in zijn conclusie in de parallel aanhangige zaak C-559/21 P, Global Silicones/ECHA (zie hierna).

A-G geeft het Hof in overweging: De hogere voorziening wordt afgewezen.

Zie ook: HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 20 april 2023 – zaak C-559/21 P – Global Silicones Council e.a. / ECHA e.a. – ECLI:EU:C:2023:321 – [conclusie](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

BNP Paribas sued in France for financing fossil fuel companies ([conflict of laws](#))

NOOT – bij EHRM 29 maart 2023, [KlimaSeniorinnen Schweiz e.a. t. Zwitserland](#)

- KlimaSeniorinnen v. Switzerland – A New Era for Climate Change Protection or Proceeding with the Status Quo? ([EJILtalk](#))
- Intersectionality in Climate Litigation ([Verfassungsblog](#))

REGELGEVING

- Proposal for Green Claims Directive ([ECLB](#))
- Verordening (EU) 2023/857 van het Europees Parlement en de Raad van 19 april 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2018/842 betreffende bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties door de lidstaten van 2021 tot en met 2030 teneinde bij te dragen aan klimaatmaatregelen om aan de toezeggingen uit hoofde van de Overeenkomst van Parijs te voldoen, en van Verordening (EU) 2018/1999 (Voor de EER *PB L 111 van 26.4.2023*)

CONSULTATIE

EU-klimaatdoelstelling voor 2040, Feedback- en raadplegingsperiode 31 Maart 2023 - 23 Juni 2023 ([EC](#))

BURGERINITIATIEF

Mededeling van de Commissie over het Europees burgerinitiatief (EBI) “Red de bijen en de boeren! Naar een bijvriendelijke landbouw voor een gezond milieu” 2023/C 148/01, [PB C 148 van 28.4.2023](#)

OVERIG

- Breaking down silos: the ECJ on the interactions between different sources of EU environmental legislation ([European law blog](#))
- Environmental Intelligence and the Need to Collect it ([Verfassungsblog](#))
- A Glimpse into More Equitable International Governance ([verfassungsblog](#))
- Europese Commissie presenteert voorstel tot herziening van de detergentia-verordening ([ECER](#))
- Ambitieuze streefcijfers voor 2030 met betrekking tot de vermindering van de broeikasgasemissies in de EU-lidstaten ([ECER](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Environment](#) nieuw maart 2023
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Ne bis in idem

EHRM – factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Oekraïne

OVERIG

Raad van Europa: deportatie Oekraïense kinderen is 'genocide' ([Europa-nu](#))

Wiki

[Wiki Oekraïne](#)

Onderwijs

EHRM – factsheets en guides

[Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#)

Overlevering en uitlevering

HvJ – ARREST – 18 april 2023 – zaak C-699/21 – E. D. L. – Italië – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:295 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

EAB - Mogelijke ernstige gezondheidsschade na overlevering – Weigeringsgronden - Kaderbesluit 2002/584/JBZ - Artikel 4 Handvest EU

Moet de uitvoerende rechterlijke autoriteit, wanneer zij van oordeel is dat een persoon die aan een ernstige, chronische en mogelijk ongeneeslijke ziekte lijdt door overlevering het risico loopt dat zijn gezondheid ernstig wordt geschaad, verzoeken om gegevens op grond waarvan het bestaan van dit risico kan worden uitgesloten, en overlevering weigeren indien zij dergelijke waarborgen niet binnen een redelijke termijn heeft verkregen?

Het Hof oordeelt dat een kennelijk risico voor de gezondheid van een gezochte persoon de tijdelijke opschorting van de overlevering van die persoon rechtvaardigt en de uitvoerende autoriteit verplicht om de uitvaardigende autoriteit te verzoeken om informatie over de omstandigheden waaronder zij deze persoon beoogt te vervolgen of te detineren. Indien de overlevering kan leiden tot het risico dat een ernstig zieke persoon onmenselijk of vernederend wordt behandeld en dit risico niet binnen een redelijke termijn kan worden weggenomen, mag de uitvoerende autoriteit het aanhoudingsbevel niet uitvoeren.

E EU-Hof verduidelijkt wanneer overlevering kan plaatsvinden bij ernstige gezondheidsproblemen van de opgeëiste persoon ([ECER](#))

INBREUKPROCEDURE

Voortgang in drie inbreukprocedures tegen Nederland ([ECER](#))

Recht op toegang tot een advocaat in EAB-procedures
De Europese Commissie heeft besloten een inbreukprocedure in te stellen door een aanmaningsbrief te sturen aan Nederland ([INFR \(2023\)2007](#)) omdat de richtlijn betreffende het recht op toegang tot een advocaat en op communicatie bij aanhouding ([Richtlijn 2013/48/EU](#)) niet correct is omgezet. Ook Roemenië ontving een aanmaningsbrief over onjuiste omzetting van deze richtlijn.

EHRM factsheet

[Extradition and life imprisonment](#)

Prejudiciële procedure HvJ

NOOT – bij EHRM 14 maart 20223, [Georgiou t. Griekenland](#)

- ECtHR finds violation of the right to fair trial when national court does not seek preliminary ruling from the CJEU ([EU migration law blog](#))
- Reopening of domestic proceedings suggested following a failure to act upon a request for a preliminary ruling by the CJEU: judgment of the ECtHR in *Georgiou v. Greece* ([Johan Callewaert](#))

NOOT – bij HvJ 30 maart 2023, [C-269/22 \(IP e.a. \(Établissement de la matérialité des faits au principal - II\)\)](#).

EU-Hof: nationale strafrechter kan voor het doen van een uitspraak ten gronde feiten vaststellen teneinde een verzoek om prejudiciële beslissing bij het EU-Hof in te dienen ([ECER](#))

Wiki

- [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 4 april 2023 - [UAB Kesko Senukai Lithuania t. Litouwen – persbericht – arrest - 19162/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0404JUD001916219](#)

Prijsafspraken - Inval door mededingingsautoriteit - Artikel 8 EVRM - Schending

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 27 april 2023 – zaak C-340/21 – [Natsionalna agentsia za prihodite – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:353](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Datalek Bulgaarse belastingdienst – Passende maatregelen - Schadevergoeding voor immateriële schade - Verordening (EU) 2016/679

Hackers hebben ongeoorloofde toegang verkregen tot het systeem van de belastingdienst. De gegevens van particulieren uit verschillende databanken van de belastingdienst zijn op het internet geplaatst. V.B. is één van de getroffen en heeft op grond van artikel 82, lid 1, AVG een vordering tot schadevergoeding ingesteld tegen de belastingdienst. VB is van mening dat zij immateriële schade heeft geleden, omdat zij zich zorgen maakt dat in de toekomst misbruik zal worden gemaakt van de 'gelekte' persoonsgegevens. Zij is bijvoorbeeld bang dat ze zal worden gechanteerd of dat haar gegevens worden gebruikt voor identiteitsfraude. De belastingdienst heeft aangevoerd dat zij alle passende maatregelen heeft genomen om de ongeoorloofde toegang tot de persoonsgegevens te voorkomen (artikel 24, lid 1 en artikel 32 AVG) en dat zij eveneens onmiddellijk na het datalek maatregelen heeft getroffen.

De beslechting van het geschil is afhankelijk van de uitleg van een aantal bepalingen van de AVG. De verwijzende rechter wil van het EU-Hof weten of het enkele feit dat er sprake is van een ongeoorloofde toegang tot persoonsgegevens bewijst dat de door de verwerkingsverantwoordelijke getroffen maatregelen niet 'passend' waren om de persoonsgegevens te beschermen (artikel 24, lid 1, en artikel 32, AVG). Hoe moet de rechter toetsen of de maatregelen van de belastingdienst passend waren in de zin van artikel 32 AVG en wat is de omvang van die toetsing. Vervolgens wil de rechter weten of de 'verwerkingsverantwoordelijke' (in casu: de belastingdienst) in plaats van de verzoekster moet bewijzen dat de genomen maatregelen 'passend' waren (omkering van de bewijslast) en of een

door de rechter ingewonnen technisch deskundigenadvies als bewijsmiddel kan worden beschouwd om vast te stellen dat de genomen maatregelen passend waren om de persoonsgegevens te beschermen. Daarnaast wil de rechter van het EU-Hof weten of de belastingdienst (als verwerkingsverantwoordelijke) op grond van artikel 82, lid 2, AVG kan worden vrijgesteld van aansprakelijkheid, omdat de persoonsgegevens door middel van een hack zijn verkregen en niet door medewerkers van de belastingdienst zijn verstrekt. Tenslotte vraagt de verwijzende rechter aan het EU-Hof of de negatieve gevoelens van V.B. onder het begrip 'immateriële schade' kunnen vallen en er daarom een recht op schadevergoeding in de zin van artikel 82, lid 1, AVG bestaat.

Volgens de A-G leidt onrechtmatige toegang tot persoonsgegevens door derden tot aansprakelijkheid voor vermoedelijke schuld van de verantwoordelijke en kan dit aanleiding geven tot immateriële schade waarvoor schadevergoeding kan worden toegekend. Om van aansprakelijkheid te worden vrijgesteld, moet een verantwoordelijke aantonen dat hij op geen enkele wijze verantwoordelijk is voor de gebeurtenis die aanleiding geeft tot de schade. Angst voor mogelijk misbruik van de gegevens in de toekomst kan immateriële schade vormen die alleen recht geeft op schadevergoeding als het om daadwerkelijke en zekere emotionele schade gaat en niet alleen om overlast of ongemak.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 5, 24, 32 en 82 van verordening 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat:

louter een ‚inbreuk in verband met persoonsgegevens‘, zoals gedefinieerd in artikel 4, punt 12, op zichzelf niet volstaat om te concluderen dat de door de verwerkingsverantwoordelijke getroffen technische en organisatorische maatregelen niet ‚passend‘ waren om de bescherming van de betreffende gegevens te waarborgen;

de betrokken nationale rechter bij de beoordeling of de door de verwerkingsverantwoordelijke getroffen technische en organisatorische maatregelen passend zijn, een toetsing moet verrichten die een concrete analyse omvat van zowel de inhoud van die maatregelen als de wijze waarop zij zijn toegepast en de gevolgen ervan in de praktijk;

in het kader van een vordering tot schadevergoeding in de zin van artikel 82 AVG de verwerkingsverantwoordelijke verplicht is om te bewijzen dat de door hem getroffen maatregelen passend zijn in de zin van artikel 32 van deze verordening;

het in overeenstemming met het beginsel van de procedurele autonomie een zaak is van de interne rechtsorde van elke lidstaat om toelaatbare bewijsmethoden en de bewijskracht ervan vast te stellen, met inbegrip van maatregelen van instructie waartoe nationale rechters opdracht kunnen of moeten geven, teneinde te beoordelen of een verwerkingsverantwoordelijke van persoonsgegevens passende maatregelen heeft getroffen in de zin van deze verordening, met inachtneming van de in het Unierecht vastgelegde beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid;

het feit dat de schadeveroorzakende inbreuk op deze verordening door toedoen van een derde heeft plaatsgevonden, op zichzelf geen reden is om de verwerkingsverantwoordelijke vrij te stellen van aansprakelijkheid en dat de verwerkingsverantwoordelijke, om in aanmerking te komen voor de vrijstelling in die bepaling, moet bewijzen dat hij op geen enkele wijze verantwoordelijk is voor de inbreuk;

de schade in de vorm van vrees voor mogelijk misbruik van de eigen persoonsgegevens in de toekomst, waarvan het bestaan door de betrokkene is aangetoond, immateriële schade kan opleveren waarvoor een recht op schadevergoeding bestaat, op voorwaarde dat de betrokkene bewijst dat hijzelf reële en zekere emotionele schade heeft geleden en dat de betrokken nationale rechter dit in elk afzonderlijk geval toetst.

 Conclusie A-G: immateriële schadevergoeding bij datalekken ([IT&recht](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 20 april 2023 – zaak C-548/21 – Bezirkshauptmannschaft Landeck – Oostenrijk – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:313 – conclusie

Opsporing strafbare feiten - Toegang tot door communicatiediensten bewaarde persoonsgegevens – Ernstige criminaliteit - Waarborgen - Prokuratuur - Richtlijn (EU) 2016/680 - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7 en 8 Handvest EU

De vragen gaan over de voorwaarden waaraan politiediensten moeten voldoen om toegang te krijgen tot gegevens die zijn opgeslagen op de mobiele telefoon van de persoon tegen wie een strafrechtelijk onderzoek loopt.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, lid 1, onder a), en artikel 8, lid 1, van richtlijn (EU) 2016/680, gelezen in samenhang met de artikelen 7, 8 en 52 Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat de toegang van overheidsinstanties tot op een mobiele telefoon opgeslagen persoonsgegevens met het oog op de verwerking ervan, in het kader van een strafrechtelijk onderzoek niet is beperkt tot gevallen waarin het doel van die toegang de bestrijding van ernstige criminaliteit is.

De toegang moet in elk afzonderlijk geval gerechtvaardigd zijn en moet beperkt blijven tot wat strikt noodzakelijk en evenredig is, hetgeen afhankelijk is van de aard van de vervolgte strafbare feiten en de persoonsgegevens waarop de beoogde toegang betrekking heeft.

De politiediensten mogen zich in het kader van een strafrechtelijk onderzoek niet op eigen initiatief en zonder voorafgaande toestemming van een rechterlijke instantie volledige en ongecontroleerde toegang tot alle op een mobiele telefoon opgeslagen gegevens verschaffen wanneer uit die gegevens een nauwkeurig beeld van de persoonlijke levenssfeer van een persoon kan worden verkregen.

De artikelen 13, 15 en 54 van richtlijn 2016/680, gelezen in samenhang met de artikelen 47 en 52 van het Handvest, moeten aldus worden uitgelegd dat de bezitter van een mobiele telefoon, onverminderd de beperkingen die zijn toegestaan door artikel 15, lid 1, van richtlijn 2016/680 of andere mogelijkheden van administratief of buitengerechtelijk beroep, in kennis moet worden gesteld van de verwerking door de betreffende instanties van de op die telefoon opgeslagen persoonsgegevens op het tijdstip dat en de wijze die nodig zijn om de uitoefening van zijn recht op een doeltreffende voorziening in rechte tegen een eventuele schending van de door richtlijn 2016/680 verleende rechten te waarborgen.

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 20 april 2023 – zaak C-307/22 – F.T. – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:315 – conclusie

AVG – Verwerkingsverantwoordelijke — Doelstelling – Opvragen medisch dossier - Medische aansprakelijkheid - Kosteloze verstrekking? - Verordening (EU) 2016/679

Een patiënt vordert van zijn tandarts dat zij hem kosteloos een kopie verstrekt van de hem betreffende medische documenten. De patiënt is van mening dat de tandarts bij de behandeling fouten heeft gemaakt. De tandarts stelt zich op het standpunt dat zij een kopie van de patiëntdocumenten slechts hoeft te verstrekken tegen vergoeding van haar kosten.

Is de verwerkingsverantwoordelijke (in casu de behandelende tandarts) verplicht om de betrokkene (in casu de patiënt) kosteloos een eerste kopie te verstrekken van diens verwerkte persoonsgegevens, wanneer de betrokkene de kopie niet opvraagt voor de in de AVG genoemde doelstellingen om zich op de hoogte te kunnen stellen van de verwerking van zijn persoonsgegevens en de rechtmatigheid daarvan te kunnen controleren, maar voor een ander doel, in casu: de beoordeling van het bestaan van aanspraken op grond van medische aansprakelijkheid) dat geen verband houdt met gegevensbescherming, maar legitiem is?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, lid 5, en artikel 15, lid 3, van verordening (EU) 2016/679 dienen aldus te worden uitgelegd dat de verwerkingsverantwoordelijke verplicht is om de betrokkene een kopie van diens persoonsgegevens te verstrekken, zelfs wanneer de

betrokkene de kopie niet opvraagt voor de in overweging 63 van de AVG genoemde doeleinden, maar voor een ander doel, dat geen verband houdt met gegevensbescherming.

– Artikel 23, lid 1, AVG staat een nationale regeling toe op grond waarvan patiënten die om een kopie verzoeken van de in hun medische dossier opgenomen persoonsgegevens, de artsen voor de gemaakte kosten moeten vergoeden, mits deze beperking van het recht van inzage gelet op alle relevante omstandigheden noodzakelijk is voor en evenredig aan de doeleinden van bescherming van de volksgezondheid en de vrijheid van ondernemerschap van artsen. Met name staat het aan de nationale rechter om na te gaan of de kosten waarvoor een arts van de patiënt een vergoeding mag vragen, strikt beperkt blijven tot de daadwerkelijk in dat verband gemaakte kosten.

– In de relatie tussen arts en patiënt kunnen de woorden ‚kopie van de persoonsgegevens die worden verwerkt‘ in artikel 15, lid 3, AVG niet aldus worden uitgelegd dat ze de betrokkene een algemeen recht verlenen om een volledige kopie te verkrijgen van de documenten die in zijn medische dossier zijn opgenomen. De verwerkingsverantwoordelijke dient de betrokkene echter een gedeeltelijke of volledige kopie van de documenten te verstrekken wanneer dat noodzakelijk is om te waarborgen dat de verstrekte gegevens begrijpelijk zijn en dat de betrokkene kan controleren dat die gegevens volledig en juist zijn.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 27 april 2023 – zaak C-807/21 – Deutsche Wohnen – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:360 – [conclusie](#)

AVG – Boete opgelegd door gegevensbeschermingsautoriteit - Begrip functionele onderneming - Verordening (EU) 2016/679 - Verordening (EG) nr. 1/2003

De betrokken onderneming is een beursgenoteerde vastgoedonderneming met zetel in Berlijn. Zij bezit indirect via deelnemingen ongeveer 163 000 woningen en 3 000 commerciële eenheden. De betrokken onderneming en de overige maatschappijen van de groep verwerken persoonsgegevens van huurders. De Duitse gegevensbeschermingsautoriteit heeft een boete opgelegd omdat de gegevens worden opgeslagen in een elektronisch archiveringssysteem dat geen mogelijkheid biedt om na te gaan of de opslag noodzakelijk is en dat niet waarborgt dat niet langer noodzakelijke gegevens worden verwijderd heeft.

De vragen gaan over de voorwaarden waaronder aan een rechtspersoon een administratieve geldboete kan worden opgelegd wegens inbreuken op verordening (EU) 2016/679. Met name moet worden bepaald of aan de rechtspersoon een sanctie kan worden opgelegd zonder dat eerst de aansprakelijkheid van een natuurlijke persoon moet worden vastgesteld, en of de te bestraffen inbreuk in ieder geval opzettelijk of uit nalatigheid moet zijn begaan dan wel louter de objectieve niet-nakoming van een verplichting volstaat.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 58, lid 2, onder i), van verordening (EU) 2016/679 junctis artikel 4, punt 7, en artikel 83 van die verordening, moet aldus worden uitgelegd dat de oplegging van een administratieve geldboete aan een rechtspersoon die verantwoordelijk is voor de verwerking van persoonsgegevens niet gebonden is aan de voorwaarde dat voorafgaandelijk wordt vastgesteld dat een of meer individuele natuurlijke personen in dienst van die rechtspersoon een inbreuk hebben begaan.

Om op grond van verordening 2016/679 een administratieve geldboete te kunnen opleggen, moeten de gedragingen die de te bestraffen inbreuk opleveren een opzettelijk of nalatig karakter hebben.

GERECHT EU – ARREST – 26 april 2023 – zaak T-557/20 – CRU/CEPD – ECLI:EU:T:2023:219 – arrest

Bescherming van persoonsgegevens – Procedure voor toekennen van compensatie aan aandeelhouders en crediteuren na de afwikkeling van een bank – Besluit EDPS– Verordening (EU) 2018/1725

Gerecht: Het herziene besluit van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming (EDPS) van 24 november 2020 dat is vastgesteld naar aanleiding van het verzoek van de Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad (GAR) om herziening van het besluit van de EDPS van 24 juni 2020 betreffende vijf klachten van verschillende klagers (zaken 2019-947, 2019-998, 2019-999, 2019-1000 en 2019-1122), wordt nietig verklaard. Het beroep wordt verworpen voor het overige.

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 21 april 2023 - ECLI:NL:HR:2023:658

Openbaarheid van civiele procedures - Artikel 6 EVRM

Een advocaat heeft de griffier van de rechtbank Den Haag verzocht om hem te berichten of bij de rechtbank een of meer procedures aanhangig waren of zijn waarbij A (een natuurlijke persoon) partij is. De griffier heeft geweigerd aan dit verzoek te voldoen op de grond dat geen sprake is van een concreet verzoek om een afschrift van een vonnis dat op een bepaalde datum is geweest tussen met naam en toenaam aangeduide partijen.

Het gaat in deze cassatieprocedure in het belang der wet om de openbaarheid van civiele procedures en in het bijzonder om de vraag of de gerechten verplicht zijn om aan anderen dan partijen informatie te verstrekken over civiele procedures die aanhangig zijn of zijn geweest.

De Hoge Raad schetst eerst een aantal algemene uitgangspunten omtrent openbaarheid en geeft dan het antwoord in deze specifieke zaak als volgt:

Dit cassatieberoep heeft betrekking op de vraag welke informatie een gerecht desgevraagd aan derden moet verschaffen indien een informatieverzoek betrekking heeft op alle procedures waarin een bij naam genoemde natuurlijke persoon (A) partij is of was. Uit het bovenstaande volgt dat het antwoord op die vraag naar huidig recht vierledig is:

a. het gerecht dient opgave te doen van de aanhangige procedures – met uitzondering van de hiervoor in 3.6.8 [red: zaken waarvoor niet het uitgangspunt van openbaarheid van de zitting geldt] bedoelde procedures – waarbij A partij is, tenzij zwaarwegende belangen als bedoeld in art. 15 lid 3 BODG zich daartegen verzetten;

b. indien A partij is in een procedure waarin een openbare zitting is bepaald, dient het gerecht aan de derde informatie te verschaffen die de derde in de gelegenheid stelt de openbare zitting bij te wonen, tenzij zwaarwegende belangen als bedoeld in art. 15 lid 3 BODG zich daartegen verzetten;

c. indien in een procedure waarin A partij is of was, een of meer uitspraken zijn gedaan, dient het gerecht, binnen de grenzen van art. 29 Rv, aan de derde afschrift daarvan te verstrekken;

d. het gerecht is niet gehouden aan de derde overige informatie te verschaffen, waaronder informatie over niet meer aanhangige procedures waarin A partij was.

De voorzieningenrechter heeft het verzoek de griffier te gelasten afschriften te verstrekken van alle uitspraken waarbij A partij is, toegewezen en daartegen richt de vordering tot cassatie in belang der wet zich niet. De afwijzing van het verzoek de griffier te gelasten alsnog opgave te doen van alle procedures waarin A partij is, strookt niet met het bovenstaande. In zoverre slaagt het cassatieberoep.

 [Persbericht Hoge Raad](#)

 [Informatie aan derden over aanhangige civiele procedures \(Cassatieblog\)](#)

 [Verstrekking van informatie over civiele procedures door gerechten \(Cassatieblog\)](#)

- 📌 Hoge Raad: gerechten moeten informatie over lopende procedures aan derden geven ([NJB](#))

NOOT – bij HvJ 30 maart 2023, C-34/21 Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer beim Hessischen Kultusministerium

- HvJ EU: Nationale regelingen ter bescherming van werknemers moeten voldoen aan artikel 88 AVG ([IT&recht](#))
- EU-Hof: verwerking van persoonsgegevens van leerkrachten bij livestreamen van openbaar onderwijs valt onder AVG ([ECER](#))

OVERIG

- EDPB updated guidelines on right of access to personal data ([ECLB](#))
- The Data Act: a (slippery) third way beyond personal/non-personal data dualism? ([European law blog](#))
- Algemene Rekenkamer wijst in brief aan Kamer op obstakels bij de uitvoering van de AVG in Nederland ([IT&recht](#))
- What Is Harmful About Public Surveillance? ([liberties.eu](#))
- Europarlement kritisch over EU-US Data Privacy Framework ([Privacyweb](#))
- DPIA Google Workspace: update privacymaatregelen ([Privacyweb](#))

Wiki

- 🔗 [Wiki AVG](#)

EHRM - factsheets en guides

- 🔗 [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
- 🔗 [EHRM Factsheet Personal data protection](#) nieuw maart 2023

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

NOOT – bij EHRM 22 december 2022, [Bakoyanni t. Griekenland](#)

Money is not everything: the immunity of a minister and the deprivation of a specific remedy to protect the civil right to a good reputation in [Bakoyanni v. Greece](#) ([Strasbourg observers](#))

NOOT – bij EHRM 2 maart 2023, [Croatian Radio-Television t. Kroatië](#)

Does Public Entities' Institutional Autonomy 'Unlock' an ECHR Rights-Holder Status by Default? National Broadcasters' Locus Standi in the [Croatian Radio-Television v. Croatia Case](#) ([Strasbourg observers](#))

EHRM – factsheets en guides

- 🔗 [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

CONSULTATIE

Doeltreffende rechtspraak – gemeenschappelijke voorwaarden voor de overdracht van strafprocedures tussen EU-landen , goedkeuring door de EC, Feedback mogelijk van 10 April 2023 - 15 Juni 2023 ([EC](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 6 april 2023 - [Karangwa t. Nederland](#) - [43250/22](#) - statement of facts

Intrekking Nederlandse nationaliteit – Vermeende betrokkenheid bij genocide Rwanda – Onderzoeksrapport – Zorgvuldigheid – Recht op effectief rechtsmiddel - Artikel 8 EVRM - Artikel 13 EVRM

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-782/21 P – [Aeris Invest / BCE](#) – ECLI:EU:C:2023:345 – geen conclusie – [arrest](#)

Toegang tot documenten - Besluit 2004/258/EG - Artikel 47 Handvest EU

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen - 26 januari 2023 (ECER 26.4.23) - [C-118/23](#) - [Getin Holding e.a.](#)

Gedwongen herstructurering – Recht op effectieve rechtsbescherming – Onafhankelijkheid Poolse afwikkelingsautoriteit - Richtlijn 2014/59/EU - Richtlijn 2014/59/EU - Artikel 47 Handvest EU

Samenvatting onder: [Financiële markt](#)

OVERIG

New Thematic Factsheet on Excessive Formalism by Courts ([ECHRblog](#))

Rechtsstaat en rechterlijke macht

HvJ – BESCHIKKING - zaak C-204/21 - persbericht

Rechtsstaat

Het bedrag van de aan Polen opgelegde dagelijkse boete wordt verlaagd van een miljoen naar 500.000 euro.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 31 januari 2023 (ECER 7.4.2023) – C-53/23 - Asociația “Forumul Judecătorilor din România”

Rechterlijke onafhankelijkheid – Aanstelling openbaar aanklagers in corruptiezaken waarbij rechters en aanklagers betrokken zijn - Artikelen 2, 4, lid 3, en 19, lid 1, tweede alinea, VEU. Artikelen 12 en 47 Handvest EU

Bijlage IX bij de Akte betreffende de toetredingsvoorwaarden voor Bulgarije en Roemenië. Beschikking 2006/928/EG. Beroep tot nietigverklaring van een beschikking die is uitgevaardigd door de procureur-generaal van het OM bij de hoogste rechterlijke instantie van Roemenië, waarbij binnen dit orgaan de openbare aanklagers zijn aangesteld die werden belast met de strafvervolgning in corruptiezaken waarbij rechters en aanklagers betrokken zijn.

De vraag is o.a. af of artikel 2 en artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, in samenhang gelezen met artikel 12 en artikel 47 Handvest EU, eraan in de weg staan dat er aan de indiening van bepaalde rechtsvorderingen door beroepsverenigingen van magistraten grenzen worden gesteld door invoering van de voorwaarde dat er een rechtmatig particulier belang bestaat, dat buitensporig is beperkt, waarbij in soortgelijke zaken als de onderhavige een direct verband wordt geëist tussen de bestuurlijke handeling die door de rechterlijke instanties aan een wettigheidstoetsing wordt onderworpen en het directe oogmerk en de doelstellingen die in de statuten van de beroepsverenigingen van magistraten zijn vastgelegd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 10 maart 2023 (ECER 25.4.2023) – C-146/23 - Sąd Rejonowy w Białymstoku

Rechtsstaat - Onafhankelijkheid rechters – Bezoldiging rechters - Artikelen 2 en 19, lid 1, tweede alinea, VEU - Artikel 47 Handvest EU

Een rechter heeft een vordering tot betaling ingesteld van een bedrag als vergoeding voor werk dat hij heeft verricht in de periode van 1 juli 2022 tot en met 31 januari 2023.

De vraag is o.a. of het beginsel van onafhankelijkheid van de rechters in de weg staat aan een nationaalrechtelijke regeling die aanleiding geeft tot een afwijking van het mechanisme voor de vaststelling van de bezoldiging van de rechters.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 18 februari 2023 en 6 maart 2023 (ECER 12.4.2023) – C-114/23, C-115/23 en C-132/23 – Sapira e.a.

Rechterlijke macht – Onafhankelijkheid en onpartijdigheid – Benoeming rechters

Procedure tot tenuitvoerlegging van een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling. Het vonnis is gewezen door een rechtsprekende formatie van de rechtbank in eerste aanleg, die bestaat uit één rechter, namelijk LM. LM is tot rechter benoemd bij besluit van de Poolse president, op voordracht van de nationale raad voor de rechtspraak.

De vraag is onder andere of het Unierecht en de algemene Unierechtelijke beginselen van rechtszekerheid, onaantastbaarheid van het gezag van gewijsde, evenredigheid en procedurele autonomie zich verzetten tegen nationale regelingen die een rechterlijke instantie beletten om in een procedure tot tenuitvoerlegging van een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling te

onderzoeken of het ten uitvoer te leggen vonnis is geweest door een rechterlijke instantie die voldoet aan de vereisten van instelling krachtens de wet, onafhankelijkheid en onpartijdigheid.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – 9 februari 2023 (ECER 5.4.2023) – [C-119/23 - Valančius](#)

Gerecht van de Europese Unie – Selectieprocedure – Rechter – Voordracht kandidaat - Artikel 253, 354 en 255 VWEU - Artikel 19 VEU

Samenvatting onder: [Institutioneel](#)

OVERIG

Frozen ([Verfassungsblog](#))

After years of inaction, the European Commission and Council jointly acted to freeze EU funds totaling more than €28.7 billion for Hungary and more than €110 billion for Poland at the end of 2022, citing rule-of-law violations.

WIKI

[Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM – factsheets en guides

[Independence of the justice system](#)

Recht op leven

EHRM – ARREST – 25 april 2023 – Ohanjyan t. Armenië - [persbericht](#) – [arrest](#) - [70665/11](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0425JUD007066511](#)

Militaire dienstplicht – Overlijden - Ondeugdelijk onderzoek naar overlijden – Artikel 2 EVRM - Schending

De zoon van klager (en na het overlijden van klager zijn vrouw; hierna: klagster) is in 2006 in het leger gegaan voor verplichte militaire dienstplicht en is tijdens de dienstplicht overleden. Volgens de officiële berichtgeving heeft de zoon per ongeluk de elektriciteitsdraden van de antenne van het radiostation van de militaire eenheid geraakt. Hij werd daarbij geëlektrocuteerd en is meteen overleden. Er heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de toedracht van het overlijden en er zijn vervolgens twee personen aangeklaagd omdat zij de radioantenne niet goed zouden hebben geïnstalleerd. Zij zijn na een proces vrijgesproken omdat de rechtbank tot het oordeel kwam dat uit de informatie over de installatie van de radio-antenne bleek dat er geen sprake van zou kunnen zijn dat de verwondingen van het slachtoffer het gevolg zouden zijn van een mogelijk gebrekkige installatie. Er zijn door klagster nog verschillende juridische procedures gevoerd om duidelijkheid te verkrijgen over de toedracht van het overlijden en het onderzoek is verschillende keren heropend en geschorst, maar begin 2022 was het onderzoek nog niet afgerond.

Schending van artikel 2 EVRM. Ten aanzien van het onderzoek constateert het Hof dat de autoriteiten zeer snel na het ongeluk en het overlijden begonnen zijn met een onderzoek naar het overlijden. Het onderzoek is verschillende keren geschorst en na 14 jaar nog niet is afgerond, wat volgens het Hof, een sterke indicatie oplevert dat het onderzoek zodanig gebrekkig is dat er sprake is van een schending van het grondrecht. Het onderzoek heeft er nog niet toe geleid dat er duidelijkheid is ten aanzien van de omstandigheden van het overlijden van de zoon van klagster. Het Hof constateert dat het onderzoek voorafgaand aan de uitspraak van het

gerechtshof niet voldoet aan de eisen die worden gesteld in artikel 2 EVRM. Het Hof constateert ook dat er geen stappen zijn ondernomen om een aantal cruciale omstandigheden ten aanzien van de gebeurtenissen op te helderen en dat er geen pogingen zijn ondernomen om andere mogelijke onderzoekslijnen verder te onderzoeken. Ook de belangrijkste getuigen zijn niet nader gehoord. Het Hof erkent de praktische moeilijkheden van een onderzoek na het verstrijken van zo'n lange periode, maar constateert dat de vertraging en het gebrek aan toewijding om belangrijke onderzoeksactiviteiten tijdig te verrichten voor rekening van de nationale autoriteiten komt, die ook geen verklaring hebben gegeven voor de vertraging. Het onderzoek was dus niet voldoende grondig en er is dus sprake van een procedurele schending van artikel 2 EVRM. Het Hof constateert dat het onderzoek ernstig tekortschoot en geen verklaring geeft voor het overlijden. De nationale autoriteiten hebben dan ook niet voldaan aan de verplichting om te zorgen voor een plausibele verklaring voor het overlijden van klagsters zoon, terwijl hij is overleden toen hij onder de hoede van de autoriteiten stond. Er is sprake van een schending van artikel 2 EVRM.

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on article 2 ECHR on right to life](#)

Staatssteun

CONSULTATIE

Europese Commissie consulteert over herziening van staatssteunregels inzake DAEB-determinimis ([ECER](#))

OVERIG

- Factsheet herziening AGVV 2023 ([Europa decentraal](#))
- Jaarlijkse Staatssteun scorebord gepresenteerd ([ECER](#))
- Europese Commissie keurt Nederlandse steunregeling goed voor kleine energie-intensieve ondernemingen ([ECER](#))
- Europese Commissie wijzigt templates voor staatssteun in kader van Herstel- en Veerkrachtfonds ([ECER](#))

Strafrecht

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 20 april 2023 – zaak C-219/22 – Q.S. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:322 – [conclusie](#)

Tenuitvoerlegging voorwaardelijke veroordeling opgelegd in een andere lidstaat – Strafbbaar feit – Aanpassing executiemodaliteiten? - Kaderbesluit 2008/675/JBZ

Strafrechtelijke procedure in Bulgarije tegen de Roemeense onderdaan Q.S. wegens een strafbaar feit dat hij in Bulgarije heeft gepleegd tijdens de proeftijd van twee jaar, die hem was opgelegd in het kader van een eerdere veroordeling tot een voorwaardelijke vrijheidsstraf met een proeftijd van twee jaar door een andere lidstaat.

Op welke wijze dient bij een nieuwe strafrechtelijke procedure rekening te worden gehouden met veroordelingen in andere lidstaten van de Europese Unie? Verzet artikel 3, lid 3, van kaderbesluit 2008/675/JBZ zich tegen een nationale regeling volgens welke de nationale rechter die uitspraak moet doen over een vordering tot tenuitvoerlegging van de straf die is opgelegd in het kader van een eerdere door een rechter van een andere lidstaat uitgesproken veroordeling, daartoe de

executiemodaliteiten van deze laatste straf kan wijzigen wanneer hij de daadwerkelijke tenuitvoerlegging daarvan gelast?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, leden 3 en 4, van kaderbesluit 2008/675/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen de toepassing van nationale bepalingen die tot gevolg zouden hebben dat een nationale rechterlijke instantie van een lidstaat, in het kader van een nieuwe strafprocedure tegen een eerder in een andere lidstaat veroordeelde persoon, verplicht zou zijn om de opschorting van de tenuitvoerlegging van een straf die in een eerdere in de andere lidstaat uitgesproken veroordeling was opgelegd, in te trekken en de daadwerkelijke tenuitvoerlegging van die straf op het grondgebied van zijn lidstaat te gelasten.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 27 april 2023 – zaak C-655/21 – G. ST. T. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:356 – [conclusie](#)

Onrechtmatige uitoefening IE-rechten – Strafrechtelijke sancties in geval van namaak van een merkleding – Legaliteitsbeginsel - Richtlijn 2004/48/EG - Artikel 49 Handvest EU

Samenvatting onder: [IE](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 20 april 2023 – zaak C-548/21 – Bezirkshauptmannschaft Landeck – Oostenrijk – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:313 – [conclusie](#)**

Opsporing strafbare feiten - Toegang tot door communicatiediensten bewaarde persoonsgegevens – Ernstige criminaliteit - Waarborgen - Prokuratuur - Richtlijn (EU) 2016/680 - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7 en 8 Handvest EU

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

RECHTSPRAAK NL – Conclusie PG bij einduitspraak – 4 april 2023 – na [prejudiciële verwijzing](#) – na HvJ [C-806/21](#) - [ECLI:NL:PHR:2023:391](#) - [ECLI:NL:PHR:2023:392](#) - [ECLI:NL:PHR:2023:393](#) - [ECLI:NL:PHR:2023:394](#)

Drugsprecursoren - Drugs - Begrip 'marktdeelnemer' - Verordening (EG) nr. 273/2004. Kaderbesluit 2004/757/JBZ

De ten laste gelegde gedragingen van de verdachte komen er concreet op neer dat hij een voertuig heeft gehuurd en daarmee op of omstreeks 12 januari 2016 verschillende malen chemicaliën heeft ontvangen bij een chemisch bedrijf in Luik, België. Deze chemicaliën heeft hij vervolgens vervoerd naar verschillende locaties in Nederland (een garagebox en een parkeerterrein van McDonalds) en daar afgeleverd en opgeslagen. Uit de vaststellingen van het hof blijkt dat de chemicaliën zwavelzuur, zoutzuur, mierenzuur en caustic soda betreffen. Zoutzuur en zwavelzuur zijn vermeld in bijlage I, categorie 3 van Verordening 273/2004 en vormen daarmee geregistreerde stoffen zoals bedoeld in artikel 2 onder a van deze Verordening. Aanvullende conclusie naar aanleiding van de beantwoording van prejudiciële vragen betreffende verordening nr. 273/2004. AG concludeert in het licht van die beantwoording dat verdachte geen 'marktdeelnemer' is i.d.z.v. art. 2.d verordening nr. 273/2004. Conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 15 februari 2023 (ECER 12.4.2023) – [C-126/23 - Burdene](#)

Schadeloosstelling slachtoffers - Geweldd misdrijven – Uitvoering verplichtingen richtlijn

Richtlijn 2004/80/EG. Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Protocol nr. 12 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM).

Vordering tot schadevordering tegen de staat wegens niet-uitvoering of onjuiste uitvoering van de verplichtingen van richtlijn 2004/80/EG. Het betreft met name de in artikel 12, lid 2, van deze richtlijn vastgestelde verplichting te voorzien in een schadeloosstellingsregeling voor slachtoffers van opzettelijke geweldd misdrijven die een billijke en passende schadeloosstelling van slachtoffers garandeert.

De vraag is o.a. of de betaling van de schadeloosstelling die voor de ouders en de zus van een slachtoffer van opzettelijke geweldd misdrijven in geval van een levensdelict is vastgesteld, waaraan de voorwaarde is verbonden dat er geen echtgenoot en kinderen van het slachtoffer zijn (wat de ouders betreft) en er geen ouders zijn (in geval van broers of zussen), verenigbaar is met richtlijn 2004/80, alsook het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het EVRM.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland – 14 maart 2023 (ECER 28.4.23) - [C-161/23 - Lireva Investments e.a](#)

Witwassen - Confiscatie goederen - Kaderbesluit 2005/212/JBZ - Richtlijn 2014/42/EU - Artikelen 47 en 48 Handvest EU

In Letland zijn een aantal strafprocedures ingeleid wegens vermeend grootschalig witwassen van geld. In deze strafprocedures heeft de verantwoordelijke autoriteit financiële of onroerende activa van de verzoekende partijen in beslag genomen en een procedure ingeleid inzake de verkregen voorwerpen. Bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak werd in al die procedures beslist dat de voorwerpen onrechtmatig zijn verkregen en werd de confiscatie ervan bevolen ten behoeve van de staat.

In het kader van vijf beroepen tot constitutionele toetsing die zijn ingesteld door de verzoekende partijen bij het grondwettelijk hof van Letland (de verwijzende rechter) rijst de vraag of de litigieuze bepalingen waarop deze handelswijze is gebaseerd verenigbaar zijn met het Unierecht.

Het grondwettelijk hof van Letland wil van het Hof vernemen: i) of de nationale regeling op grond waarvan een nationale rechter in een afzonderlijke procedure betreffende onrechtmatig verkregen voorwerpen beslist over de confiscatie van de opbrengsten van een misdrijf, binnen de werkingssfeer van richtlijn 2014/42/EU en kaderbesluit 2005/212/JBZ valt; ii) of deze regeling verenigbaar is met het recht op een eerlijk proces; iii) of, ingeval de litigieuze bepalingen als onverenigbaar met het Unierecht moeten worden beschouwd, de rechtsgevolgen ervan in stand kunnen worden gelaten gedurende de periode dat die regeling van kracht was.

OVERIG

Voorstel Europese Commissie voor overdracht van strafvervolging ([NJB](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)

- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Terrorisme en witwassen

EHRM - factsheets en guides

- [Terrorism and the European Convention on Human Rights](#)
- [Guide to the case-law of the ECHR on terrorism](#)

Toegang tot documenten

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-782/21 P – Aeris Invest / BCE – ECLI:EU:C:2023:345 – geen conclusie – arrest

Toegang tot documenten - Besluit 2004/258/EG - Artikel 47 Handvest EU

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft toegang geweigerd tot de uitslag van de stemming van de Raad van bestuur van de ECB die in de notulen van de 447e vergadering van de Raad van bestuur van de BCE zijn opgenomen.

Hof: Het beroep wordt verworpen.

- **E** EU-Hof oordeelt over de toegang tot documenten van de ECB en het grondrecht op een doeltreffende voorziening in rechte ([ECER](#))

Venootschapsrecht

CONSULTATIE

Modernisering van het digitale vennootschapsrecht, Feedback mogelijk van 31 Maart 2023 - 9 Juni 2023 ([EC](#))

Verkiezingen en kiesrecht

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

Vervoer en reizen

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-602/21 – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2023:310 – geen conclusie – arrest

Omgevingslawaai – Preventie van geluidsoverlast – Hoofdwegen en grote spoorwegassen – Niet-conforme of niet-bestaande actieplannen – Richtlijn 2002/49/EG

Hof: Polen is haar verplichtingen krachtens artikel 8, leden 1 en 2, van bijlage V, punt 1, negende streepje, en artikel 10, lid 2, van Richtlijn 2002/49/EG, gelezen in samenhang met bijlage VI van deze richtlijn niet nagekomen:

– door niet binnen de in deze richtlijn gestelde termijnen actieplannen vast te stellen voor de gebieden waar de grenswaarden niet werden overschreden;

– door niet te bepalen dat de actieplannen de geplande acties voor de komende 5 jaar omvatten met het oog op het behoud van stille gebieden;

– door geen actieplannen te hebben opgesteld met betrekking tot de 13 hoofdspoorassen en de 247 hoofdwegen genoemd in bijlage A bij dit vonnis, en

– door geen samenvattingen van actieplannen te hebben overgelegd met betrekking tot dezelfde grote spoor- en wegenassen en de 16 grote snelwegen genoemd in bijlage B van dit arrest.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 20 april 2023 – zaak C-246/22 – Staatsanwaltschaft Köln en Bundesamt für Güterverkehr – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:324 – [conclusie](#)

Containervervoer – Cabotagevervoer – Preferentiële behandeling gecombineerd vervoer – Verordening (EG) nr. 1072/2009 - Richtlijn 92/106/EEG

Aan een in Roemenië gevestigde vervoersonderneming is een boete opgelegd wegens overtreding van de regels inzake cabotagevervoer, voor zover de limiet van artikel 8 van verordening nr. 1072/2009 is overschreden tijdens het vervoer van lege containers die niet onder de preferentiële behandeling van gecombineerd vervoer vallen. Geschiedt het vervoer van lege containers van of naar de laad- dan wel de losplaats van de goederen, wanneer het direct voorafgaat aan het vervoer van geladen containers, in het kader van een gecombineerd vervoersactiviteit, of wanneer deze er direct op volgt, valt het onder het begrip 'gecombineerd vervoer', of moet een dergelijke activiteit onderworpen zijn aan de beperkingen op cabotageactiviteiten die in die verordening zijn vastgelegd?

A-G geeft het Hof in overweging: [niet officiële vertaling] Artikel 1 van Richtlijn 92/106/EEG en artikel 8 van Verordening (EG) nr. 1072/2009, moeten aldus worden uitgelegd dat het vervoer van lege containers van of naar de laad- of losplaats van de goederen een onlosmakelijk onderdeel is van het vervoer van de geladen containers, zodat het vervoer van de lege containers de bevoorrechte behandeling geniet die wordt toegekend aan het vervoer van de geladen containers voor zover die lege containers zijn vrijgesteld van de cabotageregels die in de verordening zijn vastgelegd in het kader van het gecombineerd vervoer

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 31 januari 2023 (ECER 31.3.2023) – [C-61/23 - Ekostroy](#)

Tolheffing – Vrachtverkeer – Forfaitaire boetes – Overtreding - Evenredigheid van sancties - Richtlijn 1999/62/EG

Aan verzoeker is een boete opgelegd omdat hij niet de tol heeft betaald voor de categorie behorend bij zijn vrachtwagen. Verzoeker heeft bezwaar gemaakt tegen de boete en vervolgens hoger beroep ingesteld. Verzet het in artikel 9 bis van richtlijn 1999/62/EG neergelegde vereiste van evenredigheid van sancties zich tegen de oplegging van forfaitaire boetes, ongeacht de aard en de ernst van de overtreding om geen tol te betalen, waarbij de mogelijkheid bestaat om van de administratieve strafrechtelijke aansprakelijkheid te worden bevrijd door betaling van een zogenoemde „compenserende heffing”?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 februari 2023 (ECER 7.4.2023) – [C-108/23 - SmartSport Reisen](#)

Reisovereenkomst – Rechterlijke bevoegdheid in civiele zaken – Reisorganisator

Samenvatting onder: [IPR](#)

INBREUKPROCEDURE

Voortgang in drie inbreukprocedures tegen Nederland ([ECER](#))

Tot slot besloot de Commissie half april om Nederland (*INFR(2022)0243*) en Portugal voor het EU-Hof te dagen omdat zij de regels inzake detachering van bestuurders in de wegvervoersector niet in nationale wetgeving hebben omgezet.

REGELGEVING

- Reizen: digitalisering van reisdocumenten maakt reizen gemakkelijker, Raadplegingsperiode 5 April 2023 - 28 Juni 2023 ([EC](#))
- BNC Fiche: Herziening rijbewijsrichtlijn, [Kamerstuk 22112, nr. 3648](#)
- BNC Fiche: Herziening richtlijn over grensoverschrijdende uitwisseling verkeersovertredingen, [Kamerstuk 22112, nr. 3649](#)
- BNC Fiche: Richtlijn wederzijdse erkenning rijontzeggingen, [Kamerstuk 22112, nr. 3650](#)

OVERIG

Nederland voor Europese rechter gedaagd om buitenlandse truckers ([Europa-nu](#))

Verzekeringen

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-263/22 – *Ocidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida – Portugal* – ECLI:EU:C:2023:311 – geen conclusie – [arrest](#)

Verzekeringsovereenkomst – Oneerlijke bedingen - Nietigheid overeenkomst

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

HvJ – ARREST – 20 april 2023 – zaak C-263/22 – *Ocidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida – Portugal* – ECLI:EU:C:2023:311 – geen conclusie – [arrest](#)

Verzekeringsovereenkomst – Oneerlijke bedingen - Uitsluiting dekking - Kennisneming bedingen – Gevolgen nietigheid - Richtlijn 93/13/EEG

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

HvJ – ARREST – 27 april 2023 – zaak C-352/21 – *A1 en A2 – Denemarken* – ECLI:EU:C:2023:344 – geen conclusie – [arrest](#)

Forumkeuzebeding – Cascoverzekering voor pleziervaart - Verordening (EU) 1215/2012 (Brussel I) - Richtlijn 2009/138/EG (solvabiliteit II)

Samenvatting onder: [IPR](#)

Vrij verkeer

OVERIG

[Nieuwsbrief met publicaties van de Publications office EU over de single market](#)

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – 6 april 2023 – Drozd t. Polen – [persbericht](#) – [arrest](#) – [15158/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0406JUD001515819](#)

Toegangsverbod tot de Sejm is in strijd met het verdrag - Artikel 10 EVRM - Schending

Klagers zijn Poolse onderdanen en lid van een informele burgerbeweging die zich bezig houdt met politieke protesten. Op 22 juni 2017 namen klagers deel aan een vreedzame demonstratie tegen de geplande hervormingen van de rechterlijke macht. Klagers kregen toegangspassen voor de Sejm om aanwezig te zijn bij een politiek debat. Toen ze op het terrein waren ontrolden ze een spandoek met de slogan “Verdediging onafhankelijke rechtbanken”. Klagers werden direct van het terrein geëscorteerd en het hoofd van de parlementaire beveiligingsdienst verbood klagers een jaar lang de toegang tot de Sejm. Hun beroep tegen het verbod, dat volgens klagers hun recht op toegang tot informatie beperkte, werd afgewezen.

Met een beroep op artikel 10 van het EVRM klagen klagers dat het toegangsverbod voor de Sejm in strijd is met hun verdragsrechten. De beslissing van het hoofd van de parlementaire beveiligingsdienst was volgens hen niet rechtsgeldig. De basis, precisie en duidelijkheid van het verbod miste de informatie over wanneer en hoe lang het recht op toegang tot de gronden en gebouwen van de Sejm kan worden beperkt. Bovendien was de sanctie volgens klagers onevenredig en willekeurig opgelegd zonder effectieve mogelijkheid om deze sanctie voor een rechtbank aan te vechten.

Het Hof merkt op dat het verbod om het terrein en de gebouwen van de Sejm te betreden de klagers belemmerd om uit eerste hand informatie te verkrijgen over activiteiten van het open bestuur en aldus ingrijpt in hun recht op vrijheid van meningsuiting. Het verbod had een basis in het nationale recht en was bedoeld om verstoring van het werk van de Sejm te voorkomen. De behoefte van het parlement om de parlementaire zaken ordelijk te laten verlopen moet dus worden afgewogen tegen de behoefte van het publiek om informatie over belangrijke maatschappelijke vraagstukken uit de eerste hand te ontvangen. Het Hof constateert dat de verordening een bepaling bevat die een toegangsverbod tot de gebouwen en gronden met het oog op de handhaving van de rust en orde en het waarboven van de veiligheid van de Sejm en de Senaat mogelijk maakt. Die bepaling biedt echter de gesanctioneerde persoon geen mogelijkheid om argumenten voor zijn of haar verdediging aan te voeren. Ook blijkt uit de verordening niet van een duidelijke procedure voor het aanvechten van het verbod. Gelet daarop is het Hof van oordeel dat de inmenging in het recht op de vrijheid van meningsuiting van klagers niet noodzakelijk was in een democratische samenleving. Er is sprake van een schending van artikel 10 EVRM.

EHRM – factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#)
- [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#)

Deel II – Algemeen

Algemeen

Op 1 april treden belangrijke wijzigingen van de procedureregels van het Gerecht van de Europese Unie in werking. Met deze wijzigingen blijft het Gerecht streven naar een moderne en efficiënte rechtspleging – [persbericht - PBL 73 van 10.3.2023](#)

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [New! Human Rights in the Armed Forces](#)
- [NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
- [NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
- [Property Rights](#)
- [Protection and Safety of Journalists](#)
- [Refugee and Migrant Children](#)
- [Rights of Persons with Disabilities](#)
- [Right to Liberty and Security](#)
- [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
- [Right to Respect for Private and Family Life](#)
- [The Environment and Human Rights](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)”, a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina](#) [Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	IE	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht
webcollege	STRAFRECHT	Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken
22 juni 2023 28 sep 2023 30 nov 2023	Strafrecht	Webinar Actualiteiten Europees Strafrecht , Maastricht University, 13:00 - 14:00, waarna gelegenheid tot het stellen van vragen Docent: Prof. André Klip

Datum	Onderwerp	Titel
5-6 juni 2023	IPR	<p>Cross-border Civil Litigation: Facilitating the Handling of Cross-border Cases Introductory pan-European legal seminar for court staff and bailiffs, in Brussel (alleen voor de Rechtspraak)</p> <p>Aanmeldingen lopen via de SSR: ssr.international@ssr.nl</p>
9-10 juni 2023	IPR	<p>Conference on “The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook” – Rescheduled to 9 and 10 June 2023 Bonn, Duitsland</p>
19-20 juni 2023	STRAFRECHT	<p>Training court staff and bailiffs in European cross border criminal law procedures; Language seminar for court staff and bailiffs Online (alleen voor de Rechtspraak).</p> <p>Aanmeldingen lopen via de SSR: ssr.international@ssr.nl</p>

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)
- [NEMIS: newsletter on European migration issues](#)
- [NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)

NEFIS: newsletter on European free movement issues

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL](#) – European database of asylum law)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA](#) (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- [HUDOC](#) (EHRM)
- [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

NL zaken bij het HvJEU

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak	Onderwerp
27-4-23	C-107/22	X en Inspecteur van de Belastingdienst	ECLI:NL:GHAMS:2022:296		ECLI:EU:C:2023:346		

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlands zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
12-4	Gecommuniceerde zaak	Gutaale	<u>30638/22</u>	8 EVRM	Asiel en Migratie; intrekking verblijfsvergunning na strafrechtelijke veroordeling
11-4	arrest	Loukili	<u>57766/19</u>	8 EVRM	Asiel en Migratie; intrekking verblijfsvergunning na strafrechtelijke veroordeling
6-4	Gecommuniceerde zaak	Karangwa	<u>43250/22</u>	8 EVRM	Asiel en Migratie; intrekking nationaliteit; vermeende betrokkenheid genocide Rwanda
29-3	Gecommuniceerde zaak	Jneid	<u>27124/22</u>	9, 10 en 11 EVRM; Vierde Protocol	Godsdienstvrijheid, vrijheid van verplaatsing; gebiedsverbod imam; terrorismebestrijding

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Advisory opinion
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	<u>P16-2022-001</u> <u>Persbericht</u> 8.11.22	<u>ADVISORY OPINION</u> 13.4.23 persbericht
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	<u>P16-2021-002</u> <u>Persbericht</u> 2.6.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	<u>P16-2021-001</u> <u>Persbericht</u> 12.5.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	persbericht 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslicid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	<u>P16-2020-002</u> <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 8.4.2022 persbericht
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling –	Artikel 7 EVRM	<u>P16-2019 -001</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 29.5.2020

		Verwijzing naar andere bepaling			<u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVISORY OPINION</u> 10.4.2019 Menneson t. Frankrijk